

**Актуализиран документ за
изпълнение на**

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

НА

**ОБЛАСТ
ПАЗАРДЖИК**

2011 – 2013

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
I-1. Общи изисквания по отношение на актуализацията на областната стратегия за развитие	6
I-2. Специфика на актуализацията на областната стратегия в периода 2011 – 2013.....	6
I-3. Методология за изработване на Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Пазарджик.....	9
I-4 Информационно осигуряване на Областната стратегия за развитие.	10
I-5 Изводи от извършената Междинна оценка на ОСР на област Пазарджик:.....	11
I-6 Препоръки и насоки за актуализация на ОСР на област Пазарджик за периода 2011-2013 г.	12
II. Актуализиран социално-икономически профил на Пазарджишка област.....	14
II-1. Актуализиран общ профил на Пазарджишка област	14
II-1.1. Географско разположение и релеф.....	14
II-1.2. Природни ресурси	16
II-1.3. Геостратегическо положение	18
II-1.4. Демография	19
II-2. Икономика и социална сфера	22
II-2.1. Икономиката на Пазарджишка област в контекста на общата стопанска конюнктура – състояние и тенденции	22
II-2.2. Секторен анализ	28
II-2.2.1. Промислено производство	28
II-2.2.2. Туризм	34
II-2.2.3. Селско стопанство, горско стопанство и рибовъдство	38
II-2.2.4. Добив на руди и суровини.....	53
II-2.3. Инфраструктурно развитие	56

II-2.4. Екологично състояние	64
II-2.5. Социална сфера	75
II-2.5.1. Образование, здравеопазване, развитие на човешките ресурси и безработица	75
II-2.5.2. Социално състояние на Пазарджишка област – оценката на местните общности във формата на индикаторите за регионално развитие	87
II-2.6. История и култура	98
III-1. Актуализиран SWOT анализ на състоянието.....	102
IV-1.Актуализирана стратегия за развитие на Пазарджишка област	105
IV-1.1 Актуализирана визия и мисия	105
IV-1.2. Стратегическа карта	106
IV-1.3. Стратегически цели, приоритети и мерки за изпълнението им.	108
V-1. Обща оценка на необходимите ресурси.....	113
VI-1.Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа	113
VII-1. Критерии за изпълнение на АДИ на ОСР	117
VII-1.1. Необходими действия по наблюдение и оценка (Система за мониторинг)	117
VII-1.2. Наблюдение и оценка.....	117
VIII-1. Индикатори за наблюдение на реализацията на АДИ на Областната стратегия за развитие	119
VIII-2. Ключови стратегически индикатори за интегриране на глобалните цели по околната среда в регионалното планиране.....	120
IX. Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие	125
X. Описание на необходимите действия за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност. Комуникационен план на Областната стратегия за развитие.	128
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	131

ВЪВЕДЕНИЕ

България напълно споделя визията за кохезионната политика в разширения Европейски съюз (ЕС) през периода 2007 – 2013 г. и е изразила желанието и готовността си да се присъедини и вече активно участва в осъществяването на тази политика, заемайки своето достойно място наред с другите държави-членки.

Прилагането на регионалната политика изисква от страната и българските региони изпълнение на постигнатото споразумение по стратегически приоритети за регионално развитие, осигуряване на ефективна координация на национално, регионално и местно ниво, ефективно и ефикасно прилагане на спектъра от мерки за подкрепа чрез въвеждане на правила и процедури за добро управление на националните средства и помощта от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Тук особено значение има разбирането, че страната и регионите са поели бъдещето в собствените си ръце, като използват ефективни механизми за партньорство между правителството, регионалните и местните власти и сътрудничество с Европейската комисия (ЕК).

Членството на България в ЕС поставя редица предизвикателства, свързани с възприемане и прилагане на европейските политики и практики в областта на регионалното развитие и структурните инструменти на Общността. Постигането на икономически и социален просперитет чрез разработването и прилагането на система за устойчиво интегрирано регионално планиране и програмиране и добро управление на структурните интервенции представлява ключов елемент на Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на Област Пазарджик за периода до 2013 г. в съответствие с целите и споделените ресурси на регионалната политика и сближаването в ЕС.

Политиката на сближаване в ЕС има динамичен характер и дебатът за нейното бъдещо развитие и реформиране след 2013 г. отново е на дневен ред. Предложенията за бъдещата реформа към момента включват приноса на експерти от академичните среди, неправителствени организации, икономическите и социалните партньори и служители на държавите-членки след поредица от различни форуми, консултации и срещи, проведени през 2008 г. Резултатите от дебата и направените предложения свидетелстват за процес на сериозно преосмисляне на бъдещата кохезионната политика след 2013 г., който започна през 2007 г. с Четвъртия доклад за икономическо и социално сближаване (май, 2007 г.). Изводите, които се налагат, потвърждават ролята на политиката на сближаване като основен стълб в процеса на европейска интеграция. Всички региони трябва да са в състояние да разгърнат потенциала си за икономическо развитие и всички граждани трябва да усетят ползотворния ефект на политиката, независимо къде живеят. Обзорът на факти и теория показва, „че ЕС се нуждае от такава политика за икономическо и социално развитие, която е съобразена с конкретните нужди на сериозно различаващи се помежду си места. Тя трябва да е в състояние да предоставя по-добри възможности и да се справя с предизвикателствата, породени от обединяването на пазарите, пред които са изправени гражданите на ЕС.

Една реформирана политика на сближаване може да постигне тази задача чрез напреднали методологии, засилено внимание към постигането на резултати и модерно управление на няколко нива¹.

Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на Област Пазарджик 2009-2013 г. определя средносрочните цели и приоритети на държавната политика за регионално развитие на областта, както и съответствието ѝ с другите структуроопределящи политики. Действащият документ е приет от Областния съвет за развитие през 2005 г. След приемането му настъпват важни промени както в европейската, така и в националната политика, нормативната и институционалната среда на регионалното развитие.

¹ Вж. ‘An Agenda for a Reformed Cohesion Policy’, Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy by Fabrizio Barca, април, 2009 г..

I-1. Общи изисквания по отношение на актуализацията на областната стратегия за развитие

Областната стратегия за развитие (ОСР) е средносрочен документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на съответната област, който се разработва в съответствие с регионалния план за развитие (РПР) на района от ниво NUTS2. С областната стратегия за развитие се определят целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално (областно) развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциалът на областта. Областната стратегия за развитие се разработва за 7-годишен период, който съвпада с периода на действие на регионалния план за развитие.

Актуализирането на областната стратегия за развитие се налага в резултат на настъпилите съществени изменения във вътрешната и външната нормативна и институционална среда, в която стратегията предстои да се изпълнява, както и в резултат на реформиране и нова стратегическата ориентация на кохезионната политика в Европейския съюз (ЕС).

За актуализиране на областната стратегия за развитие се разработва актуализиран документ за изпълнение за остатъка от периода на нейното действие. Изработването на документа се извършва при условията и по реда на изработване и приемане на областната стратегия за развитие.

Основната цел на актуализацията на областната стратегия за развитие е да изясни подхода и метода на работа, както и конкретния обхват и стъпки, в съответствие с изискванията на ЗРР и ППЗРР, новите регламенти на ЕС за периода 2007-2013 г., новите цели и приоритети на политиката на ЕС за сближаване и предвижданията на оперативните програми, за да се постигне желания ефект от подобряване на стратегическата ориентация, качеството, съдържанието и приложимостта на този документ.

I-2. Специфика на актуализацията на областната стратегия в периода 2011 – 2013

Областната стратегия за развитие (ОСР) е средносрочен документ за стратегическо планиране на развитието на Пазарджишка област по смисъла на ЗРР. През 2005 година бе изработена, утвърдена и се прилага *Стратегия за развитие на Област Пазарджик 2005 – 2015*. Това е дългосрочен документ за стратегическо планиране с обхват, съдържание и във формат в съответствие с Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2005 – 2015, изготвен в изпълнение на нормативни разпоредби на тогава действащия ЗРР.

Актуализираният документ за изпълнение на ОСР е стратегически документ, който чрез формулиране на ясни средносрочни цели и приоритети с конкретизиран териториален адрес осигурява рамка за стратегическо изпълнение на дългосрочните цели и приоритети от стратегията за развитие на Пазарджишка област (район от ниво NUTS2) в периода до 2013 година. Неговото необходимо съдържание включва следните елементи (тематични раздели):

- Актуализиран социално-икономически профил на областта;
- Актуализиран SWOT анализ;
- Актуализирана стратегия за развитие на областта;
- Обща оценка на необходимите ресурси;
- Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа;
- Критерии за оценка изпълнението на стратегията;
- Стратегически насоки за разработване целите и приоритетите на общинските планове за развитие;

- Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.

Ядро на съдържанието на Актуализирания документ е Актуализираната стратегия за развитие. Стратегическият анализ на социално-икономическите фактори на средата, тяхната динамика и тенденции, рамкирани чрез стратегическия хоризонт на документа 2013 година, еднозначно определят *антикризисния характер* на Актуализираната стратегия. Към края на 2010 година е очевидно, че в краткосрочен план, в следващите 12-18 месеца, определящ по отношение на средата, в която ще се осъществи развитието на местните общности от Пазарджишка област, ще бъде комплексът от фактори, които свързваме основно с неблагоприятните ефекти на икономическата криза. В обществения и икономическия живот на Света, Европейския съюз и на страната текат процеси, чиито резултати, в съвкупността си, създават ефекти и въздействия върху местните общности, които увеличават съществуващите и създават нови рискове за устойчивото им развитие. Тези рискове следва да бъдат управлявани по системен начин.

Фундаментална характеристика на кризата е качествено новото ниво на *неопределеност* (неопределеността по дефиниция свързваме с риска) и оттам - на обективната невъзможност “да се знае” и трудността “да се прогнозира”. Прогнозите чрез екстраполация на исторически данни за стойностите на ключовите показатели на икономическото и социално развитие на страната, региона и областта през първите 5 години от плановия период на *Стратегия за развитие на Област Пазарджик 2005 – 2015*, а именно данните от 2005, 2006, 2007, 2008 и 2009 година, са очевиден nonsens. Промените, настъпили с разразяването на световната финансова и икономическа криза, са качествени, а не количествени. За ред национални и международни банки и корпорации, както в САЩ, така и в ЕС, създали през годините си имидж на непоклатимост и доверие, тези промени имаха характер на катастрофа.

Заради все по- нарастващата си свързаност с националните и световни фондови пазари, голям брой публични субекти изпитаха тежки финансови удари. Жестоко пострадаха пенсионни фондове, общински и дори национални бюджети, имали смелостта или неблагоприятното да инвестират публични средства в неясни ценни книжа или да заемат непомерни за възможностите им и с лошо преценени условия кредити от банки. Превръщайки се по този начин в част от проблема, те търпят и неблагоприятните последици в пълна мяра. Заговори се за фалит на общини и цели държави.

Глобалният характер на кризата и все по-засилващата се обвързаност (и зависимост) на икономиката на страната от социално-икономическите процеси в страните от ЕС и в някои от ключовите ни партньори – трети страни, води до това, щото резултатите, които очакваме от антикризисните ни (локални) мерки, да са под условията на динамиката на външни за страната (и областта) фактори. Над тази динамика нямаме властта да влияем, а само все още се опитваме да я предвидим. Раздялата с илюзията, че можем да предвидим и изчислим всичко предстоящо е нещото, с което трябва да свикнем. Предстои ни (дълъг) период на несигурност, неопределеност и навярно - неустойчивост, през който трябва да работим за интересите на местните общности и тяхното благоденствие. И към момента икономическите анализатори не са единни в оценките си дали рецесията преминава към фазата на депресия и дали/кога можем да очакваме растеж, още по-малко прогнозируем и стабилен. Гледката към несигурното бъдеще от “дъното” съвсем не е вдъхновяваща.

Задачата, която си поставяме с актуализацията на ОСР е да очертаем стратегическа рамка за управление на развитието на Пазарджишка област в условията на глобална социална и икономическа криза. Очертаването на рамката преминава през стратегически анализ на факторите на средата, състоянието и необходимите ресурси. Ограничени по дефиниция, ресурсите, с които ще разполагаме за реализация на публични политики, в следващите три години най-вероятно ще определяме като “крайно ограничени”, да не кажем “оскъдни”. Оттук и особено значение на тази част от дейностите по стратегическо планиране, които свързваме с определянето на приоритетите ни. Необходимо е да предложим инструменти и техники на планиране, които по възможно най-точен начин определят първо, приоритетните области на развитие, второ, приоритетните мерки и инициативи в тези области, трето, показателите за ефективност, ефикасност и икономичност, с които измерваме напредъка си, четвърто, подходите и системите, с които управляваме текущото изпълнение, в съответствие със стратегията. В този контекст следва да определим и *териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа* – според начина, по който категоризацията на районите кореспондира с възприетите приоритети. *Критериите за оценка на (текущо) изпълнението на стратегията* следва да се определят чрез балансирана система от показатели за ефективност, ориентирана към резултати. Стратегическият резултат е основен критерий за успешност по всеки от приоритетите, съответно целите на стратегията. Съвкупността от стратегически резултати ще създаде общия ефект на въздействие върху качеството на живот и устойчивото развитие на местните общности в края на плановия период.

Всеки Общински план за развитие, съгласно нормативните разпоредби на ЗРР, следва да определи средносрочни цели и приоритети за развитието на общината в съответствие с областната стратегия за развитие. Тези цели и приоритети са специфични. Те отразяват от една страна, резултатите от проведения стратегически анализ на икономическото и социалното състояние и тенденциите в развитието на общината, а от друга – общите цели и приоритети на Областната стратегия за развитие, с които са в съответствие. Общинският план за развитие е стратегически документ за местното самоуправление в плановия период с висока степен на конкретност. Необходим елемент от неговото съдържание е Програмата за реализация, подкрепена от индикативната финансова таблица, която обобщава необходимите ресурси за изпълнение на съдържащия се в нея набор от конкретизирани проекти.

Актуализираният документ усилва връзката на съответствие на ОПР с ОСР чрез съдържащите с в него *Стратегически насоки за разработване целите и приоритетите на общинските планове за развитие*. Стратегическите насоки осигуряват не само съответствие на отделния ОПР с ОСР, но и взаимно съответствие и споделена целенасоченост между отделните ОПР на всяка от 11-те общини на областта. По този начин се осигурява стратегически синхрон на плановете, което е и основа за съгласувано текущо изпълнение и партньорство за споделяне на добри практики, взаимодействие, сътрудничество и сдружаване при реализация на общи регионални и областни проекти и публични политики.

Стратегическият синхрон на ОПР с ОСР и помежду им създава основа за партньорства със заинтересованите лица в местните общности. Подходът на ОСР е да разглежда всяко заинтересовано лице на територията на областта, във всяка една от 11-те местни общности, и извън нея като потенциален и ценен партньор. От съществено значение е установяването на ефективна система за комуникиране и обратна връзка със заинтересованите лица – във фазите на стратегическо планиране, изпълнение, мониторинг и отчет на

резултатите. В тази връзка, Актуализираният документ съдържа и *Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.*

Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие се разработва в съответствие с целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) и очертава областната рамка, целите и приоритетите за развитие на областта, на базата на цялостната оценка на резултатите постигнати от действащите Областни планове за развитие и Общинските стратегии за развитие. За коректното и точно проследяване на тенденциите в развитието на областта са отчетени изводите и оценките на съществуващите планови документи разработвани в периода 1999-2005г. в Област Пазарджик.

Ролята на Областната стратегия за развитие е да представи на национално ниво приоритетите за устойчиво развитие на прилежащите му общини с цел постигането на максимален ефект при използването на наличните средства от националния бюджет, бюджетите на общините и от средствата идващи по програмите за външно съдействие. Регионалното стратегическо планиране и управление се явява важен методически подход за мобилизиране на местните ресурси, за привличане на инвестиции и осигуряване на условия за тяхната реализация. Това планиране е необходимо условие за постигане на кохезия между отделните райони на страната и в бъдеще в рамките на Европейския съюз. Договорът за Европейския съюз определя икономическото и социалното сближаване като един от трите най-важни приоритета на ЕС наред с икономическите задачи и цели на единния вътрешен пазар и валутния съюз. За реализация на тази цел в страните членки, ЕС е предвидил средства от Структурните и Кохезионния фонд. Тези средства обаче могат да бъдат усвоени само при наличието на ясни програми, планове и проекти за тяхното изпълнение на национално и местно ниво. Стратегията за развитие на област Пазарджик представлява основен управленски инструмент в ръцете на областната администрация.

I-3. Методология за изработване на Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Пазарджик.

Актуализираният документ за изпълнение на Стратегията за развитие на област Пазарджик е разработена в съответствие с Методическите указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие -2009 г. на МРРБ одобрени от министъра на регионалното развитие и благоустройството със заповед №РД 02-14-844 от 20 май 2009 г.

Областната стратегия за развитие е документ, който очертава визията, философията и перспективите за устойчиво развитие на областта и е изграден на основата на старите стратегии за развитие на 11-те общини, които влизат в Пазарджишка област – община Батак, Белово, Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик, Панагюрище, Пещера, Ракитово, Септември, Стрелча, като отчита приоритетите залегнали в Актуализираният документ за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2009 – 2015г. Предстои изготвянето на Общински планове за развитие в 11-те общини от област Пазарджик. При изработването на Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие е изходено от принципа, че областната администрация следва да съдейства на общините и да координира тяхната дейност с цел повишаване на ефективността от усилията им за създаване на: финансови и инфраструктурни предпоставки за развитие; развитие на човешките ресурси и създаването на подходящи структури за администриране на икономическите проекти; предпоставки за постигане на социално съгласие и повишаване на икономическото благосъстояние на населението, и постигане на устойчиво развитие.

При изготвянето на Актуализирания документ за изпълнението на Областната стратегия за развитие на Пазарджишка област са използвани нормите на добрата практика на стратегическото регионално планиране, основните измежду които са:

- проучване на природните ресурси и историята на развитието на областта и съставните и общини, като получените познания се използват за формулиране на насоките на бъдещото им развитие;
- проучване на социално-икономическата среда.
- дава се предпочитание на реализма при планирането, като се поддържа баланса между новите идеи и отказът от стари идеи и постановки;
- осигуряване на максимална достоверност на анализите и изводите, които са базирани на официалната статистика .

Основният подход при оценката на цялостния общественно-икономически живот в Пазарджишка област и на определянето на основните стратегически подходи в отделните области на човешкия живот е основан на прилагането на възможностите на т.н. SWOT – (Strenghts – силни страни, Weaknesses – слаби страни, Opportunities – възможности , Threats – заплахи) анализ.

Принципът на прилагане на SWOT анализа е разделянето на обекта на анализа /в случая Пазарджишка област/ от средата в която функционира този обект / в случая това е ЮЦР и страната като цяло/. В този случай се анализират от една страна силните и слабите страни на отделните елементи от икономиката и социалната сфера на областта, а от друга страна се анализират възможностите и опасностите на околната за областта среда.

В най-общ план ефективната стратегия има за цел да максимизира силните страни на дадена насока на развитие, като използва възможностите на средата и като едновременно с това се стреми да неутрализира или намали влиянието на слабите страни и заплахите.

Друг съществен принцип, който е използван при подготовката на областната стратегия е принципът на приоритетността. Паралелно с аналитичните оценки по сектори и направените предложения за развитие са отделени няколко стратегически цели, на базата на които са определени приоритетни мерки и дейности.

АДИ на Областната стратегия е изработен на принципа на стратегическото планирането “от горе на долу”, съобразявайки се с приоритетите залегнали в Актуализирания документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие 2009-2015, но отразява и реалната ситуация в съставлящите областта общини, техните проблеми и приоритетните им области на развитие, като обобщението не е механично, а е съобразено и с нуждите за подаване на базова информация към правителството с цел пълноценно участие в плановия процес.

I-4 Информационно осигуряване на Областната стратегия за развитие.

Като основни източници на информация за изготвяне на Актуализирания документ за изпълнение на областната стратегия за развитие са използвани:

- статистическа информация на национално, регионално, областно и общинско ниво;
- планове за развитие на общините от Пазарджишка област;
- проекти разработени от общините;

- изследване “Индикатори за развитие в районите на планиране в Република България. В периода Септември – Декември 2008 година, възложено от МРРБ на социологическа агенция АФИС – Социални и маркетингови изследвания;
- Доклад за Междинна оценка на Областната стратегия за развитие възложен от Областния управител и изпълнен от фирма “Географика” ЕООД гр.София.

В процеса на мониторинга на Областната стратегия за развитие се полагат усилия за поддържане и разширяване на информационната база с оглед при следващото актуализиране на областната стратегия да може да бъде направен по-подробен анализ на промените в средата в която се развива областта. Актуализираният документ е именно средство за осъществяване на мониторинг на изпълнението на Областна астратегия за развитие.

Статистическите данни, с които се борови са до 2007 г., което поставя под въпрос актуалността на анализа. В някои от частите на анализа при наличие са използвани и по-актуални официални данни.

Подготовката на Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие и нейното прилагане зависят от готовността на общините да работят в новосъздадената ситуация и от тяхната адаптивност към необходимостта от изграждането на подходящи управленски и експертни структури, които да могат да участват активно както в подготовката на проекти, подходящи за финансиране по международните програми, така и да участват на следващия етап в контрола и мониторинга по изпълнението на тези проекти.

I-5 Изводи от извършената Междинна оценка на ОСР на област Пазарджик:

На база извършения анализ на стратегическия документ и въз основа на направените задълбочени проучвания на изпълнението на целите, залегнали в ОСР на област Пазарджик чрез изпълнените проекти и дейности от общинските администрации за изследвания период, могат да се направят следните основни изводи:

- Областната стратегия за развитие на област Пазарджик формално съответства на действащите към момента на създаване на документа Методически указания за разработване на областни стратегии за регионално развитие.
- Положителен момент в стратегическия документ е иновативният в сравнение с останалите области подход за количествена параметризация на SWOT анализа, както и включването на определени компоненти от него към съответните тематични области на анализа. Така се подчертава добрата връзка между анализа на ситуацията в областта с дефинираната обща стратегическа рамка.
- Генералните стратегически цели са добре структурирани, но по отношение количествените характеристики на показателите, са твърде амбициозно дефинирани. Независимо от това, че не покриват първоначално определените нива, може да се направи изводът, че по тях е осъществен значителен напредък. Това показва, че те са жизнеспособни и следва да продължат да бъдат такива и след процеса на актуализация на стратегическия документ, като се внесат корекции единствено по отношение на очакваните количествени резултати от тяхното постигане. Тази констатация се потвърждава от фокуса на реализираните проекти с европейско финансиране в рамките на областта.
- Дефинираните мерки са с разнообразен характер, като някои са неправилно или тясно формулирани, което силно ограничава възможността за регистриране на изпълнени проекти. В тази

връзка е необходимо прецизирането на броя и съдържанието на мерките в документа, включително да се изчистят нереалистичните такива;

- Системата от индикатори за наблюдение на стратегическия документ е сериозен проблем, както по отношение на кореспонденцията с целите, приоритетите и мерките, така и с информационното осигуряване на част от показателите. Така се компрометира цялата система за мониторинг на изпълнението на стратегическия документ и става невъзможно нейното използване за междинни и последващи оценки, както и за корекции в целеполагането.
- Липсата на регулярна отчетност за наблюдение на изпълнението на ОСР на област Пазарджик по отношение на индикаторите, също представлява сериозна пречка при наблюдението и контрола на постигането на набелязаните цели, приоритети и мерки.

КОНСТАТАЦИЯ: На база извършената оценка може да се направи изводът, че въпреки липсата на изчерпателна информация за степента на изпълнение на залегналите в ОСР на област Пазарджик генерални стратегически цели, и прекалената амбициозност при определяне на очакваните нива на количествените показатели за изпълнение, Областната стратегия за развитие на областта съответства на нуждите на местната общност за оценявания период. В актуализацията следва да се преработи системата за наблюдение и контрол на изпълнението, с оглед адекватното информационно осигуряване на процесите, свързани с изпълнението на стратегическия документ.

I-6 Препоръки и насоки за актуализация на ОСР на област Пазарджик за периода 2011-2013 г.

Във връзка с констатациите от извършената междинна оценка, могат да се направят следните *общи препоръки* към Стратегическия документ:

- Акцентът при актуализацията на ситуационния анализ следва да е върху социално-икономическата компонента. Същата би могла да се извърши на база първоначалната логика на стратегическия документ и да следва неговото съдържание в тази му част. Така лесно ще може да се прави задължителният сравнителен прочит между първоначалния вариант на стратегията и актуализирания документ за нейното изпълнение. Не трябва да се забравя, че актуализацията по същество не отменя действащата стратегия, а по-скоро представлява механизъм, чрез който тя бива адаптирана към променящата се среда.
- Необходимо е генералните цели да бъдат прецизирани като формулировка, най-вече с оглед определените нива на свързаните с тях очаквани количествени показатели, които следва да бъдат постигнати.
- Приоритетите следва да се редуцират като брой и да се фокусират върху сравнителните предимства на област Пазарджик. Следва да се има предвид, че актуализацията ще обхване период от три години за изпълнение на документа, което следва да се отрази в по-ясен и конкретен механизъм за изпълнение.
- При дефинирането на стратегическата рамка следва да се спазват принципите за концентрация на усилията, човешките и финансовите ресурси за осъществяване на набелязаните в стратегията цели и тясно обвързване и интегритет на действията, заложи в различните програми за постигане на комплексен социално-икономически ефект.

- Стратегическата компонента на ОСР следва да е гъвкава и адаптивна, с необходимата отвореност за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към променящите се условия на средата, в която се реализира стратегията.
- Разработената система за наблюдение и контрол следва да включва адекватно подбрани индикатори, които следва да измерват както постигането на изпълнението на целите и приоритетите, заложиени в Стратегията за развитие, така и организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури и организациите, участващи в изпълнението им.
- Препоръчително е разработването на областна информационна система за планиране и управление на територията. Същата може успешно да се финансира със средства от ЕС (чрез ОП «Административен капацитет») или чрез стартиращия от 2011 втори етап на програма «EEA grants».
- Съобразно изискванията към ОСР като средносрочен документ следва да се дефинира система от три основни групи индикатори: **Общи**, позволяващи оценката на общото ниво на развитие на територията; **Специфични**, които са тясно обвързани с формулираните стратегически цели в документа; и **Ключови** стратегически индикатори за интегриране на глобалните цели по околната среда в регионалното планиране.

II. Актуализиран социално-икономически профил на Пазарджишка област

II-1. Актуализиран общ профил на Пазарджишка област

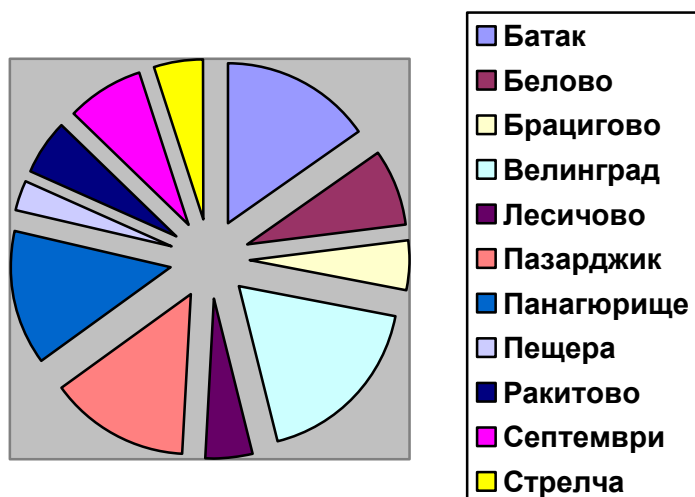
Общата характеристика на Пазарджишка област включва нейното географско положение, територия, природни ресурси и забележителности, население. Конституцията на Република България определя областта като *административно-териториална единица за провеждане на регионална политика, за осъществяване на държавно управление по места и за осигуряване на съответствие между националните и местните интереси (чл.142 КРБ)*. В периода до актуализацията не са настъпили промени в административно-териториалното устройство на Пазарджишка област, които да се отразят на начина на провеждане на регионалната политика. Следва да се отбележи новия контекст на регионално управление, който свързваме с прилагане на базовата система за класификация на териториалните единици NUTS на ЕС, в съответствие с Регламент 1059/2003. Демографските процеси в Пазарджишка област се развиват в общата насока на демографски изменения в страната.

II-1.1. Географско разположение и релеф

Пазарджишка област е разположена в централната част на южна България върху територия от 4457,0 км², представляваща 4% от общата площ на страната. По – голяма част от нея 56% представляват горски площи, а 36 % са земеделски земи. Областта е разположена в Западната част на Южен централен район. На северозапад областта граничи със Софийска Област, на югозапад с Област Благоевград, на юг с Област Смолян и на изток с Област Пловдив. Средишното географско положение и близостта със столичния град и гр.Пловдив е важно сравнително предимство на областта.

Таблица: Територия Област Пазарджик

Територия	(Дка)
ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК	4456917
в т.ч. по общини:	
Батак	677310
Белово	346356
Брацигово	229425
Велинград	803063
Лесичово	209430
Пазарджик	636722
Панагюрище	598913
Пещера	135428
Ракитово	246438
Септември	349372
Стрелча	224460

Транспортната инфраструктура на областта е представена от част от евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и Средна Азия по трасето Лондон-Калкута. Международната автомагистрала “Тракия”, като участък от европейския път Е-80, я свързва със Западна Европа и Истанбул, а други удобни пътища – с останалите области в Южна България. През територията на областта по трасето на автомагистрала “Тракия” преминава транспортен коридор № 8, свързващ Черно море с Адриатическо море. Основна ж.п. линия в областта е международната ж.п. линия по направление СЕ-70, свързваща Централна Европа с Азия.

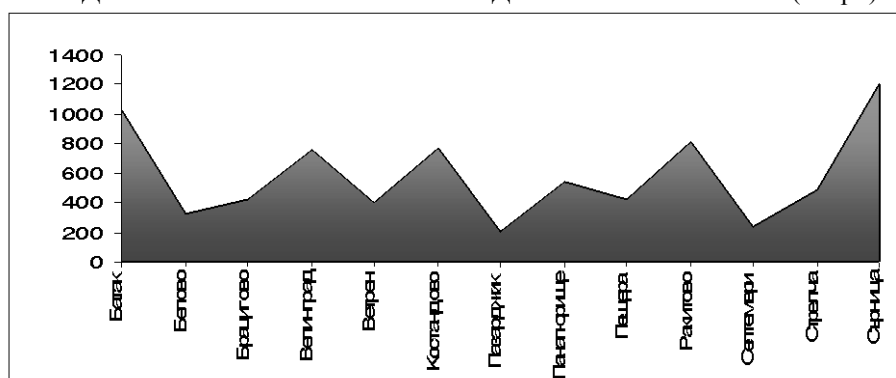
Релеф

Релефът на областта е разнообразен: планински (части от Ихтиманска и Същинска Средна гора, Западните Родопи и Рила) и равнинен (Пазарджишко-Пловдивското поле, представляващо западната част на Горно-тракийската низина).

Таблица: Надморска височина на градовете в Област Пазарджик

	Населено място												
	Батак	Белово	Брацигово	Велинград	Ветрен	Костандово	Пазарджик	Панагюрище	Пещера	Ракитово	Септември	Стрелча	Сърница
Метри НмВ	1036	330	425	755	400	770	205	540	425	811	237	490	1210

НАДМОРСКА ВИСОЧИНА НА ГРАДОВЕТЕ В ОБЛАСТТА (метри)

II-1.2. Природни ресурси

Полезни изкопаеми

От полезните изкопаеми най-голямо значение имат медните руди в Средногорието (Медет, Асарел и др.), където освен мед, се добиват и редица редки и ценни метали като злато, сребро, молибден, селен, рений, олово и цинк. Интерес представляват и златоносните пясъци по поречията на реките Марица, Тополница и Луда Яна. На територията на областта има и няколко по-малки находища на изкопаеми строителни материали: фелдшпат край Велинград, калциеви мрамори край Белово и строителен мрамор край Огняново. Значителни са залежите на мрамор, особено в околностите на Велинград, Бесепарските ридове и Сестримо. В землището на Белово се добива доломит, ценна суровина за стъкларската промишленост.

Почви

Почвите в Пазарджишко-пловдивското поле са плодородни- чернозем-смолници, канелено – горски и делувиялно-алувиални, върху които се отглеждат овощни култури, житни култури, зеленчуци, хмел, тютюн, маслодайни и етерично – маслени култури.

Високопланинската част е заета предимно от кафяви горски почви, които поради планинския климат създават условия за отглеждане на картофи и пасищно животновъдство.

Гори

В Пазарджишка област се включват части от големите български планини - Родопи, Рила и Средна гора. Горите заемат **243 201.6 ха /55%/** от територията на областта и представляват **6.6%** от горския фонд на Република България.

Климат

Климатът е преходно-континентален в равнинните части, и планински – в източните склонове на Рила и по високите части на Родопите. В равнинните части настъпва рано пролетта, а в планинските – есента. Зимното полугодие се характеризира с по-мек климат, отколкото в Северна България – ранна пролет и късна топла есен. Средната температура за годината е 11.3°C. Околните планини образуват валежна сянка и общата годишна валежна сума пада под 550 мм/км² при средно за страната 650 мм/км², което е наложило рационалното използване на съществуващите водни запаси.

Фигура: АБСОЛЮТНИ МАКСИМАЛНИ И МИНИМАЛНИ ТЕМПЕРАТУРИ В ГР.ПАЗАРДЖИК (градуси)

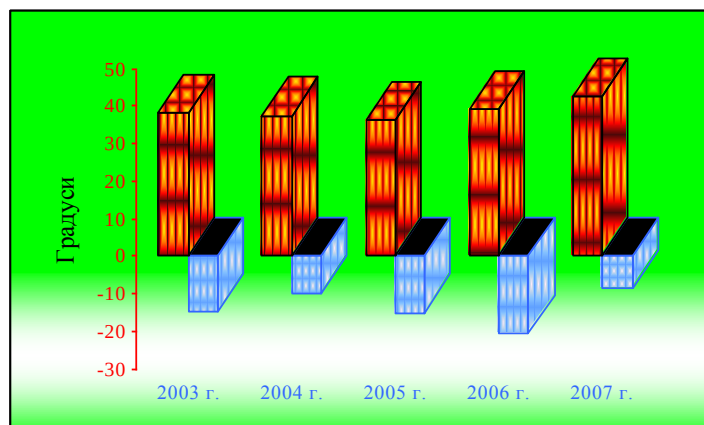

Таблица: Атмосферно налягане, температура и влажност на въздуха

Години	Атмосферно налягане - средно(hPa)	Температура на въздуха -°С			Относителна влажност на въздуха - %
		средна	максимална абсолютна	минимална абсолютна	
2003 г.	992.8	12.0	38.2	-15.0	71
2004 г.	991.9	12.1	37.5	-10.1	72
2005 г.	991.9	11.5	36.4	-15.1	72
2006 г.	992.7	12.0	39.0	-20.8	71
2007 г.	991.5	12.9	42.5	-8.5	68

Водни ресурси

Главни водосборни реки са: р. Марица и нейните по-големи притоци леви– реките Тополница и Луда Яна, и десни - Крива река, Яденица и Чепинска река. В северното подножие на Западните Родопи за промишлени и битови цели се използват и големи карстови извори, като най- значителния от тях, Клептуза се намира край Велинград. На територията на областта са изградени и множество язовири: ”Батак”, ”Голям Беглик”, ”Малък Беглик” ”Белмекен”, ”Широка поляна”, ”Доспат”, ”Тополница” и др. Те се използват за добив по екологично чист начин на електрическа енергия и за напояване.

Таблица: По-главни реки на територията на областта

Реки	Дължина - км	Водосборна площ - кв. км
Марица	63	4378
Тополница	55	563
Луда Яна	74	685
Чепинска река	83	900
Яденица	26	138
Крива река	28	105

Фигура: Валежи в гр.Пазарджик (литри/м²)

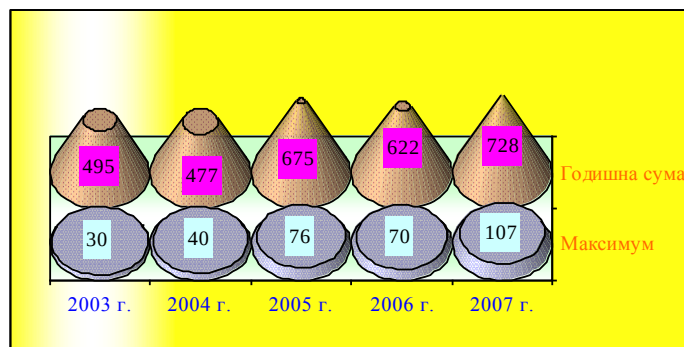

Таблица: Валежи в гр.Пазарджик

ВАЛЕЖИ					
Години	Валежи		Брой на дните с:		
	годишна сума-мм	максимум – мм	валежи	мъгла	снежна покривка
2003 г.	495	30	98	32	28
2004 г.	477	40	107	20	5
2005 г.	675	76	110	33	35
2006 г.	622	70	110	21	23
2007 г.	728	107	92	25	5

Неоценимо богатство на областта са термоминералните води в Баня, Стрелча, Брацигово, Белово, Ракитово, Велинград и в долината на Чепинска река. Те дават възможност да се развие балнеолечението и туризмът в областта.

Водоносният басейн на минералните извори на Велинград обхваща около 800 км². Около 80 извора, формиращи три термални зони: Чепино, Лъжене и Каменица, се използват за лечение на опорно-двигателния апарат, стомашно-чревния тракт, чернодробни, кожни, нервни, бъбречно-урологични и др. заболявания. Водите в Чепино са радиоактивни, хипертермални, хидрокарбонатни, натриеви, флуорни и силициеви, в Лъджене те са хидрокарбонатни, натриеви, сулфатни, флуорни и силициеви, а в Каменица и Драгиново – сулфатни, хидрокарбонатни, натриеви, силициеви, флуорни със съдържание на сероводород. Това е една от основните предпоставки градът да може да се развива като първостепенен национален и международен балнеологичен курорт.

II-1.3. Геостратегическо положение

Географското разположение, природните дадености, както и традициите в културата и бита на населението на Пазарджишка област са предпоставки за развитие на някои дейности, като тези дадености могат да бъдат разгледани както от благоприятната им така и от към по-слабата им страна.

Като благоприятни страни на геостратегическото положение на областта могат да се посочат:

- Разнообразен релеф – този релеф, заедно с водните ресурси дава възможност за развитие на производството на електроенергия чрез ВЕЦ и каскади, високопланинските части дават възможност за развитие на ски-туризъм, който е особено модерен в момента в развитите страни, а средно високите планински райони дават възможност за развитие на екологично земеделие и животновъдство, разнообразният и богат горски фонд позволява развитието на дърводобивната промишленост, а равнинните територии са идеални за развитие на модерно селско стопанство.
- Разнообразен климат в различните части на областта – по ниските температури и задържането на снега във високо-планинските части са предпоставка, която в съчетание с релефа позволяват да се разработи и реализира проект за високо – планински туризъм, съчетан със ски курорт. По-мекият климат в равнинните части на областта благоприятства развитието на индустрията и селското стопанство, създава по-добри условия за развитие на пътната инфраструктура.
- Пазарджишка област се намира по трасето на Трансевропейските коридори № 8 и № 10, което от една страна дава възможност за бързо и ефикасно транспортиране на произведените в областта стоки, предвидени за износ по направление ЕС или Централна Азия, като същевременно представлява и предпоставка за развитие на услугите и създаването на малки предприятия;
- Терените на областта са богато водоснабдени, което е солидна предпоставка за развито земеделие;
- Геотермалните източници представляват благоприятна база за развитие на балнео (спа) – туризъм, който може да бъде съчетан с високопланинския туризъм и да се превърне в основен източник на средства за по-голямата част от общините;
- Наличието на полезни изкопаеми дава препитание на някои от общините и представлява възможност за по-нататъшно развитие на региона;
- Наличието на традиции в населението и богатата му история са солидна предпоставка за развитието на туризма, в т. ч. и международен.

Същевременно обаче природните дадености могат да имат и неблагоприятно влияние. Като неблагоприятни могат да бъдат оценени:

- Силно разчлененият релеф затруднява развитието на пътната инфраструктура, а през зимните месеци създава допълнителни затруднения в осигуряването на комуникации за населението в планинските части на областта;
- Бедният почвен фонд в планинските части на областта е предпоставка за наличието на необработваеми земи.
- Геостратегическото положение на региона може да бъде предпоставка и за по-неблагоприятно развитие на криминогенната обстановка, а прекарването на нефтопровод през територията на Пазарджишка област може да бъде опасност за околната среда, при неподходяща охрана;
- Полезните рудни и нерудни изкопаеми същевременно при неподходящо използване са предпоставка за нарушаване на природното равновесие и се появява остра нужда от рехабилитиране на цели райони от областта.

II-1.4. Демография Население

Населението на Пазарджишка област е нейното най-голямо богатство и грижата за подобряване на неговия начин на живот е определяща при изготвянето на всички общински планове за развитие и на Областната стратегия за развитие.

По брой на населението (към 31.12.2008г. – 293 310 души) Пазарджишка област се нарежда на 8-мо място сред останалите области (3,86 % от населението на страната). Гъстотата е 65,8д/км² при средно за страната 68,6 д/км². Населението е неравномерно разпределено, като най-голяма част е съсредоточена в по-големите общински центрове – 75,7. През последните 5 години, намалението на населението в областта е 2,77%, при средно за страната 1,99%.

В административно – териториално отношение Пазарджишка област се състои от 11 самоуправляващи се общини, които включват 117 населени места, като от тях 96 са кметства.

Таблица: Административно деление към **31.12.2011 Г.**
(Брой)

Общини	Брой кметства	Брой населени места
Общо за областта:	96	117
в т.ч. по общини:		
Батак	2	3
Белово	7	8
Брацигово	5	7
Велинград	17	24
Лесичово	6	7
Пазарджик	31	32
Панагюрище	8	10
Пещера	2	3
Ракитово	2	3
Септември	12	15
Стрелча	4	5

Таблица: Население по общини в Област Пазарджик към 31.12.2010 г.

ОБЩИНА	НАСЕЛЕНИЕ НА ОБЩИНАТА	ПЛОЩ КМ ²	ГЪСТОТА НА НАСЕЛЕНИЕТО Д/КМ ²	НАСЕЛЕНИЕ НА ОБЩ. ЦЕНТЪР
1	2	3	4	5
ПАЗАРДЖИК	120894	636.8	189.9	74850
ВЕЛИНГРАД	41489	803.2	51.7	23479
СЕПТЕМВРИ	27183	361.3	77.8	8320
ПАНАГЮРИЩЕ	25905	598.5	43.3	17675
ПЕЩЕРА	21633	135.4	159.7	19288
РАКИТОВО	15450	246.6	62.7	8277
БРАЦИГОВО	10184	229.4	44.4	4386
БЕЛОВО	9176	336.2	26.5	3794
БАТАК	6276	677.2	9.4	3422
ЛЕСИЧОВО	5749	208.9	27.5	943
СТРЕЛЧА	5323	224.5	23.7	4240
ОБЩО ЗА ОБЛАСТТА	289262	4458.0	64.9	168674

ГЪСТОТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ОБЩИНИ

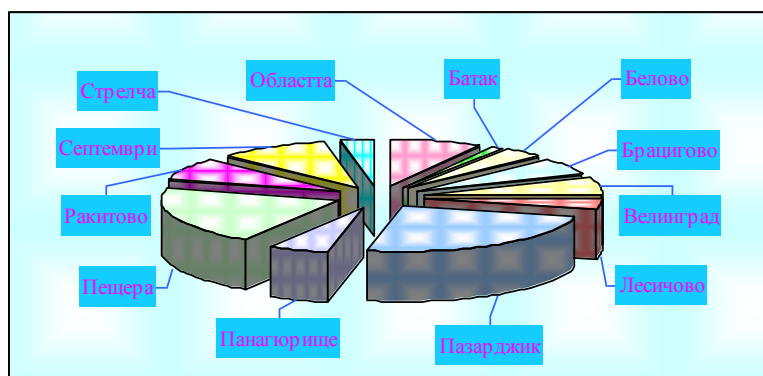

Таблица: Възрастова структура на населението през 2010 г.

	БРОЙ	%
Под трудоспособна възраст	45435	15.78
В трудоспособна възраст	180772	62.79%
Над трудоспособна възраст	61703	21.43%

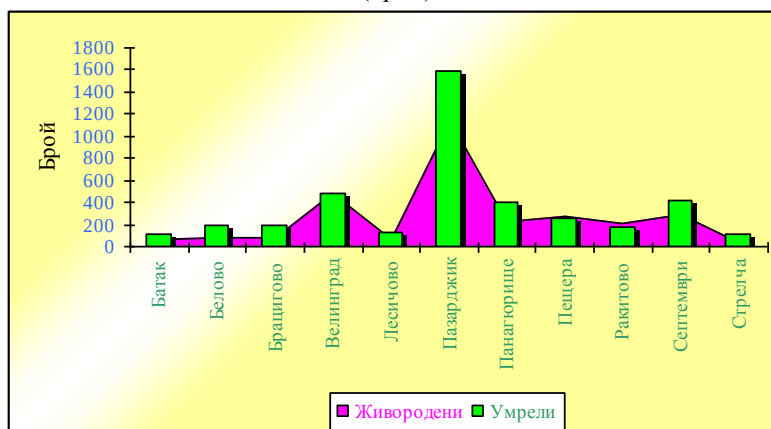
В етническо отношение населението на областта от последното преброяване към 1.03.2001г. е сравнително еднородно, с преобладаващо българско население - 84%, турци – 6.5%, роми – 7.5, евреи, арменци и др. - 2%. **В района няма етнически конфликти.**

В религиозната структура на населението различията са по-големи. Преобладава населението с източно-православно вероизповедание /82%/. Мюсюлманите са 14,9%, останалите вероизповедания: католици, протестанти, армено - грегориани и др. са 3.1%.

Таблица:Сключени бракове, живородени, умрели, заселени и изселени през 2010 г. по общини

Общини	сключени бракове	живоро- дени	умрели	заселени	изселени
Общо за областта	841	3129	3849	2976	4176
в т.ч. по общини:					
Батак	19	41	101	87	98
Белово	20	61	161	87	164
Брацигово	23	115	148	133	212
Велинград	123	514	510	320	429
Лесичово	12	59	121	82	117
Пазарджик	361	1268	1522	1278	1722
Панагюрище	68	196	368	232	441
Пещера	85	319	242	200	275
Ракитово	42	188	186	158	227
Септември	81	323	396	320	402
Стрелча	7	45	94	79	89

Фигура: ЖИВОРОДЕНИ И УМРЕЛИ ПРЕЗ 2008 Г. ПО ОБЩИНИ
(брой)

II-2. Икономика и социална сфера

II-2.1. Икономиката на Пазарджишка област в контекста на общата стопанска конюнктура – състояние и тенденции

Таблица: основни показатели за демографското, социалното и икономическото развитие на област Пазарджик за периода 2003-2007

Показатели	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.
Население към 31.12- бр.	303246	300092	297781	296281	294086
Родени - бр.	2667	2881	2916	2937	2915
Раждаемост - на 1000 човека от населението	8.8	9.6	9.8	9.9	9.9
Умрели - бр.	4020	4019	4013	4055	4081
Смъртност - на 1000 човека от населението	13.2	13.3	13.5	13.7	13.8
Естествен прираст -бр.	-1353	-1138	-1097	-1118	-1116
Наети лица по трудово и служебно правоотношение -среден годишен брой	61880	68537	66532	66338	67693
Регистрирани безработни в бюрата по труда към 31.12. ¹ - бр.	26006	23968	22350	20261	14300
Работна сила ²					
Коефициенти на безработица- %	15.3	18.3	17.7	11.1	5.4
Коефициент на икономическа активност -%	44.1	49.2	53.5	51.5	54.5
Коефициент на заетост - %	37.4	40.2	44.0	45.7	51.6
Общ доход на лице от домакинството - лв.	2129	2089	2453	2395	3099
Общ разход на лице от домакинството - лв.	1748	1667	1894	1969	2727
Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение - лв.	2786	2944	3307	4041	4352
БВП - млн.лв.*	888	1001	1078	1524	1649
БВП на човек от населението- лв.*	2917	3319	3606	5131	5579
Разходи за придобиване на материални дълготрайни активи – хил.лв.	116638	141223	231423	240453	321017
Придобити материални дълготрайни активи - хил.лв.	104478	137884	185321	248455	282424
Жилища към 31.12. – брой	128023	128173	128329	128535	128954
Реализирани нощувки в средствата за подслон – бр.	167068	171886	203783	297927	307627
Лекари и стоматолози към 31.12.	956	970	976	991	980

1 - Източник на информация е Агенцията по заетост към Министерството на труда и социалната политика

2 - От последното за годината наблюдение на работната сила

* - Предварителни данни

Икономиката на Пазарджишка област се характеризира с радикални трансформации в производството, структурата, собствеността и пазарите. Изключително силно се отрази преходът към пазарна икономика, започнал в края на 80-те години на миналия век. Много от структуроопределящите предприятия бяха закрити или драстично намалиха обема на производството си. Най-яркият пример за това е консервният комбинат “Марица”, създаден и години наред работещ като едно от най-големите предприятия за производство на консерви от плодове и зеленчуци в страната. Не по-малко беше значението на предприятия като акумулаторния и каучуковия заводи в Пазарджик, машиностроителния завод „Металик”, също в Пазарджик, завода за

магнитни носители в Драгор. Тези предприятия през 90-те години на миналия век бяха реструктурирани и значително намалиха обема на промишленото производство.

Най-значимите промишлени предприятия в областта днес са пазарджишките „Каучук” АД, „Металик” АД и „Елхим-Искра” АД.

„Каучук” АД, който е с финландско оборудване, е единственото в България предприятие за производство на транспортни ленти, вело- и мотогуми. Продукцията основно е за износ за Русия, Италия, арабските страни. „Металик” АД е специализиран в производството на стругове, също основно за износ, главно за Япония. Акумулаторният завод „Елхим-Искра” АД Пазарджик е с огромен капацитет - преработвал е около 40 хил. т олово годишно, сега се преработват под 10 хил. т олово годишно.

Важен структуроопределящ сектор в областната икономика е рудодобивът, като един от най-големите в Европа производители на медни и пиритни концентрати е „Асарел Медет” АД в Панагюрище.

Икономическите показатели

Пазарджишка област през 2006 г. е създала 2,9% от брутния вътрешен продукт на страната. Намалението в сравнение с предходната 2007 г. с близо 0,3%.

Доходът на лице от домакинството в Пазарджишка област бележи ръст с около 30% за 2008 г. спрямо 2006 г. По показателя средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в областта има ръст от 45% за 2008 г. спрямо 2006 г. Увеличението на наетата работна ръка през 2008 г. е с 4,2% спрямо предходната, като в частния сектор увеличението е 8%, а в обществения сектор има намаление от 6%. Производителността на труда през 2007 г. достига ръст от 5,1 % спрямо предходната година. Брутната добавена стойност (БДС), реализирана от стопанските субекти в региона през 2007 г., достига 1309 млн. лв. по текущи цени.

Таблица: Основни показатели за икономическото развитие на област Пазарджик за 2006-2008 г.

Показатели	2006 г.	2007 г.	2008 г.
БВП - млн. лв. по текущи цени	1524	1594	
Относителен дял от БВП за страната в %	2.94	2.65	
БВП на човек от населението по текущи цени - лв.	5131	5400	
Разходи за придобиване на материални дълготрайни активи – хил.лв	240453	321017	352712
Придобити материални дълготрайни активи -хил.лв.	248455	282424	296739
Общ доход на лице от домакинството - лв. за областта	2395	3099	3164
Отн. дял от общия доход на лице от домакинството за страната - %	84	92,6	84,41
Общ разход на лице от домакинството - лв.	1969	2727	2921
Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение - лв.	3661	4352	5324

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Таблица: Заети лица по сектори 2004-2008

	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Обществен сектор	21378	19922	19309	19319	18233
Частен сектор	47159	46610	47029	48374	52284
Общо заети	68537	66532	66338	67693	70517

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Делът на индустриалния сектор в структурата на брутната добавена стойност бележи значителен растеж през 2007 г. спрямо 2004 г. От 30% за 2004 г. той става над 50% през 2006 г. и поддържа устойчив дял през следващата година. Това се дължи на увеличението с един и половина пъти на добавената стойност на сектора за периода от четири години. Наблюдава се намаление на делът на аграрния сектор с 12% и на услугите с 15% за същия период. Тенденцията от началото на прехода услугите да заемат основен дял от БДС вече е преодоляна, като промишлените предприятия от областта възстановяват производствата си и осигуряват инвестиции в нови производства и продукти с по-висока добавена стойност.

Таблица: Структура на БДС по икономически сектори

Икономически сектори	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.
Брутна добавена стойност по текущи цени в %	100.0	100.0	100.0	100.0
Аграрен	15.8	14.1	12.3	11.2
Индустрия	30.4	32.5	50.1	49.1
Услуги	53.8	53.4	37.6	39.7

БДС по икономически сектори в млн. Лв	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007* г.
Общо БДС в млн.лв.	836	887	1246	1309
Аграрен	132	125	153	147
Индустрия	254	288	624	642
Услуги	450	474	469	520

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

* - предварителни данни

Отраслова структура

Областта е индустриално-аграрна с преобладаващ обем на промишленото производство. През 2008 г. са регистрирани 7353 предприятия, от тях 244 са селскостопански фирми, добивна промишленост - 13; преработваща промишленост - 1141; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива - 4; доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване - 28; строителство 364; търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети - 3359; транспорт, складиране и пощи - 308; хотелиерство и ресторантьорство 663; създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения - 86; операции с недвижими имоти - 155; професионални дейности и научни изследвания - 334; административни и спомагателни дейности - 94; образование - 47; хуманно здравеопазване и социална работа - 247; култура, спорт и развлечения - 52; и други дейности - 214.

При промишлените фирми през 2008 г. най-голям е относителният дял на фирмите, произвеждащи дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели) - 25.97%, на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия - 16.36%, на текстил, облекло, обувки и други изделия от обработени кожи без косъм; обработка на кожи - 13.41%, на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване - 10.46% и на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерали 91 - 7.67 %.

Добивната промишленост заема едно от водещите места в областната икономика. Високият процент на приходите от продажба на дървен материал, хартия, картон е обусловен от наличието на много гори. Едни от най-големите заводи в този бранш са „Дуโรปак Тракия-папир” и заводът за хартия в Белово.

Териториална структура

В териториалната структура на икономиката на областта водещо място заема община Пазарджик. Към 2008 г. в нея функционират 3713 предприятия (50,5% от общия брой в областта). Там са 39,5% от дълготрайните материални активи и се реализират 46,6% от приходите от дейността, формирайки 29% от печалбата за областта.

Близо 50% от печалбата за областта се формира от предприятия от община Панагюрище. Най-големият производител в тази община е миннодобивното предприятие „Асарел Медет“ АД. То е структуроопределящо за цялата област.

Предприятията от община Велинград съставляват 15,4% от общия брой за областта, реализират 9% от приходите от дейността и формират 5% от печалбата.

Фирмите от община Пещера формират 3% от печалбата, 15% от дълготрайните материални активи и 7,5% от общия брой на предприятията на областта.

Таблица: Брой предприятия и икономически показатели на предприятията по общини

Община	Брой предприятия		Приходи от оперативна дейността		Печалба		Дълготрайни материални активи	
(бр./%/хил.лв.)	брой	%	хил.лв.	%	хил.лв.	%	хил.лв.	%
Общо за областта	7353		3519804		399871		1319286	
в т.ч. по общини								
Батак	207	2.82	50782	1.44	п.а.	п.а.	40024	3.03
Белово	148	2.01	86364	2.45	3325	0.83	31628	2.40
Брацигово	184	2.50	29066	0.83	1221	0.31	11722	0.89
Велинград	1133	15.41	310201	8.81	19828	4.96	117472	8.90
Лесичово	76	1.03	36438	1.04	2719	0.68	22786	1.73
Пазарджик	3713	50.50	1640151	46.60	115226	28.82	520653	39.46
Панагюрище	578	7.86	617692	17.55	...	...	296237	22.45
Пещера	552	7.51	421288	11.97	11275	2.82	194001	14.70
Ракитово	259	3.52	49981	1.42	3411	0.85	10361	0.79
Септември	393	5.34	251867	7.16	6267	1.57	65173	4.94
Стрелча	110	1.50	25974	0.74	1683	0.42	9229	0.70

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

В териториалната структура на промишлеността се наблюдават тенденции на увеличение на броя на промишлените фирми за 2008 г., но намаление на нетните приходи от продажба на продукцията като цяло за 2008 г. спрямо предходната 2007 г., като за част от общитните се наблюдава нарастване на приходите.

Таблица: Промишлени фирми по общини 2003-2008 г.

	(Брой)					
Общини	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Общо за областта	944	1143	1100	1093	1144	1186
в т.ч. по общини						
Батак	35	49	52	48	56	53
Белово	25	22	19	16	15	18
Брацигово	39	27	31	33	37	44

Велинград	179	237	223	229	219	253
Лесичово	10	7	10	11	13	13
Пазарджик	318	414	408	415	431	424
Панагюрище	107	121	106	101	110	111
Пещера	113	130	115	113	127	135
Ракитово	66	89	79	75	73	74
Септември	38	31	41	35	43	47
Стрелча	14	16	16	17	20	14

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

БРОЙ ПРОМИШЛЕНИ ФИРМИ В ОБЛАСТТА

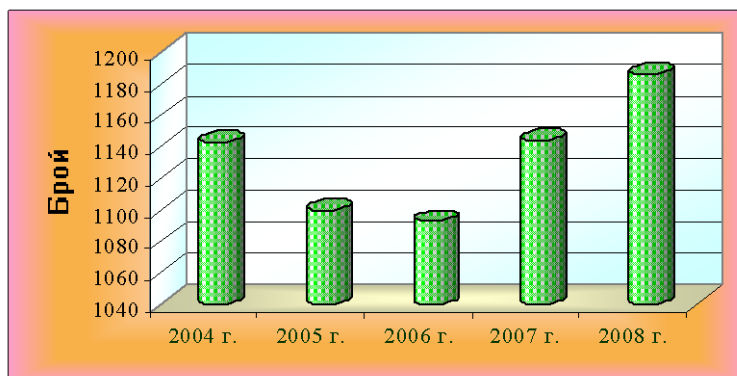

Таблица: Нетни приходи от продажби на продукция на промишлените фирми по общини

(По текущи цени - хил.левове)								
Общини	2003 г.	%	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	%
Общо за областта	678062	100	858123	995708	1493014	1603472	1575276	100
в т.ч. по общини								
Батак	5209	0,77	7490	10032	13371	14678	12915	0.82
Белово	36003	5,31	41410	50619	49236	49879	48794	3.10
Брацигово	5677	0,84	9050	11440	12625	12635	14047	0.89
Велинград	49326	7,27	62797	57551	72596	93675	73988	4.70
Лесичово	4567	0,67	3682	4338	8889	6926	21095	1.34
Пазарджик	228811	33,74	285452	328746	386874	524254	505032	32.06
Панагюрище	233693	34,46	305174	339254	685007	618733	485220	30.80
Пещера	79240	11,69	81865	106848	166382	162579	222117	14.10
Ракитово	9765	1,44	17537	17192	19090	20623	23274	1.48
Септември	19986	2,95	39026	65454	74065	94079	161402	10.25
Стрелча	5785	0,85	4640	4234	4879	5411	7392	0.47

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Таблица: Разпределение на промишлените фирми според броя на заетия персонал

(Брой)						
Персонал	Фирми					
	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Общо за област Пазарджик	944	1143	1100	1093	1144	1186
До 10 заети	626					
11-50 заети	223					
51 - 100 заети	50					
101 - 250 заети	26					

над 250	19					
До 9 заети	-	717	681	658	705	737
10 - 49 заети	-	319	309	323	329	336
50 - 249 заети	-	87	91	95	93	96
над 250 заети	-	20	19	17	17	17

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Заетост и безработица

На фона на неблагоприятната демографска статистика - населението на Пазарджишка област е намаляло с 7558 души в периода 2004–2008 г. - прави впечатление тенденцията за поддържане на относително висока икономическа активност на населението в региона. Тя е 49,2% за 2004 г. и 54,7% за 2008 г. Намалява коефициентът на безработица - от 18,3% за 2004 г. на 5,3% за 2008 г., за да се увеличи отново през 2009 и 2010 г. През септември 2010 г. равнището на безработица в областта е 11,98%. По този показател областта попада сред 17-те области, където равнището на безработица е над средното за страната през посочения период - 9,03%.

Средно годишния брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение нараства с 1980 души през 2008 г. спрямо 2004 г.

Таблица: Икономическа активност, заетост и безработица в област Пазарджик

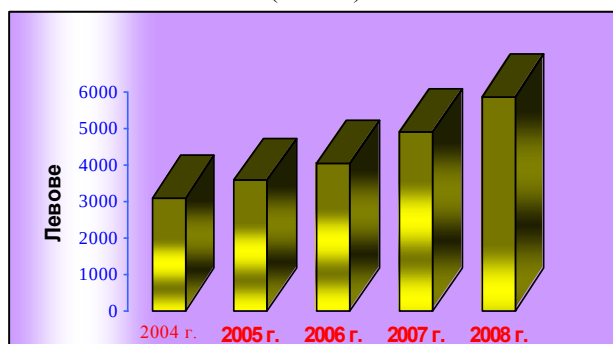
Показатели	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Население към 31.12 на съответната година	300092	297781	296281	294086	292534
Родени	2881	2916	2937	2915	3006
Раждаемост - на 1000 човека	9.6	9.8	9.9	9.9	10.3
Смъртност - на 1000 човека от населението	13.3	13.5	13.7	13.8	13.7
Естествен прираст -бр.	-1138	-1097	-1118	-1116	-1001
Наети лица по трудово и служебно правоотношение -среден годишен брой	68537	66532	66338	67693	70517
Регистрирани безработни в бюрата по труда към 31.12. ¹ - бр.	23968	22350	20261	14300	13061
Работна сила ²					
Коефициенти на безработица- %	18.3	17.7	11.1	5.4	5.3
Коефициент на икономическа активност -%	49.2	53.5	51.5	54.5	54.7
Коефициент на заетост - %	40.2	44.0	45.7	51.6	51.8

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

1 - Източник на информация е Агенцията по заетост към Министерството на труда и социалната политика

2 - От последното за годината наблюдение на работната сила

Фигура: СРЕДНА ГОДИШНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА РАБОТЕЩИТЕ В ПРОМИШЛЕНИТЕ ФИРМИ
(левове)

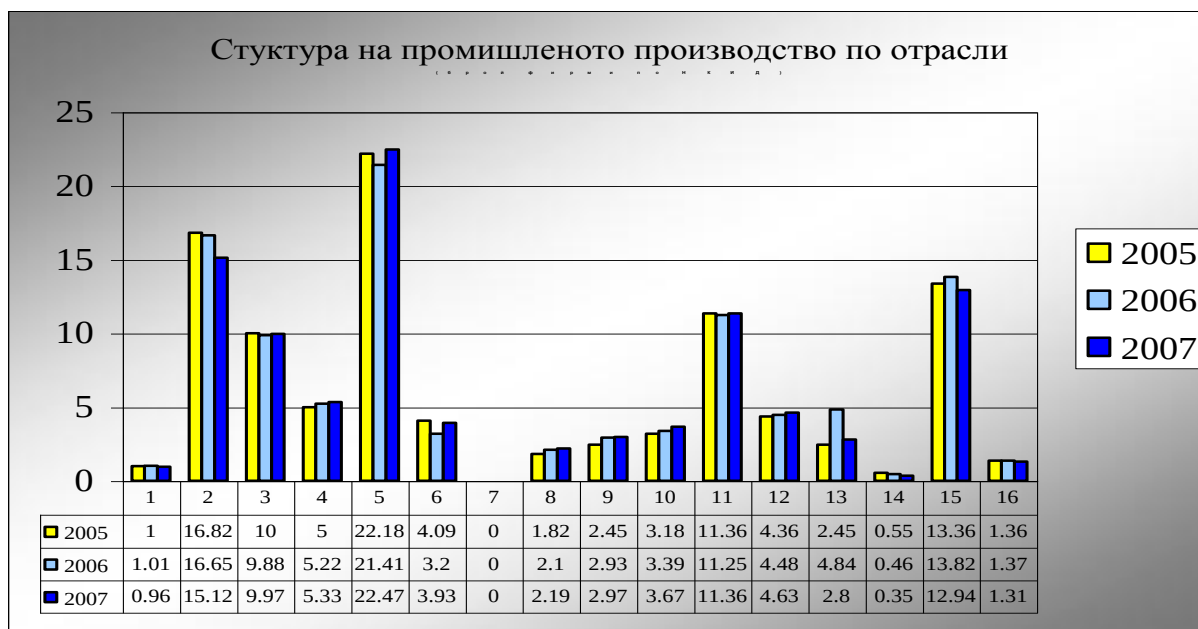
II-2.2. Секторен анализ

II-2.2.1. Промислено производство

Съгласно националната класификация на икономическите дейности до 2007 г. промишлените фирми се разпределят според дейността си в 16 категории, както следва:

1. Добив, без добив на енергийни суровини
2. Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия
3. Производство на текстил и изделия от текстил, производство на облекло
4. Производство на лицеви кожи и изделия от тях
5. Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели
6. Производство на дървесна маса, изделия от хартия и картон, издателска и полиграфическа дейност
7. Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво
8. Производство на химични вещества, химични продукти, химични влакна
9. Производство на изделия от каучук и пластмаси
10. Производство на продукти от други неметални минерални суровини
11. Металургия и производство на метални изделия, без производство на машини и оборудване
12. Производство на машини и оборудване
13. Производство на електро-, оптично и друго оборудване
14. Производство на превозни средства
15. Производство, неклассифицирано другаде
16. Снабдяване и електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода

Структурата на промишленото производство е дадено в следващата графика.

Най голям е броят на фирмите от икономическа дейност “Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели” следван от “Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия” и “Производство на продукти от други неметални минерални суровини”

Структурата на нетните приходи от продажби е дадена в следващата графика в проценти .

Анализът на данните показва най-голям принос на дейността “Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия” следван от “Производство на химични вещества, химични продукти, химични влакна”, “Производство на дървесна маса, изделия от хартия и картон, издателска и полиграфическа дейност”, “Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели” и “Производство на електро-, оптично и друго оборудване”.

Хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия

Водещо място по отношение на приходите от цялостната дейност на промишлените фирми заема производството на *Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия* (16,5%).

Таблица: Основни показатели в отрасъл Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия 2004-2008

Показатели	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Брой предприятия	216	185	182	173	194
Приходи от дейност в хил.лв.	99 514	97 244	123 031	177890	288950
Брой заети лица	3 059	2 968	3 029	3 014	4 136
Средна годишна работна заплата	2 270	2 494	2 589	3 210	4 113

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

През 2008 г. в Пазарджишка област са регистрирани 194 фирми, произвеждащи храни и напитки (без алкохол и тютюневи изделия). Най-голям е броят на фирмите, произвеждащи хляб, хлебни изделия и други хранителни продукти - 98; следвани от фирмите за производство на напитки - 27; за преработка и консервиране на плодове и зеленчуци - 18. В периода 2004–2008 г. приходите от цялостната дейност на фирмите от този отрасъл са нараснали близо три пъти, броят на зетите е нараснал с 1075, а средната годишна заплата се е увеличила с 1843 лева. Производителността на труда се е увеличила с близо 63%, което се дължи на технологичното обновление на фирмите от сектора.

Дървен материал и хартия, текстил и обувки

Важно място в обема на произведената продукция в областта с относителен дял 15,3% има производството на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях. Броят на фирмите е 308, а броя на заетите надхвърля 3700 души. Това се дължи на големият брой дърводобивни фирми в родопската част на областта и наличието на големи промишлени предприятия за производство на хартия, картон и изделия от тях.

През 2008 г. производството на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели) реализира нетни приходи от продажби по текущи цени от 240406 хил.лева, което е повече от 15% от реализираните приходи от всички промишлени фирми в областта. Водещ производител на хартии за велпапе, пелпапе и опаковки е „Дуропак Тракия” (Пазарджик), която има 60-годишната традиция и най-съвременно оборудване. Нейни клиенти и партньори са водещи предприятия от почти всички браншове и отрасли.

Производството на текстил, облекло, обувки и други изделия от обработени кожи представлява 4,4% от brutната редукция по сектори в областта. През 2008 г. в областта функционират 159 фирми в този бранш, като заетите са 6170 души (21,2% от всички заети в промишлените фирми).

Добивна промишленост и биотехнологии

Минно-обогатителен комплекс „Асарел-Медет” АД е първата, най-голяма и водеща българска минна компания за открит добив и обогатяване на медни и други руди, осигуряваща над 50 % от националното производство на мед. Той е основен фактор за социално-икономическото развитие и облика на община Панагюрище и на Пазарджишка област, има структуроопределящо значение в българската икономика. Стратегическата цел е постигане на ниска себестойност и високо качество на единица произвеждан метал мед, съответно на произвежданите концентрати, съпътстващи продукти и услуги - при ефективно и максимално оползотворяване на минералните суровини и при здравословно-безопасно и екологично минно производство.

В областта на биотехнологиите лидерска позиция има „Биовет” АД, който е водещ европейски производител на фуражни добавки, премикси, активни субстанции и готови лекарствени средства за лечение, профилактика и подобряване на продуктивността на животните. Фирмата разработва и междинни продукти и активни субстанции за фармацевтичната промишленост, произвежда ензими и ензимни комплекси за употреба в животновъдството и в различни производства, сред които са хлебопроизводството, соко-, пиво- и винопроизводството, текстилната индустрия.

По-големи предприятия в Пазарджишка област

- “Дуропак Тракия-папир” АД гр. Пазарджик, едно от най-големите предприятия за производство на амбалажна хартия на Балканския полуостров. Дружеството е най-новото и модерно предприятие с европейски вид в Областта. Производството му е независимо по отношение на основните суровини и има напълно затворен цикъл - от отпадъчна хартия произвежда хартия за вълнообразен картон и амбалаж от него.
- Мелничарски завод “Мелор” АД- гр.Пазарджик. В него се произвежда ориз, а така също има и мелница за брашно. Този отрасъл е получил силно развитие поради наличието на достатъчна по количество и качество суровина.
- Поради благоприятния климат и почви в областта се отглеждат различни винени сортове грозде, което е предпоставка за развитие на винопроизводството. Като цяло областта е известна с много винарски

райони и изби. “Винтехпром”-Пазарджик, “Винпром-Пещера” и множество изби – Септември, Карабунар, Памидово, Виноградец, Калугерово и др.

- Един добре развит отрасъл в региона е тютюнопроизводството. Тук се отглеждат основно Ориенталски тютюн и Вирджиния. Тютюнът се преработва в “Булгартабак” - Пазарджик, “Механика” АД гр.Пещера към НИКОТИАНА-БТ Холд.АД
- В гр. Пазарджик е създадено предприятие “Каучук”, което е единственото в България за производство на транспортни ленти, вело и мото гуми. То е с модерно финландско оборудване. Продукцията основно е за износ за Русия, Италия и страните от Арабския полуостров.
- ЗММ “Металик” АД Пазарджик е голям завод, специализиран в производството на стругове, основно за износ. В България това е един от малкото подобни заводи. Производство е преориентирано към създаване на по-малки и леки стругове, които се изнасят главно за Япония.
- Акумулаторен завод “Елхим-Искра” Пазарджик. Неговият капацитет е огромен, като той е преработвал около 40 хил. т. олово годишно, а към настоящия момент се преработват под 10 хил. т. олово.
- “Подеммашстрой” АД - Пазарджик произвежда кранове, кранови компоненти, строителни машини, метални конструкции и др.
- “Марис” ООД – преработка на плодове и зеленчуци предимно за износ за Русия и Украйна
- “Завод за хартия Белово” АД – приватизиран от предприемач от съседна Гърция– и е един от утвърдените на пазара производители на мека хартия.
- “Бял Бор” АД гр.Брацигово производство на дървени сглобяеми къщички и дограма.
- “Мрамор Риолит” АД –производство на сувенири и облицовки от риолит и мрамор.
- “Спектър-Керамик” ООД – производство на керамични сувенири.
- “Полиграфически комплекс “Лесичово” АД –производство на картонени опаковки, листовки, етикети, рекламни материали и др.
- Фирма “Софияфрост” ЕООД изгради модерен завод “Екофрут” в с.Калугерово за производство на сливов мус. Продукцията е насочена изцяло за износ за Германия.
- "Биовет" АД - Пещера с предмет на дейност: производство и реализация на продукти за ветеринарната практика и селското стопанство, главно антибиотици и стимулатори за профилактика и лечение на селскостопанските животни.
- "Сокола" гр.Пещера-приватизирано през 1997г. - предмет на дейност дървопреработване.
- "Стара река" АД-гр.Пещера - специализирано в производството предимно на мъжки обувки.
- “Асарел Медет” АД - гр.Панагюрище - основен производител на медни и пиритни концентрати в България е един от най-големите в Европа.
- Оптикоелектрон ЕАД – гр.Панагюрище – Развойновнедрителска и производствена дейност в областта на оптико-механичното и оптикоелектронното уредостроене, инструменти и услуги за населението.
- “Оптикс” АД - производство на оптика и оптични уреди.

Винопроизводство

В областта се отглеждат различни винени сортове грозде, което е предпоставка за развитие и на винопроизводството. Като цяло областта е известна с много винарски райони и изби.

Произведеното вино общо в област Пазарджик през 2008 г. е 78 685 хил.л., а общо гроздовата мъст е 10 037 хил.л. През 2009 г. производството на вино нараства на 99 975 хил.л., а гроздовата мъст намалява на 9 569 хил.л.

Белите вина са 19 637 хил.л., а червените 59 048 хил.л. през 2008 г., докато през 2009 г. нарастването на белите е по-значително, като става 33 185 хил.л., а червените нарастват на 66 790 хил.л.

Таблица: Произведени вина, реколта 2009 г. по сортове в Област Пазарджик

Сорт грозде	Произведено вино и мъст (в хил.л.)
Димят	6 783,10
Мискет червен	1 471,67
Мускат Отонел	5 761,64
Пино Гри	41,76
Ркацители	22 817,21
Сандански мискет	13,20
Совиньон блан	2 355,37
Шардоне	2 742,39
Други бели сортове	658,05
Общо бели	42 644,39
Гъмза	1 314,00
Каберне Совиньон	21 587,50
Каберне Фран	227,98
Мавруд	1 849,92
Мерло	25 314,20
Памид	12 831,06
Пети Вердо	378,56
Пино ноар	877,38
Рубин	51,00
Сира	1 098,50
Шевка	1 200,00
Други червени сортове	170,00
Общо червени:	66 900,10
ОБЩО	109 544,49

По данни от Изпълнителна агенция по лозата и виното

През 2009 г. в Област Пазарджик от Белите вина най-голяма е производството на сорт Ркацители 22817 хил.л, следвано то сорта Динят 6783 хил.л. и Мускат Отонел 5761 хил.л. От червени вина сорта Мерло е с най-голяма производство е сорта Мерло 25314 хил.л. , следван от сорта Каберне Совиньон с 21587 хил.л. и Памид 12831 хил.л.

Винарски изби в Област Пазарджик:

“Ветрен комерс ЕООД”, “Винарска къща Виноградец АД”, “ЕТ Инфогад – Румен Калчев”, “Милезим 2006 ЕООД”, “Изба Карабунар ЕООД”, “Огнянова уайнъри ООД”, “Беса валеи уайнъри ООД”, “Винтехпром АД”, “Памексвин ООД”, “Ковекс-2 ЕООД”, “Винпром Пещера АД”, “Хеброс винпром АД, “Екотера 2005 ООД”

„Винпром Пещера” е лидер в производството на висококачествени вина и високоалкохолни напитки в България. Компанията има дългогодишен опит и нейно притежание са всички водещи марки алкохолни напитки в България.

Винарна Беса Валеј се намира в пазарджишкото село Огняново. Тя е млада – отвара врати през 2005 г. Произвеждат се предимно червени вина. Засажденията са от висококачествени френски сортове – Мерло, Каберне Совиньон, Шираз, Петит Вердо.

Новата винарска изба „Карабунар” функционира от 2008 г. В предприятието се произвеждат превъзходни вина, както и лимитирани серии ракии от сорта Червен мискет.

Винарска изба Памидово се намира в едноименното пазарджишко село. Тя е построена през 1999 г. Произвежда сортови и трапезни червени вина от Каберне совиньон, Памид, Мавруд и Мерло, бели вина от сортовете Шардоне, Мускат и Димят.

Винарска изба „Румелия” е създадена през 2006 г. в Панагюрище. Разработва и предлага малки серии елитни червени вина. Притежава собствени лозови масиви в землището на с. Смилец, в близост до Панагюрище. Има условия за винен туризъм.

Винарска къща – Виноградец се намира в с. Виноградец и произвежда предимно червени вина „Мерло”, „Каберне Совиньон” и „Мавруд”. Има изградена база за развитие на винен туризъм: дегустационна зала за 30 души и лозарски туризъм.

Инвестиции, финанси и банки

През 2008 г. в областната икономика са направени разходи за придобиване на дълготрайни материални активи общо за 352 млн.лв., което е с 9% повече спрямо предходната година и с 46% в сравнение с 2006 г. Най голям е дялът на инвестициите в преработващата промишленост.

Таблица: Инвестиции

Състав на разходите	Разходи за придобиване на ДМА (хил.лв.)	%
ОБЩО ЗА ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК	352712	
Земя	28348	8,03
Сгради, строителни съоръжения и конструкции	149176	42,29
Машини, оборудване и транспортни средства	160506	45,50
в т.ч. от внос	21895	6,20
Други разходи	14682	4,16

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

В технологичната структура на инвестициите преобладават разходите за придобиване на машини, оборудване и транспортни средства. Те формират 45% от общата структура на инвестициите, следвани от разходите за сгради, строителни съоръжения и конструкции – 42%. Разходите за придобиване на земя са 8% от общия размер на направените инвестиции направени през 2008 г.

Секторът на финансово-кредитните услуги е добре представен. Голяма част от лицензираните от БНБ търговски банки имат клонове и офиси в големите населени места в областта. Банките с най-висок дял в банковото обслужване - ДСК, ОББ, Райфанзен, Общинска - имат клонове не само в Пазарджик, но и редица от общинските центрове. В областния град клонове и офиси имат Алианц банк България, Стопанска и инвестиционна банка, Централна кооперативна банка, Интернешънъл Асет банк, МКБ Юнионбанк, Прокредит банк България, Банка Пиреос България и др.

II-2.2.2. Туризм

Туризмът като отрасъл от икономиката трябва да се разглежда като комплексна дейност, която включва допълнителни производства, услуги, транспорт и специализирано образование. В този смисъл развитието на туризма като приоритетен за областта трябва да се разглежда в цялата му комплексност и възможности, които той дава за разрешаване на проблеми като безработица, ниско ниво на доходи, тясна специализация на икономиката в планинските райони и обща изостаналост в сравнение с по-големите градски центрове.

Западните Родопи заедно със Средногорието заемат по голяма част от територията на Пазарджишка област. Ненарушената природна среда, разнообразният релеф, наличието на много минерални и гео-термални находища, не лошата инфраструктура води до извода, че в планинската част от областта съществуват несъмнено условия за развитие на модерен туризъм.

Богата история и исторически ценности, бит и култура на населението на Пазарджишка област, в съчетание с природните дадености дава възможност туризмът да се превърне във водещ сектор на икономиката на района. Утвърдени курорти са “Юндола”, “Св. Константин”, “Цигов чарк”, “Язовир Батак”, “Панагюрски колони”, гр. Велинград и гр. Стрелча, гр. Брацигово и курортните и вилни селища “Атолука” и “Розовски врз”, с. Баня (Община Панагюрище), гр. Белово и “Ливада Бачия”, “Топлата вода”. За спелеоложки проучвания и туризъм е на разположение пещерата “Снежанка”, “Юбилейна” и много други. На територията на областта се намира и ВЕЦ Пещера, която е единствената подземна ВЕЦ и представлява туристическа атракция. развитието на туризма не само ще осигури допълнително квалифицирани работни места за младото население на Пазарджишка област, но ще се превърне и в солиден източник на финансови ресурси както на населението, така и на общините, които ще могат да печелят от отдаване на терени под аренда, изграждане на смесени фирми или просто от събиране на данъци от работещи фирми.

Таблица: Средства за подслон

Средства за подслон	(Брой)				
	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.
Хотели	17	17	19	26	35
Легла	1792	1784	1916	2784	3018
Реализирани нощувки	167068	171886	203783	266298	273174
в т. ч. от чужденци	7197	6687	11962	18468	23606
Други места за краткосрочно настаняване	-	-	-	9	22
Легла	-	-	-	412	602
Реализирани нощувки	-	-	-	31629	34453
в т. ч. от чужденци	-	-	-	304	521
Туристически хижи	-	-	-	-	1
Легла	-	-	-	-	20
Реализирани нощувки	-	-	-	-	-
в т. ч. от чужденци	-	-	-	-	-

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Състоянието в момента се характеризира с развитие главно на вътрешния планински и балнео-туризъм, за който областта има огромен потенциал.

След промените и трудностите на прехода в икономиката състоянието на хотелската база до 2000 г. се характеризираше като незадоволително. През последните десет години се наблюдава тенденция към повишаване на категорията на съществуващите обекти, както и към изграждане на нови. Особено бурно беше и

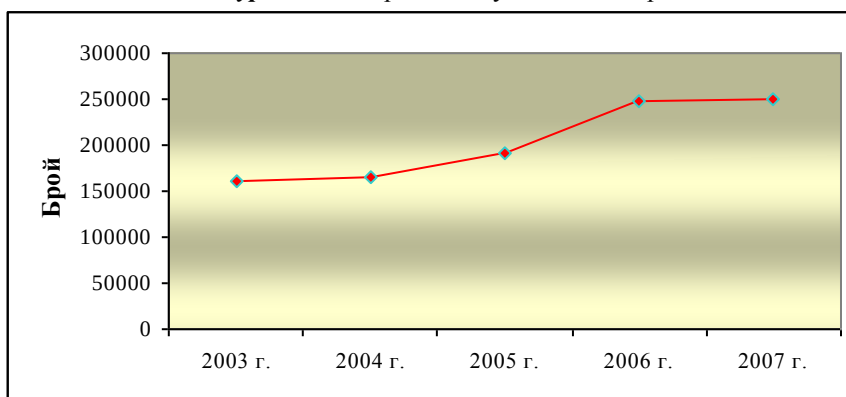
е развитието на туристическата инфраструктура в гр.Велинград. Добрите резултати във Велинград са причина и в други общини в Област Пазарджик да започне промяна в отношението към туризма. В гр.Стрелча в последните години бяха изградени множество малки хотели. В гр.Пазарджик освен подновяване на базата на съществуващата леглова база бяха изградени нови хотелски бази. По статистически данни главно поради развитието на сектора във Велинград през 2007 г. реализираните нощувки са нараснали с близо 65% в сравнение с 2003 г., като при реализираните нощувки от чужденци увеличението е близо 300%.

През 2009 г. Велинград беше обявен за Спа Столица на Балканите от IH&RA (Международна асоциация на хотелиерите и ресторантьорите). Това е още едно доказателство за повишеното качество и покриването на международните стандарти в сферата на туризма.

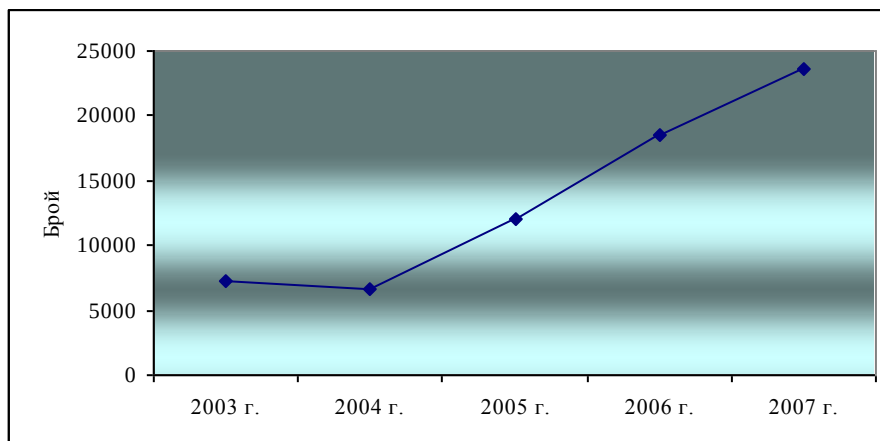
Съществуват все още някои проблеми в туризма в Област Пазарджик. До момента не е създаден областен орган по туризма. Съществуват Съвети по туризъм във Велинград, Ракитово, Батак и Панагюрище. Също така изградена система за диверсификация на туристическите дейности и предлагането на комплексни услуги в туризма. Все още са малко опитите за разработването на интегрирани туристически пакети обединяващи различните видове туризъм, за които има ресурс в областта.

Не са картотекирани всички субекти на туризма, но се работи в тази насока. Въпреки, че повечето оператори в сектора имат разработени собствени резервационни системи не е създадена единна информационна система за резервации.

Фигура: Реализирани нощувки от българи

Фигура: Реализирани нощувки от чужденци

Тенденциите на нарастване на реализираните нощувки се запазва през последните години.

Възможностите, които дава областта като природни дадености, не са използвани в необходимата степен.

Анализът на туристическия продукт показва, че съществуват реални условия за ски туризъм в Родопите, под връх Голяма Сютка, където снеготзадържането е над 6 месеца в годината, а местността отстои на около 25 километра от Велинград – център с доказани възможности в областта на туризма. Друг елемент от туристическия продукт е балнеолечебният туризъм. В Пазарджишка област се намират най- популярните извори на лечебна минерална вода, което е давало възможност за развитие на този вид туризъм предимно в района на Велинград, Брацигово, Белово, Панагюрище и Стрелча. Културният туризъм до сега се е развивал на базата на богатото културно и етнографско наследство, както и исторически и архитектурни забележителности. Този вид туризъм има важна роля за удължаване на туристическия сезон. Той се явява в основата на развитието на професии като консервационно – реставрационни, занаятчийство, сценично изкуство, както и разнообразни методи на реклама. Като продукт, конгресният туризъм е познат в страната, но региона на Пазарджик няма традиции за предоставяне на този продукт с малки изключения, като Велинград. Същевременно Пазарджишка област предлага отлични условия за развитие на екологичен, спортен, приключенчески и ловен туризъм, със своите планински забележителности и пресечен релеф. Регионът на Родопите предоставя отлична възможност за развитие на природо-научен туризъм, фотосафари, наблюдения на птици и растения, скални изкачвания, спелеоложки туризъм. В Пазарджишка област има реални условия за развитие на т.н. селски туризъм. Привлекателни села в екологично чисти райони, подходящ жилищен фонд, богата и оригинална кухня, винопроизводство и традиционни занаяти са основните предпоставки за това. Изследванията показват, че над 36 % от гражданите на страните-членки на ЕС отдават своите предпочитания за прекарване на част от отпуска в селски райони. развитието на този вид туризъм ще има икономически, социален и екологичен ефект за развитието на селата в Пазарджишка област. Чрез него ще може да се гарантират допълнителни доходи, както и възвръщане на традиционни български занаяти, ще се преустанови тенденцията за депопулация на селските, полупланински и планински райони. Основните проблеми за развитието на туризма в Пазарджишка област са слабите чуждестранни инвестиции, ниската конкурентноспособност, липсата на подходяща рекламна дейност, слаб маркетинг.

SWOT-АНАЛИЗ

1. Силни страни:

- 1.1 Природни дадености /съхранена околна среда, резервати, природни забележителности, минерални лековити води, язовири, разнообразна флора и фауна/.
- 1.2 Богата историческа традиция, автентична родопска архитектура, етнография, занаяти, фолклор.
- 1.3 Местоположение. Бърз достъп от големите градове София и Пловдив. Трансфер от аерогара София 1.5-2 часа до всеки общински център.
- 1.4 Съществува благоприятна настройка на общественото мнение и убеденост на ръководството на областта за значението на туризма в област Пазарджик съобразена с променящата се икономическа среда.
- 1.5 Наличие на предварителни проучвания и проекти за създаването на спортно-туристически комплекси с национално и международно значение.
- 1.6 Създадено сдружение на хотелиерите и ресторантьорите.

2. Слаби страни:

- 2.1 Част хотелската база е остаряла /почивните станции като комфорт и степен на обслужване не отговарят на изискванията за модерен туризъм/.
- 2.2 Недостатъчно добре изградена пътна инфраструктура във високите планински части на областта.
- 2.3. Няма достатъчно кадри със специализирано образование.
- 2.4. Липса на съвети по туризъм в всички общински центрове.
- 2.5 Няма създадена организация за взаимодействие между браншови организации, общини и областна администрация за координирани действия по цялостна програма за развитие на туризма в областта.

3. Възможности:

- 3.1 Възраждане на балнеоложкия и планински туризъм.
- 3.2 Развитие на елитен високопланински ски туризъм.
- 3.3 Развитие на селски, културно-исторически, спортен, религиозен, природо-научен, приключенски, ловен, екотуризъм и др. видове туризъм.
- 3.4 Доизграждане на транспортна и техническа инфраструктура.
- 3.5 Възможности за привличане на инвестиции, чрез международни програми и частен капитал.
- 3.6 Възможност за постигане на договореност за признаване на разходите за балнеология в България със здравно-осигурителните фондове от страните – членки на ЕС.

4. Заплахи:

- 4.1 Икономическата криза.
- 4.2 Липса на кредити и инвестиции.
- 4.3 Липса на активност от страна на общините.
- 4.4 Липса на достатъчно подготвени специалисти в отрасъла за работа при новите пазарни условия на конкуренция.

II-2.2.3. Селско стопанство, горско стопанство и рибовъдство

Селско стопанство

Селското стопанство има много важно място в икономиката на областта, макар да формира относително малък дял от приходите от оперативна дейност (3,8% за 2008 г.). Релефът и климатът на областта предопределят преди всичко развитие на земеделието и високопланинското животновъдство.

Растениевъдство

Общата площ на земеделските земи в Пазарджишка област възлиза на 1 474 431 дка, от които обработваемите земи са с площ от 1 175 435 дка. Разпределението на земята по фондове от последният баланс на териториите е следното:

Таблица: Размер и структура на земеделските територии в Пазарджишка област в % за 2009 г.

№	Баланс на земите към 31.12.2009	Площ в дка	% от земеделските земи
1	Ниви	862 545	57.6%
2	Ливади	115 820	7.7%
3	Овощни насаждения	38 731	2.6%
4	Лозови насаждения	56 058	3.7%
5	Други трайни насаждения	9 157	0.6%
6	Изоставена обработваема земя	54 093	3.6%
7	Разсадници	337	0.0%
8	Други земи	6 236	0.4%
	Обработваема земя (1÷8)	1 142 977	76.3%
9	Мери и пасища	234 789	15.7%
10	Гори в ССФ	75 726	5.1%
11	Земи, вкл. в разпоредбите на §4 от ЗСПЗЗ	13 232	0.9%
12	Други	30 725	2.1%
	Земеделска земя (1÷12)	1 497 449	100.0%

По данни на ОД „Земеделие“ Пазарджик

Нивите заемат 58% от земеделската земя, следват мерите и пасищата - 16%, ливадите - 8%, лозовите насаждения - 4%, овощните насаждения и другите трайни насаждения - 3%, разсадниците и другите земи 3%. Изоставената обработваема земя в региона съставлява 4%. Горите в ССФ съставляват 5% от земеделската земя. Обработваемата земя като цяло представлява 76% от земеделската земя в областта.

През 2008 г. се запазва много високият дял на фирмите с персонал до 9 заети (75%). В сравнение с 2004 г. броят на фирмите е намалял с 20%, като фирмите с зает персонал от 50 до 249 са станали с 4 повече. Делът на фирмите с персонал от 10 до 49 заети продължава да остава постоянно около 1/5 от общия брой фирми.

Таблица: Разпределение на селскостопанските фирми според броя на заетия персонал

Персонал – брой	Фирми				
	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Общо за областта	303	253	211	230	244

До 9 заети	247	192	163	180	184
10 - 49 заети	44	47	35	37	46
50 – 249 заети	10	12	11	12	14
над 250 заети	2	2	2	1	..

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Основни видове отглеждани култури

В Пазарджишка област се отглеждат различни видове култури от следните групи: зърнено–житни (пшеница, ечемик, ръж, царевица, ориз, овес), маслодайни (слънчоглед, рапица), технически (тютюн), зеленчуци и плодове, вкл. оранжерийни (чушки, домати, краставици, дини, пъпеши и други), клубенови (картофи), лозя (десертни и винени), овощни, вкл. семкови, костилкови, ягодоплодни, черупкови (ябълки, круши, дюли, череша, вишни, сливи, праскови, кайсии, малини, ягоди, орехи), етерично–маслени (маслодайна роза, лавандула), фуражни (царевица, грах), медицински и ароматни (хмел и други).

Таблица: Площи и процентното съотношение на културите по групи през 2009 г. и спрямо 2008 и 2007 г.

Култури по групи	Площ 2009 г.	2009 г. спрямо общо наблюдаван ите	Площ 2008 г.	2009 г. спрямо 2008 г.	Площ 2007 г.	2009 г. спрямо 2007 г.
	Дка	%	дка	%	Дка	%
Зърнено–житни	170 185	51%	151 930	112%	148 725	114%
Лозя общо	42 269	13%	46 933	90%	47 972	88%
Маслодайни	35 005	10%	43 665	80%	30 690	114%
Картофи	22 585	7%	34 220	66%	35 310	64%
Овощни общо	20 677	6%	25 903	80%	25 458	81%
Зеленчуци	14 610	4%	15 910	92%	14 550	100%
Етерично – маслени	9 994	3%	10 018	100%	9 825	102%
Технически	14 302	4%	8 185	175%	6 264	228%
Медицински и ароматни	2 445	1%	2 690	91%	2 448	100%
Други	2 690	1%	3 728	72%	3 020	89%
Общо наблюдавани:	334 762	100%	343 182	98%	324 262	103%

По данни на ОД „Земеделие“ Пазарджик

През реколтната 2009 г. зърнено–житните култури като основната група заемат общо 51% от наблюдаваните култури, лозята - 13%, маслодайните - 10%, картофите - 7%, овощните - 6%, зеленчуците - 4%, етерично–маслените - 3%, техническите - 4%, медицинските и ароматните - 1%, другите култури - 1%. През 2009 г. спрямо 2008 г. площта като цяло намалява незначително – с 2%, а спрямо 2007 г. се увеличава също незначително – с 3%.

В долината на Марица особено подходящи са условията за отглеждане на ранните зеленчуци - чушки и домати. Равнинната част и склоновете на Родопите и Средна гора са подходящи за отглеждането на трайни насаждения, картофи и тютюн, а районите на Брацигово, с.Розово и най-вече Стрелча - за отглеждане на етеричномаслени култури.

Специфична култура е хмелът, който се явява и една от основните за общините Велинград и Ракиово. В България тази култура се отглежда само в тези две общини.

Таблица: Площи и съотношение на основните култури през 2009 г. и спрямо 2008, 2007 г.

Култури	Площ 2009 г.	2009 г. спрямо общо наблюдаван ите в %	Площ 2008 г.	2009 г. спрямо 2008 г. в %	Площ 2007 г.	2009 г. спрямо 2007 г. в %
	Дка	%	Дка	%	Дка	%
Пшеница	99 635	30%	86 265	115%	95 550	104%
Ечемик - зимен и пролетен	23 680	7%	22 725	104%	15 585	152%
Царевица зърно	8 790	3%	9 835	89%	9 715	90%
Ориз	8 790	5%	9 835	145%	9 715	158%
Пипер	5 710	2%	5 620	102%	4 920	116%
Домати	8 160	2%	7 880	104%	7 150	114%
Картофи	22 585	7%	34 220	66%	35 310	64%
Слънчоглед маслодаен	25 285	8%	37 545	67%	24 800	102%
Тютюн общо	14 302	4%	8 185	175%	6 264	228%
Лозя винени	39 222	12%	43 998	89%	45 037	87%
Ябълки	5 468	2%	6 018	91%	5 623	97%
Череша	5 470	2%	6 398	85%	6 330	86%
Малини	1 602	0.5%	1 667	96%	1 667	96%
Роза маслодайна	5 714	2%	5 513	104%	5 460	105%
Хмел	1 594	0.5%	1 847	98%	1 880	81%
Общо наблюдавани:	334 762	100%	343 182	98%	324 262	103%

По данни на ОД „Земеделие“ Пазарджик

Таблица: Получени добиви през 2009 г., в т.ч. сравнителни данни спрямо 2008 и 2007 г.

Култури	Получени добиви 2009 г.	2009 г. спрямо 2008 г. в %	Получени добиви 2008 г.	2009 г. спрямо 2007 г. в %	Получени добиви 2007 г.
	Тона	%	Тона	%	Тона
Пшеница	25 127	101%	24 894	143%	17 596
Ечемик - зимен и пролетен	5 524	102%	5 431	221%	2 503
Царевица зърно	5 166	99%	5 236	113%	4 585
Ориз	10 701	139%	7 688	208%	5 156
Пипер	15 940	114%	13 935	214%	7 460
Домати	28 450	119%	23 814	203%	14 002
Картофи	51 919	76%	68 543	102%	51 110
Слънчоглед маслодаен	2 859	67%	4 259	177%	1 618
Тютюн общо	2 432	171%	1 419	253%	961
Лозя винени	22 980	88%	25 984	86%	26 725
Ябълки	4 083	73%	5 588	87%	4 699
Череша	1 715	175%	980	199%	860
Малини	706	114%	620	133%	531
Роза маслодайна	2 606	98%	2 673	169%	1 538
Хмел	172	127%	135	143%	120

По данни на ОД „Земеделие“ Пазарджик

Таблица: Средни добиви от основните култури през 2009 г. и в сравнение с 2008 и 2007 г.

Култури	Средни добиви 2009 г.	2009 г. спрямо 2008 г. в %	Средни добиви 2008 г.	2009 г. спрямо 2007 г. в %	Средни добиви 2007 г.
	Кг/дка	%	кг/дка	%	кг/дка
Пшеница	252	87%	289	137%	184
Ечемик - зимен и пролетен	233	98%	239	143%	163
Царевица зърно	588	110%	532	108%	542
Ориз	598	96%	623	105%	569
Пипер	2 792	113%	2 480	182%	1 532
Домати	3 487	115%	3 022	178%	1 963
Картофи	2 299	115%	2 003	159%	1 448
Слънчоглед маслодаен	113	100%	113	132%	86
Тютюн общо	170	98%	173	111%	153
Лозя винени	687	90%	764	102%	673
Ябълки	857	67%	1 282	89%	962
Череши	345	181%	191	235%	147
Малини	536	103%	519	119%	451
Роза маслодайна	484	87%	554	120%	403
Хмел	117	161%	73	117%	100

По данни на ОД „Земеделие“ Пазарджик

През 2009 г. пшеницата заема 30% от площта на общо наблюдаваните култури, следвана от винените лозя с 12%, маслодайния слънчоглед с 8%, картофите и ечемика с по 7%, ориза с 5%, тютюна с 4%, царевицата за зърно с 3%, домати, пипера, маслодайната роза, ябълките, черешите с по 2%, хмела и малините с по 0.5%

През 2009 г. спрямо 2008 г. площта на основните култури като намалява с 2%, в т.ч. на царевицата за зърно с 11%, на картофите с 34%, на маслодайния слънчоглед с 33%, на винените лозя с 11%, на ябълките с 9%, на черешите с 15% и на хмела с 2%. Увеличават се площите на пшеницата с 15%, на ечемика с 4%, на ориза с 45%, на пипера с 2%, на домати с 4%, на тютюна с 75% и на маслодайната роза с 4%.

От общата заета площ с овощни насаждения през 2009 г. най-голям дял от наблюдаваните култури заемат черешите – 5470 дка, почти толкова и ябълките – 5468 дка. За периода 2007-2009 г. площите намаляват с 860 дка за черешите и със 155 дка за ябълките. При малините заетите площи остават почти непроменени и са около 1600 дка. През 2009 г. заетите площи с винени сортове грозде са 39 222 дка.

Въпреки, че през периода 2001–2004 г. заетите площи в маслодайна роза намаляват почти на половина, през последните 5 години Пазарджишка област затвърди позициите си в производството на маслодайни култури. Главно в общините Стрелча и Брацигово общо заетите площи с маслодайна роза са 5714 дка, добивът е 2606 тона, а средният добив от декар е 484 кг.

В Пазарджишка област се отглеждат 14 вида алтернативни медицински и билкови култури на обща площ от 851 дка. Три от тях – силибумът (бял трън), шипката и резенето, заемат 89% от общата площ.

Таблица: Реколта от алтернативни медицински и билкови култури (2009 г.)

№	Култура	Площ	Производство	Среден добив
		Дка	Тона	кг/дка
1.	Кориандър	12	3.6	300
2.	Силибум	500	10	20
3.	Шипка	58.0	6	103

4.	Резене	197	1	5
5.	Маточина	5	0.4	80
6.	Мащерка	5	0.4	80
7.	Исоп	4	1	250
8.	Салвия	13	0.2	14
9.	Лайка	3	0.0	11
10.	Бял риган	21	4.1	193
11.	Медицинска ружа	1	0.0	33
12.	Валериана	1	0.1	90
13.	Жълт мак	20	12	600
14.	Пирински (мурсалски) чай	9	0.8	91
	Общо:	851		

По данни на ОД „Земеделие” Пазарджик

В Пазарджишка област е развито и производството на оранжерийни култури, основно на зеленчуци - домати, краставици, ‘чушки - в стоманено–стъклени и полиетиленови оранжерии. Площта на стоманено–стъклените оранжерии в региона възлиза на 670 дка, има тенденция за плавното им увеличаване. Една от оранжериите – „Гимел” ООД, която е и най-голямата в региона с 310 дка площ, произвежда биозеленчуци, които успешно изнася в страните от Европейския съюз.

С чланството на стната в ЕС започна да се изпълнява общата селскостопанска политика на Съза. Земеделските производители имат възможност за развиват дейността си, чрез реализацията на проекти по Програмата за развитие на селските райони и също така подпомогане чрез националните доплащания на декар обработваема площ.

Основните насоки за развитие на земеделието в региона на областта са свързани със запазване на постигнатото при производството на зеленчуци, картофи, лозаро-производство, маслодайни култури, овощни насаждения, като в същото време се преценяват възможностите за преминаването към други позабравени, но полезни от икономическа и екологична гледна точка култури на растениевъдството, като например ориза. Сравнителната таблица показва намаление на производствените площи на почти всички култури. Изключение правят сортовете винено грозде, което се обуславя от създадените в последните години множество винопроизводителни предприятия, които са основен изкупвател на произведената продукция.

Таблица: средни изкупни цени за област Пазарджик

Наименование на продуктите	2004 г.	2005 г.	2006 г.
основни растителни продукти -лева/тон			
Мека пшеница	208.43	156.44	184.64
Царевица изк. на сладката	272.14	159.61	215.68
Ечемик	228.26	168.20	171.72
Слънчоглед		391.39	332.07
Тютюн Ориенталски	3697.61	2701.55	2850.93
Тютюн Вирджиния	2573.33	2272.73	-
Тютюн Бърлей	2070.18	2028.17	-
Домати оранжерийно производство		1000.00	-

Краставици и корнишони ,оранжерийно производство	573.33	1235.29	-
Пипер зелен или червен от открити площи	222.22	512.08	434.39
Винено грозд е,вкл.от асми	239.96	418.07	389.27
Ябълки	95.24	153.56	159.09
Череша	500.00	661.16	853.33
Праскови	641.03	571.43	

*Забележка: от 2007 г. не са събирани данни за средни изкупни цени поради отпадане на тази задача от плана на НСИ.

Хидромелиорации

Благодарение и на значителните водни ресурси в областта има развито поливно земеделие. Изградените поливни площи на държавни водоизточници са 502 698 декара, от тях напълно годни за напояване са 215 256 декара. Останалите могат да се използват след възстановяване на вътрешно каналната мрежа.

Използваните държавни съоръжения осигуряват през последните години напояване на около 50 000 декара. Изградени са оризови полета на площ от 52 000 декара, от тях около 40 000 декара продължават да са годни за оризопроизводство.

На територията на Пазарджишка област има учредени и работещи две сдружения за напояване – „Стара река” (с. Бяга, община Брацигово) и „Успех 2004” (с. Цар Асен, община Пазарджик). Двете сдружения напояват общо 850 дка, от които 600 дка – „Стара река”, а останалите 250 дка – „Успех 2004”.

SWOT – АНАЛИЗ

1. Силни страни:

- 1.1. Подходящи природни и климатични условия. Местоположение.
- 1.2. Традиции и квалификация
- 1.3. Пласмент. Открояващи се големи предприятия за преработка на селско стопанска продукция („Винпром-Пещера” АД и др.). Изградена мрежа от преработващи предприятия-консервни, винарски изби, мелнични, млеко преработващи и други предприятия.
- 1.4. Наличие на пазар за плодове и зеленчуци в село Огняново.
- 1.5. Добре развита система за напояване.

2. Слаби страни:

- 2.1. Ниско ефективно земеделие.
- 2.2. Липса на инвестиционен капитал в производителите.
- 2.3. Неправилна пазарна стратегия и слаб пласмент на произведената продукция. Неориентирана пазарно и не защитаваща производителите организация на продажбите на съществуващият пазар.
- 2.4. Немотивирани и неорганизирани производители за съвместен пласмент и снабдяване.
- 2.5. Не използване на изградените служби за съвети и други консултантски звена.
- 2.6. Амортизирани напоителни съоръжения.

3. Възможности:

- 3.1. Създаване на условия за адекватно поведение на банковата система и осигуряване на финансиране на частните земеделски производители.

3.2. Изграждане на адекватна пазарна инфраструктура за пласмент на продуктите, ориентираща градинарството в региона към изискванията на различните пазари.

3.3. Създаване на нови трайни насаждения с качествен посадъчен материал с видов състав, отчитащ международната пазарна конюнктура. Отглеждане на етерично маслени култури и производство на продукти с отлични качествени показатели, производство на ягодоплодни култури в полупланинските и планинските райони, култивирано отглеждане на билки във всички райони на областта, възстановяване и развитие на оризопроизводството в областта.

3.4. Възстановяване на напоителните съоръжения и изграждане на нови, съобразени с възстановената собственост върху земеделските земи.

3.5. Възможност за участие в износа на селско-стопански стоки към съседните страни и ЕС в следствие на либерализацията на пазарите с тези страни.

3.6. Увеличаване на поливните площи.

4. Заплахи:

4.1. Влошаване на пазарната обстановка във връзка с либерализацията на пазарите на страната ни вследствие на международните споразумения, в които участваме.

4.2. Увеличаване на конкурентния натиск вследствие отварянето на българските пазари.

4.3. Опасност от по-нататъшно влошаване на производството и качеството на трайните насаждения. Липсва достатъчно капитал за закупуване на необходимия обезвирусен посадъчен материал от чужбина за нови насаждения. Дръвчетата трябва да се отглеждат основно в българските разсадници. За тази цел трябва да се възстановят растителните, фито-медицинските и организационните рамкови условия. Имайки предвид, че една трайна култура съществува около 20 години, то едно неправилно начало би обременило страната и района за десетилетия.

Изводи: В резултат на този анализ могат да се изведат два основни подхода, които да се използват за стабилизиране и насърчаване на селскостопанското развитие:

Инвестиционен подход – в този подход местната власт, частните предприемачи и неправителствени организации ще играят съществена роля в предлагането, разработването и лобирането за осъществяването на местни и чуждестранни инвестиции;

Ресурсен подход – максимално използване на наличните ресурси и потенциални възможности за развитие на зеленчуко- и оризопроизводството, овощарството и лозарството, както и за създаването на нови малки и средни преработващи предприятия за селскостопанската продукция.

В допълнение може да се определи следното:

Селското стопанство е основен отрасъл в равнинната част на областта и там доминират предимствата и възможностите за развитие, поради което следва да се прилага агресивна стратегия. Областното и общинските ръководства следва внимателно да подготвят своите планове за действие с оглед преодоляване на основите проблеми, свързани с осигуряването на ресурс за земеделието. В тези общини, може да се очаква и благоприятно въздействие върху общата безработица. Изключително благоприятните природо-климатични и

почвени условия, както и стратегическото местоположение спрямо най-големите консумативни центрове в страната, създават условия за силно развитие на градинарството в областта и дават възможност за производство на почти всички растителни култури отглеждани в страната. Наличието на естествени природни и подпочвени води, както и изкуствени водоеми с общ завирен обем над 650 млн. куб. м, и значителната хидромелиоративна система, даваща възможност за напояване на около 500 хил.дка, определят увеличаването на площите заети от трайни насаждения, зеленчукови и оризови култури, на база традициите и разнообразяване на видовия и сортов състав.

В общините с преобладаващ планински характер би следвало да се възприеме защитна стратегия, която да позволи да се запази поне това, което съществува от отрасъла, като се постави ударението на екологично чистите продукти, служещи преди всичко за задоволяване на очакваното нарастване на нуждите на районите с развит туризъм. Акцент следва да се постави на култивирането на диворастящи билки и гъби, както и увеличаване на традиционно отглежданите в тези райони маслодайни култури, за които в определени части на областта съществуват изключително благоприятни почвено-климатични условия.

И в двата случая следва да се работи активно за развитие на пазара, както и за създаването на нови възможности за излизане на международните пазари. Съществен елемент представлява рекламната дейност и привличането на инвестиции в сектора.

Животновъдство

Влияние върху развитието на животновъдството оказват природните дадености на Пазарджишка област, нейния релеф, резултатите от растениевъдството, от което зависи фуражната база, климатът, традициите сред населението и екологичната обстановка.

Отново както и при растениевъдството могат да се разделят двата региона – планински и равнинен с техните особености и различие на видовете.

Нерешени са въпросите за подобряването на материално – техническите условия на занимаващите се с животновъдство. Този отрасъл е важен за областта фактор, не само от гледна точка на възможностите за ускорен икономически растеж, но също така и за решаването на много от остриите социални проблеми, като например безработицата на населението, обитаващо високопланинските райони на областта.

Таблица: Брой селскостопански животни по видове.

№	Животни по видове	2009 г.	2009 г. спрямо 2008 г. в %	2008 г.	2009 г. спрямо 2007 г. в %	2007 г.
		Броя	%	броя	%	Броя
1.	Говеда	19 139	124%	15 374	133%	14 432
2.	В т.ч. крави	11 706	118%	9 891	111%	10 590
3.	Биволи	59	69%	85	78%	76
4.	В т.ч. биволици	37	54%	69	67%	55
5.	Овце	45 845	68%	67 259	61%	75 240
6.	В т.ч. овце-майки	36 083	75%	47 953	76%	47 651
7.	Кози	13 734	44%	31 054	42%	33 039
8.	В т.ч. кози-майки	10 764	46%	23 627	43%	25 014

9.	Свине	23 434	94%	25 052	75%	31 247
10.	В т.ч. свине-майки	2 192	51%	4 300	46%	4 773
11.	Птици общо	432 560	100%	430 880	114%	380 550
12.	В т.ч. кокошки – носачки	386 780	115%	335 100	130%	296 560
13.	В т.ч. бройлери	33 340	54%	61 550	50%	66 250
14.	Зайци	11 230	163%	6 909	374%	2 999
15.	В т.ч. майки:	3 171	180%	1 760	246%	1 290
16.	Пчелни семейства	13 511	74%	18 202	77%	17 475

По данни на ОД „Земеделие” Пазарджик

Както се вижда от таблицата, като цяло се увеличава броят на говедата и кравите, на птиците общо и на кокошките-носачки, на зайците, същевременно намалява броят на биволите и биволиците, на овцете и на овцете-майки, на козите и на козите-майки, на свинете и на свинете-майки, на бройлерите и на пчелните семейства.

През 2009 г. в Пазарджишка област са произведени общо 39 171 хил. л мляко, от които 30491 хил. л краве, 3373 хил. л овче, 93 хил. л биволско и 5214 хил. л козе мляко. За месото продуктивността е следната: 628 т кланично тегло месо от едър рогат добитък, 396 т кланично тегло месо от дребен рогат добитък, 2094 т кланично тегло свинско месо и 323 т. кланично тегло птиче месо;

Таблица: Сравнителни резултати спрямо 2008 и 2007 г.

№	Обща продуктивност	2009 г.	2009 г. спрямо 2008 г. в %	2008 г.	2009 г. спрямо 2007 г. в %	2007 г.
		хил. л./бр./тона	%	хил. л./бр./тона	%	хил. л./бр./тона
1.	Краве мляко	30 491	99%	30 924	96%	31 639
2.	Овче мляко	3 373	90%	3 747	87%	3 879
3.	Яйца от кокошка – носачка	77 668	130%	59 670	133%	58 497
4.	Месо от едър рогат добитък	628	87%	721	116%	543
5.	Месо от дребен рогат добитък	396	104%	381	91%	434
6.	Месо от свине	2 094	146%	1 433	149%	1 403
7.	Месо от птици	323	115%	280	113%	285
№	Средна продуктивност	2009	2009 спрямо 2008 в %	2008	2009 спрямо 2007	2007
		литра/бр	%	литра/бр	%	литра/бр
1.	Краве мляко	2 728	92%	2 974	91%	3 014
2.	Овче мляко	78	99%	79	93%	84
3.	Яйца от кокошка – носачка	230	117%	197	119%	194

По данни на ОД „Земеделие” Пазарджик

Характерна за региона е раздробеността на животновъдните стопанства и относително малкият среден брой животни, отглеждани в тях.

Таблица: Брой и размер на животновъдните стопанства.

Животни по видове	Брой стопанства	Брой животни	Среден брой животни в стопанство
	Броя	Броя	броя
Говедовъдство	7 847	19 139	2
Биволовъдство	23	59	3
Овцевъдство	3 013	45 845	15
Козевъди	2 475	13 734	6
Свиневъди	1 558	23 434	15
Птицевъди	9 814	441 910	45
Пчелари	380	13 511	36

По данни на ОД „Земеделие” Пазарджик

По-големи стопанства в региона са свиневъдните фирми „Грими-Х. Хюсеин” в Пещера и „Свиком” в с. Априлци, община Пазарджик, фирмата за производство на стокови яйца „Ангелов” в Пещера, птицефермата „Илма-Ил” в с. Мало Конаре, община Пазарджик.

Таблица: средни изкупни цени за област Пазарджик

ОСНОВНИ ЖИВОТИНСКИ ПРОДУКТИ	2004 г.	2005 г.	2006 г.
Мляко краве- 3,6% масленост - хил.литри	370.16	390.26	381.56
Мляко овче -6,5% масленост - хил.литри	784.81	821.81	792.35
Кокоши яйца за консумация - хил.броя	116.64	107.3	76.92
основни животни за клане(живо тегло) -лева/тон			
Телета до 1 година	1000.00	1666.67	-
Крави	1000.00	1000.00	1289.47
Агнета до 6 месеца		3500.00	-
Свине от 80 до 110 кг	1760.63	2134.78	1986.11
Пилета до 6 месеца	1635.10	1703.01	-

*Забележка: от 2007 г. не са събирани данни за средни изкупни цени поради отпадане на тази задача от плана на НСИ.

SWOT АНАЛИЗ

1. Силни страни:

1.1.Наличие на преработвателни предприятия. Приватизацията в този сектор е приключила и това дава възможност за по-добра организация на работата и по-добро използване на наличните ресурси в т.ч. и множеството МСП.

1.2.Производство на екологично чиста продукция. Базата за развитие на животновъдството в областта е добра. Планинската част от региона предоставя отлични възможности за използване на естествените пасища и ливади и за производство на висококачествена екологически чиста продукция .

1.3.Наличие на племенни кравеферми за отглеждане на породата Черно шарено говедо.

2.Слаби страни:

- 2.1. Не конкурентноспособно производство.
- 2.2. Остарял сграден фонд за отглеждане на животните.
- 2.3. Ниска рентабилност на продукцията.
- 2.4. Недобра развъдна дейност.

3. Възможности:

3.1. Стимулиране развитието на овцевъдство и говедовъдство във полупланинските и планински райони с оглед производството на екологично чисти продукти, както и използване на възможностите на Европейското споразумение за осъществяване на износ към ЕС и на пазара на страните от Близкия Изток на живи животни и месо от тях от дребен рогат добитък.

3.2. Създаване на нови частни животновъдни ферми, както и на млеко преработвателни предприятия, отговарящи на ветеринарно-санитарните изисквания.

3.3. Модернизиране на съществуващите тържища за живи животни.

3.4. Развитието на туризма ще доведе до увеличаване на потреблението на висококачествени млечни и месни продукти, което ще бъде стимулиращ фактор за развитие на животновъдството и във високите части на планините.

3.4. Организиране на животновъдите за защита на икономическите им интереси.

4. Заплахи:

4.1. Влошаване на условията за инвестиции в животновъдството.

4.2. Липса на средства за закупуване на племенни мъжки разплодници.

4.3. Намаляване на броя на изкуствено осеменяване при кравите, което може да доведе до унищожаване на генетичния потенциал и опасност от разпространение на покривни инфекции предавани по полов път.

Изводи: Анализът показва добри възможности за развитие на животновъдството в Пазарджишка област, поради което следва да се прилага агресивна стратегия на областната администрация и на общините. Като приоритетни области могат да бъдат посочени развитието на екологично животновъдство, усъвършенстване на пазара и осигуряване на експортна ориентация на производителите. От ключово значение ще бъде подобряването на ветеринарните условия за отглеждане на животните. Друга насока на развитие следва да бъде създаването на организации на производителите, които да осигуряват информация за пазара и да защитават интересите им.

Горско стопанство, дърводобив и дървопреработване

Актуално състояние

В Пазарджишка област се включват части от големите български планини - Родопи, Рила и Средна гора.

Горите на територията на Област Пазарджик заемат обща площ от близо 258 хил.ха, което е 55% от територията на Областта. Запасът на горите е близо 58 млн.м³, от който 75% е в иглолистни гори, 16% в широколистни високостъблени и 9% в нискостъблени и издънкови гори. Общият прираст на горите е 788 хил.куб.м. годишно, при повишаваща се средна възраст на горите (от 58 г. през 2000 г. до 61 г. през 2005 г.) и запазване на тяхната производителност.

Динамиката на изменението на основните показатели на горите е доказателство за устойчивото им стопанисване в последните 15 г.

Лесокултурните дейности (ЛКД) в държавните гори, които са в основата на тяхното възпроизводство и устойчиво развитие се характеризират с основна тенденция към трайно ежегодно намаляване на залесяванията, от близо 5000 дка. през 2000 г. до 3000 дка. през 2005 г. Тази тенденция на намаляване на залесяването в ДГФ ще се запази и в следващите години. В тази връзка, както и с налагането на естественото възобновяване на зрелите гори се освобождават производствени площи в наличните разсадници от 138 дка, в 11 от всичките 22 бр. горски разсадници. Отглеждането на горските култури през периода варира ежегодно между 14 000 и 22 000 дка., като основна причина за тяхното намаление е затрудненото финансиране. Площите на отглеждането на млади насаждения в ДГФ намаляват трикратно през периода и достигат до 2 000 дка/годишно, като основна причина са финансовите ограничения, наложени от АУГ. Единствено поддържането на минерализовани ивици от 100 хил.л.м. годишно през 2000 г. се увеличава двукратно до 2005 г. Отчитат се чести промени на поднормативната база, регламентираща финансирането и воденето на ЛКМ, което е за сметка на качествените показатели, води до несигурност и не стимулира хората, отговорни за тяхното провеждане.

Общото ползване на дървесина в РДГ Пазарджик е 525 хил.куб.м., което представлява 85,6 % от предвиждането на ЛУП и гарантира устойчивост в перспектива. Ползването от отгледни сечи се движи от 353 х.куб.м. (90,7 %) през 1995 г. до 184 х.куб.м. (74 %) през 2000 г. и достига до 282 х.куб.м. (99,8 %) през 2005 г. Тези данни показват, че изпълнението на обема на отгледните сечи почти е достигнал своя максимум, което е гаранция за устойчивото стопанисване на горите и подобряване състава и състоянието на младите гори. Ползването от възобновителни сечи през 1995 г. е в рамките на 77 хил. куб. м., което представлява 51,7 % от предвижданията на ЛУП, през 2000 г. ползването е в рамките на 235 хил.куб.м. (82,1 %), през 2005 г. ползването е 242 хил.куб.м. (73,5 %). Данните показват, че ползването от възобновителни сечи е под предвижданията на ЛУП и има резерви за увеличаване през следващите години. От общото ползване изпълнението на предвиденото ползване от иглолистни гори е в рамките на 90 %, а ползването от широколистни гори в рамките на 74 %. Констатира се, че към 2005 г. около 58 хил.куб.м., което е 14,1 % от общото годишно ползване не се добива тъй като се намира в затворени и временно недостъпни басейни.

Данните за ползването от горите, спрямо предвижданията на ЛУП по видове собственост показва, че най-интензивно се ползват държавните гори (94 %), сравнително по-малко гори на религиозни общности (77 %), от горите на частни физически лица (26 %) и от горите от общинския горски фонд (25 %).

Анализът на ползването по сортименти за изминалите 15 г. показва, че добивите по категории дървесина са сравнително устойчиви и не би следвало да се очакват никакви промени в това направление.

Данните за ползване от отгледни и възобновителни сечи сочат, че дървесината е един основен стратегически ресурс за развитие на промишлеността на Областта и потребностите от нея ще растат;

Има резерви за технологично усвояване и оползотворяването на дървесината и горската биомаса от дърводобивния процес и дървообработващите предприятия.

Делът на приноса на горското стопанство заедно със земеделието и рибното стопанство в брутната добавена стойност (БДС)² бележи тенденция на намаление, но е един от най-високите в Страната (от 2,4 до 4,4 % за периода 1996 – 2005 г.) ;

² Брутна добавена стойност (БДС) по базисни цени е разликата между стойността на брутната продукция по базисни цени (включваща субсидиите върху продуктите и преди начисляването на данъци върху продуктите) и междинното потребление, оценено по цени на купувач

Управлението на горско-стопанската дейност се осъществява от Регионална дирекция по горите /РДГ/ в гр. Пазарджик. То представлява регионален орган за организация, координация и контрол на дейностите по възпроизводство, ползване и опазване на горите и земите от горския фонд. РДГ изпълнява държавната политика по стопанисване на горите, дивеча и не промишленото рибно стопанство.

РДГ ръководи цялостната дейност на 7 Държавни горски стопанства (ДГС) Батак, Белово, Пазарджик, Панагюрище, Пещера, Селище и Чехльово; 7 Държавни ловни стопанства (ДЛС) Алабак, Беглика, Борово, Ракитово, Родопи, Чепино, Широка поляна; 1 Учебно-опитно горско стопанство (УОГС) Юндола, съобразно предвижданията на лесоустройствените проекти и осигурява изпълнение на разчета за приходите от горите.

ДГС и ДЛС в област Пазарджик обхващат голяма част от Западни родопи, североизточните склонове на Рила, западна Средна гора и Горно-тракийската низина. Изградените язовири: „Батак“, „Голям Беглик“, „Широка поляна“ в Родопите; яз. „Белмекен“ в Рила и яз. „Тополница“ в Средна гора, както и протичащите предтериторията реки Марица, Тополница, Луда Яна, Чепинска река, Стара река, река Доспатска и множество малки рекички разнообразяват ландшафта.

Природните дадености и разнообразният релеф са предпоставка за разпространението на елитни популации от мечка, благороден елен, елен лопатар, муфлон, сърна, дива коза, дива свиня, вълк, глухар и др. Всички те са с промишлени запаси и ежегодно се отстрелват екземпляри с високи трофейни качества. Международният ловен туризъм е осигурен и с отлична леглова база в ловните домове: „Борово“ - ДЛС Борово, „Снежана“ - ДЛС Родопи, „Синия залив“ - ДЛС Беглика, „Чучурска поляна“ - ДЛС Ракитово и „Кара тепе“ - ДЛС Чепино.

На територията на РДГ-Пазарджик се намират **172 бр.** защитени територии - обекти с обща площ **14 800 ха.** Обособени са 4 резервата-„Мантарица“, „Дупката“, „Купена“ и „Беглика“ с обща площ **5500 ха**, като първите три са под егидата на ЮНЕСКО.

В западния дял на региона, на територията на ДГС-Белово се намира част от Националният парк „Рила“ с площ от **4888 ха.**

Природните забележителности са **14** с обща площ **6 226 дка.** По забележителни са: пещера „Снежанка“, „Фотински водопад“, пещера „Лепеница“ природна забележителност „Манзул“-Панагюрище и др.

След извършеното реструктуриране на горските стопанства, дърводобивната, лесокултурната и ловностопанската дейности са отдадени на образуваните Еднолични Акционерни Дружества както следва:

- ЕАД „Белмекен“-изпълнява дейността си на територията на ДГС Пазарджик, Панагюрище, Белово.
- ЕАД „Чепино“- изпълнява дейността си на територията на ДГС Ракитово и Велинград.
- ЕАД „Сютка“- изпълнява дейността си на територията на ДГС Чехльово и Селище.
- ЕАД „Баташки снежник“- изпълнява дейността си на територията на ДГС Батак, Пещера и ДЛС Борово, Беглика, Широка поляна и Родопи`

На територията на Пазарджишка област се намира и учебно опитно горско стопанство - Юндола, което е на подчинение на Лесотехнически университет - София. Общата му площ е **5203.8 ха**, от които **4757.7 ха** или **91.4%** са иглолистни гори.

Лесопатологичните обследвания и експертизите, показват тревожни незатихващи процеси на съхнене в иглолистни култури от бял бор, черен бор и дугласка ела, създадени в долния планински пояс; съхнения в

дъбовите гори – предимно зимен дъб, цер и благун, и твърде силно отслабване на някои дървостои и развитие на заболявания и повреди от стъблени насекомни вредители.

Поддържането на горите в добро състояние се осъществява, чрез прилагане на безвредни биологични лесозащитни мероприятия и средства. Все по-широко се застъпва екологичният подход в лесозащитата

SWOT АНАЛИЗ

1. Силни страни

- 1.1. Благоприятни физикогеографски и климатични фактори.
- 1.2. Традиции в осъществяване на горскостопанската дейност.
- 1.3. Наличие на висококвалифициран управленски персонал. /Лесотехнически университет - София, техникум, подготвящ кадри за горско-стопанска дейност – Батак/.
- 1.4. Наличие на свободна работна сила.
- 1.5. Наличие на богат горски фонд.

2. Слаби страни

- 2.1 Недостатъчно добре развита пътна и комуникационна инфраструктура /горски пътища, съоръжения/, пречеща за ефективно извършване на горскостопанската дейност.
- 2.2 Техническото обезпечаване не е на нужното ниво, много дейности се извършват ръчно.
- 2.3 Липсата на алтернатива за отопление на населението в горските райони поражда конфликти между дърводобивните предприятия и горска полиция, от една страна и населението от друга. Извършва се незаконен добив на дървен материал.
- 2.4 .Съпътстващите стопански дейности /билкосъбиране, гъбосъбиране и др./ не са добре законово регламентирани и при осъществяването им се създават икономически и екологични проблеми.

3. Възможности

- 3.1 Главната възможност за развитие е свързана с водената държавна политика за повишаване на относителният дял на залесените площи.
- 3.2 Друга възможност е наличие на пазар на национално ниво за реализацията на декоративна дървесна и храстова растителност.
- 3.3 Наличието на пазар на национално ниво и експортни възможности за гъби, лечебни билки и горски плодове. Възможности съществуват и за развитие на елитен ловен туризъм.
- 3.4 Възможности за подобряване на дърводобива съществуват в посока на внедряване на модерни технологии, машини и ноу-хау за дърводобив и транспорт.
- 3.5 Привличане на чужди инвеститори и внедряване на безотпадни технологии.

4. Заплахи

- 4.1 След завършване на възстановяването на собствеността на горите на частни лица, общини, манастири и др., да започне едно непрофесионално стопанисване /поради неразбиране комплексната роля на гората/, което да доведе до непредвидими последици за екосистемата.
- 4.2 Неконтролируема сеч в горския фонд въобще и в защитени местности и резервати.
- 4.3 Друга евентуална заплаха е глобалното влошаване на състоянието на околната среда /Наличието на киселинни дъждове е довело до загиване на цели горски масиви в Западна Европа/.

Извод: При анализа на баланса между силните и слабите страни, както и на възможностите и опасностите, е видно, че горското стопанство в Пазарджишка област се явява основен отрасъл и има солиден ресурс за развитие. Препоръчаната политика за развитие е агресивната, свързана с множество мероприятия за осигуряване на инвестиции в сектора и неговото динамично развитие. От особена важност на национално ниво е да се регламентират добре правата и задълженията на новите собственици. При активната стратегия на развитие би следвало да се отдели внимание на внимателен анализ на възможните ресурси за финансиране, като се мобилизира и частен капитал. Привличането на чуждестранни инвеститори в сектора ще бъде полезно най-вече в областта на прилагането на нови без отпадни технологии и за осигуряване излизането на международните пазари.

II-2.2.4.Добив на руди и суровини

Делът на добивната промишленост в икономиката на областта е 29,6%. Тя може да бъде разделена по следния начин:

Добиване от открити рудници на меднопиритни руди и тяхното обогатяване.

Добиване в района на Панагюрище от две находища “Медет” и “Асарел”.

До 1980г. МОК ”Медет” осигурява 82% от добиваните медни руди и 68% от медта. От 1984г. започва намаляване на рудодобива и производството на медно-пиритен и молибденов концентрат поради изчерпване на находището и остаряване на технологиите. Към момента то е изоставено и се осъществява проект за рекултивация на терените, поради екологичните проблеми, които оставя открития рудодобив и флотация.

Технологичният опит и част от съоръженията се прехвърлят на новата площадка “Асарел”, настъпват и промени в собствеността на предприятието. Понастоящем то е приватизирано.

Дружество “Асарел - Медет” е структуроопределящо за района на Панагюрище. Въпреки падането на цените на медта на световния пазар и конкуренцията от други страни производители, които преработват руди с по-високо съдържание на мед, то си остава основният доставчик на суровина за медопереработвателните предприятия в региона.

Структурата на безработицата в района на Панагюрище е пряко свързана с дейността на предприятието.

Добив на суровини за строителството:

Карieri за скално-облицовъчни материали.

На територията на Пазарджишка област съществуват няколко кариери за добив на **мрамори** – “Св.Петър”- над с.Црънча; **риолити** – кариера “Брацигово”, кариера “Свети Константин”-Пещера; **сиенит** – Бошуля; **габро** – Виноградец, Ветрен.

От всички изброени, активно работи само кариера “Лепеница”- Велинград. Другите, макар и с качества, ценни като декоративен ефект, не работят активно поради нисък рандеман, малки добиви, липса на пазари и външна конкуренция.

Добив на материали от скален произход - мраморизиран варовик, мозайка, филц, чакъл.

Основен доставчик за строителството в района са е “Огняново – К”, край село огняново и двете кариери в с. Капитан Димитриево, от които към настоящия момент работи само едната кариера.

Пясък и баластра.

Добиват се в ТМСИ (Трошачно-мийна сортировъчна инсталация)-“Динката”, собственост на “Напоителни системи”-Пазарджик. Другите кариери в с. Бошуля и в с. Лозен в момента не действат.

Неразработени находища за инертни материали съществуват в района обхващащ територията от землището на с.Црънча до землището на с.Симеоновец.

Глина.

В настоящия момент глина за керамичните предприятия на Областта се добива в района на гр.Белово, в с.Мененково, в гр.Панагюрище и др.

За евентуалното развитие на керамичното производство може да се ползва районът от с.Гелеменово до с.Черногорово, където глината е с проучени качества.

Негасена вар

Съществуват кариери за варовик и предприятие за добиване на негасена вар в с.Огняново.

Минерални суровини за промишлеността

В района на гр.Белово се добива доломит, предназначен да задоволява нуждите на стъklarската промишленост – в градовете Пловдив, Разград и Бургас.

В МОК”Ватия”-Панагюрище се добива мусковит - суровина за порцеланово-стъklarската промишленост.

Брой заети в производството по години

Показатели/год.	1999	2000	2001	2002	2003
Заети – брой	2347	138	1672	--	--

*Забележка: След 2001г. няма официална статистика за заети и за дял на добивната промишленост.

SWOT - АНАЛИЗ

1. Силни страни:

- 1.1. Наличие на природни изкопаеми в т.ч. медно - пиритни, молибденови руди, скални материали, минерални материали, глини, инертни материали.
- 1.2. Наличие на предприятия с дългогодишен опит и традиции.
- 1.3. Наличие на квалифицирана работна ръка.

2. Слаби страни

- 2.1. Процентното съдържание на Cu, Mo и др. е по-ниско от експлоатираните находища по света.
- 2.2. Остаряла технология за добиване на руда, инертни материали и др.
- 2.3. Остаряла база за производство на негасена вар, износени ТМСИ.
- 2.4. Липса на съоръжения и технологии за обезпрашаване на добива.
- 2.5. Изоставане в ре-култивирането на терените.

3.Възможности:

- 3.1.Разработване на находищата от глини и инертни материали.
- 3.2.Отдаване на концесия експлоатацията на находищата на руди, скални, инертни материали и минерали.
- 3.3. Привличане на стратегически инвеститор

4.Заплахи:

- 4.1.Липса на финансови средства.
- 4.2.Екологични проблеми.
- 4.3.Повреждане на земеделски земи.
- 4.4.Липса на интерес в частния бизнес за разработване на добивни предприятия.
- 4.5.Несигурност на международния пазар на цветни метали.

Извод: Въпреки редицата силни страни на сектора значителни са и заплахите пред него. Това преопределя необходимост от предприемане на оздравителна стратегия. Чрез нея се проявява стремеж към укрепване на силните страни чрез ограничаване действието на заплахите. SWOT – анализът подсказва, че в бъдещото развитие на добивната промишленост в Пазарджишка област е най-подходящо да се използват природните ресурси, но като се отделя сериозно внимание на преодоляването или заобикалянето на слабите страни. Екологичният фактор в тази промишленост е от особено значение.

II-2.3. Инфраструктурно развитие

Пазарджишката област се намира на трасето на Трансевропейски коридори № 8, № 9 и № 10. През територията на областта преминават важни транспортни коридори в посоките изток и запад, както и връзки към северната и южната част на България. Второкласна, третокласна и четвъртокласна пътна мрежа свързва общинските центрове с населените места в общините. Това местоположение дава възможност за бързо и ефикасно транспортиране на произведените в общините и областта стоки, предвидени за износ по направление на ЕС или Централна Азия.

Още през 1485 година, Пазарджик е важна станция на главния път през Балканския полуостров — от Белград през Траянови врата за Цариград. Тази станция в турско време се свързва с Босненския или Адриатическия път, който идва откъм запад, през Северна Македония - Кюстендил - Самоков - Момино-клисурския проход. От Пазарджик започва и водният път по Марица. Така градът се оформя като важен кръстопът на пътищата в най-западната част на Горнотракийската низина.

Транспортна инфраструктура

Транспортната инфраструктура е част от транспортната инфраструктурна схема на страната и Югоизточна Европа. През територията на областта минава евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и Средна Азия, международната автомагистрала “Тракия”, която свързва Западна Европа и Истанбул, международната ЖП линия, свързваща Централна Европа с Азия. От гара Септември започва дековилната железница, свързваща Тракия с Родопите, Пирин и Рила. Известният ни железопътен път от гара Белово за Пазарджик – Пловдив – Свиленград минава край Сеп тември от 1873 год., а през 1888 год. е продължен за София.

Важно място в транспортното обслужване на населението в областния град заема и тролейбусният транспорт. Той се осъществява само в гр. Пазарджик от общинска фирма "Тролейбусен транспорт", създадена през 1992 г. Изградената тролейбусна мрежа свързва западната част на града - централната част – промишлена зона и жп гара.

Общата дължина на пътищата от републиканската пътна мрежа в област Пазарджик е 739 км., като 714 км. са с асфалкова настилка, от тях 51 км. е автомагистрала, 59 км. са пътища I клас, 202 км. пътища II клас и 427 км. са пътища III клас и пътни връзки при кръстовища и възли.

Общата достъпност на планинските райони в Пазарджишка област е сериозен проблем за цялостното им социално-икономическо развитие. Пътната мрежа е изцяло покрита с трайна асфалтова настилка.

Главната южна железопътна линия свързваща Централна Европа и Азия, която минава през Пазарджик осигурява и достъп до пристанищата на Черно море- Бургас и Варна., до пристанищата на р. Дунав и летищата на София и Пловдив.

Проблеми през зимния период са транспортните връзки на община Велинград в планинските райони, поради големите разстояния между селищата и лоши експлоатационни параметри на пътищата. При разработване на система за организирано сметосъбиране трябва да се предвидят резервни варианти при работа в особено тежки метеорологични условия.

Силно развити са автобусните и жп връзките на областният център с останалата част на страната. Разположен е на най-натовареното шосе, автомагистрала и жп линия в България – София-Пловдив, което предопределя развитието му като голям транспортен център. Чрез националната жп мрежа градът е свързан с всяка гара на

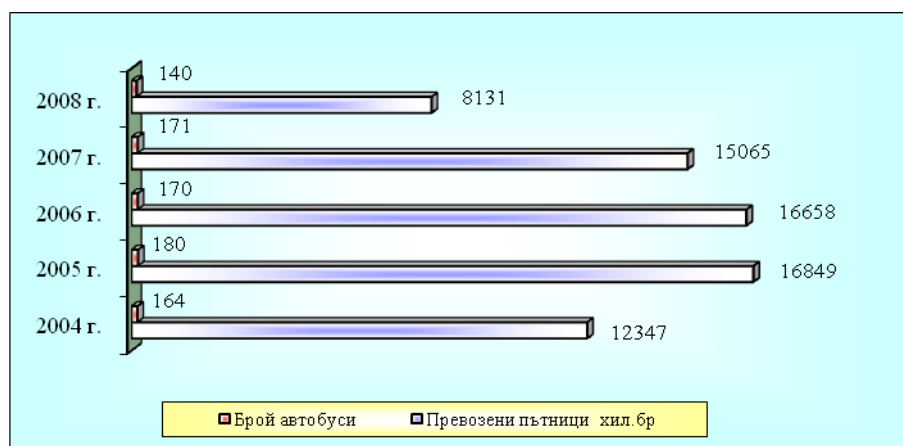
страната. Пазарджик има редовни автобусни линии със София, Пловдив, Велинград, Панагюрище, Благоевград и т.н.

По данни на НСИ броят на пътниците в област Пазарджик, ползвали услугите на автобусния транспорт бележи сериозен спад през 2008г. в сравнение с 2007 и особено с 2006г, като най-голям е броят на превозените пътници и броят на автобусите през 2005г.

Таблица: Превозени пътници и брой автобуси 2004-2008

Година	2004	2005	2006	2007	2008
Превозени пътници хил.бр	12347	16849	16658	15065	8131
Брой автобуси	164	180	170	171	140

Фигура: Превозени пътници и брой автобуси 2004-2008

През територията на областта преминават множество артерии на Републиканската пътна мрежа. Общинската пътна мрежа включва пътища с обща дължина 400,8 км. като 70 % от пътищата са в добро състояние. **Главните пътни коридори от Републиканската пътна мрежа са:**

- Част от евроазиатския транспортен коридор, свързващ Западна Европа с Близкия Изток и средна Азия по трасето Лондон-Калкута.
- Международната автомагистрала “Тракия”, като участък от европейският път Е-80, свързва общината със Западна Европа и Истанбул.
- Транспортен коридор № 8, свързващ Черно море с Адриатическо море. /на територията на Пазарджишка област коридорът съвпада с трасето на автомагистрала “Тракия”/
- Главната южна международна Ж.П линия СЕ 70 свързваща Централна Европа и Азия, която осигурява достъп до пристанищните комплекси на Черно море -Бургас и Варна
- София-Пловдив по автомагистрала “Тракия” и по I-во класен път Е-80;
- Пловдив-Пазарджик-Велинград-Разлог-Гоце Делчев по път II-84;
- Враца-Етрополе-Панагюрище-Пазарджик-Пещера-Доспат-Сатовча по път II-37;
- Пловдив-Пазарджик-Костенец-Ихтиман-Самоков-Кюстендил по I-во класен път Е-80 и по път II-62.

Пътят II-37 (Ябланица – Ботевград) Джурово- Етрополе – Пирдоп –Панагюрище – Пазарджик – Пещера – Батак – Доспат – Барутин е основната пътна артерия в посока “север-юг” на Област Пазарджик. Друг път от висок

клас на територията на област Пазарджик е II-84 (Белово – Пазарджик) Звъничево – Ветрен дол – Велинград – Юндола – Якоруда – Разлог.

От изключително значение за привличане на туристически поток в региона е и второкласният път II - 37 от областния център до Пещера, Батак и Доспат, който постепенно преминава в III – ти и IV - ти клас.

Пътната мрежа в Пазарджишка Област е сравнително добре изградена. Средната гъстота е **3,934 км/кв.км.**, което е над средната гъстота за страната. Разпределението ѝ на територията на областта е неравномерно. Недовършени са, или липсват, част от пътните връзки за селищата в Община Велинград. Пътната мрежа 2-ри, 3-ти и 4-ти клас на територията на областта се нуждае от значителни средства за реконструкция, основен ремонт и поддържане, тъй като голяма част от нея е разположена в планински район.

Железопътна мрежа

През Пазарджишка област преминава железопътната линия по направление СЕ-70, свързваща Европа с Азия, с дължина 60км, осигуряваща железопътна връзка на селищата в областта с населени места от други области в региона, страната и света. Общата дължина на жп. линиите в област пазарджик е 186 км., 57 км. са двойните и електрифицирани жп. линии.

Регионални железопътни връзки:

- Пловдив-Стрелча-Панагюрище 45км; - линията е закрыта през 2004г. и отново пусната през 2006г. по настояване на местната общност.
- Пловдив-Пещера (Пловдив-Стамболийски – 20км; Стамболийски-Пещера – 28км.);
- Пазарджик(Септември) за Добринище през Варвара, Велинград, Якоруда и Разлог - 80км (теснолинеен железен път).

Уличната мрежа в градовете на областта в по-голямата си част е с трайна настилка, но поради лошото поддържане в последните години състоянието ѝ е влошено. Съществуват не обезопасени кръстовища в някои населени места. Създават се условия за пътно-транспортни произшествия, бърза амортизация на транспортните средства и проблеми за пешеходното движение и влошаване на екологията.

Енергийна инфраструктура

На територията на областта електроенергийната система е на добро равнище. Основните мощности са ВЕЦ, поради наличието на планински реки и язовири: “Батак”, “Беглика”, “Широка поляна”, “Доспат”, “Белмекен”, “Чаира” и др.

По-малките ВЕЦ нямат определяща роля в поддържането, баланса на електроенергийната система. Големите ВЕЦ и ПАВЕЦ се пускат в часовете на върхова консумация на електроенергия, когато се достига предела на мощностите на ТЕЦ и АЕЦ.

ВЕЦ се характеризират с голяма маневреност и оперативност, бързина. Включването им в енергосистемата на страната става за около пет минути и без загуби /ТЕЦ се включва за 8-12 часа при големи загуби за пускане и спиране/. Мощността на големите ВЕЦ е съизмерима с тази на блоковете в ТЕЦ и АЕЦ. Големото предимство на ПАВЕЦ е, че оползотворява излишната енергия на ТЕЦ и АЕЦ, като изпомпва води за съхранение в повисоките язовири. В област Пазарджик са разположени два от най- мощните и големи хидроенергийни комплекса в страната. Това са каскада Белмекен-Сестримо-Чаира и каскада Батак.

Хидроенергийната каскада Белмекен-Сестримо-Чаира е част от Националната електрическа компания. Централите се използват за покриване на върховите натоварвания, регулиране на параметрите и режимите на работа на електроенергийната система. Всички те са рехабилитирани, с модерно оборудване, с висока

разполагаемост и със съвременни системи за управление. Заедно с ПАВЕЦ Чаира е оформен най-големият хидроенергиен комплекс в България с обща мощност 1600MW в генераторен режим и 892MW в помпен режим. Със своите крупни мощности комплексът гарантира висока сигурност, маневреност и икономичност на управлението на българската хидроенергийна система, които я правят надежден и предпочитан партньор за съвместна работа с електроенергийните системи на съседните балкански страни.

Хидроенергийна каскада Батак е водноенергийна каскада в Родопите, край гр. Батак. Състои се от три електроцентрали „Батак”, „Пещера” и „Алеко” /двете от тях са изградени под земята/ и два язовира „Голям Беглик” и „Батак”. Водите на Баташкия водносилов път се използват и за напояване на 450 000 дка земя в Пазарджишко и Пловдивско поле.

Изградеността на електропроводната мрежа се характеризира с показателите гъстота на мрежата и плътност на инсталираните мощности, които са под средните за страната. Потреблението на електроенергия в областта е 3535 MVh/ 1000 жители, което е по-високо от средното за страната – 3190 MVh/ 1000 жители.

Консумацията на електроенергия за промишлени нужди е намалена, поради газифицирането на част от промишлените предприятия в областта и намаляването на производствения капацитет на други. Делът на електрифицираните населени места в Пазарджишка област е 100%. Въпреки това, мощността в мрежата от трансформаторни постове е недостатъчна и неравномерно разпределена спрямо нуждите на селищната територия, което създава затруднения, най-вече при електрифицирането за битови нужди на населението. Голяма част от уличната ел. мрежа е остаряла, морално и физически износена и се нуждае от обновяване. Интерес представляват множеството проекти на общините за “Ефективно улично осветление” В областта съществуват изключително благоприятни условия за развитие и използване на алтернативни източници на енергия – геотермална, вятърна, слънчева и др.

Телекомуникационна инфраструктура

В гр.Пазарджик е разположена комбинирана цифрова телефонна централа, реализираща връзките на селищата от Областта с населени места в страната и света. Централата е свързана с оптичен кабел от националния пръстен и се намира на международния път, свързващ Европа с Азия. Централите в гр.Септември и гр.Белово също са на оптичния пръстен и предстои да бъдат включени към него.

В Областта работят 106 пощенски, телеграфни и телефонни станции, включително АТЦ с монтиран капацитет над 100 000 номера. Предвижда се реструктуриране на териториалните мрежи и главно внедряване на цифрова техника. В големите населени места от областта АТЦ са подменени с цифрови централи.

ПОЩЕНСКА,ТЕЛЕГРАФНА И ТЕЛЕФОННА МРЕЖА КЪМ 31.12.

Показатели	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Пощенски, телеграфни и телефонни станции	106	106	106	106	107
Пощенски агентства	8	8	8	8	28

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Проблем в момента е осигуряването на връзка с отдалечени високопланински селища, а съществуващите такива са с ниско качество, поради остарялата техника.

Какато в цялата страна на територията на Област Пазарджик действат три мобилни оператори предлагащи широка гама от телекомуникационни мобилни и интернет услуги за населението.

ВиК инфраструктура

Водоснабдителната мрежа в Област Пазарджик възлиза на 1329км., от тях в градовете 475км. и в селата 854км. Водоснабдени са 94% от населените места, което е повече от делът на водоснабдяване в региона- 86,6%. Въпреки това в редица селища с изградена водопреносна система се налага въвеждането на режим на водата. В градовете водопроводната мрежа е остаряла и се нуждае от подмяна и реконструкция. Значителни, поради тази причина, са и загубите при аварии.

Високото ниво на подпочвените води в равнината и изградените в много кметства поливни язовири позволяват избягването на ползване на питейна вода за напояване. Качеството на питейната вода в равнинните райони на Областта е незадоволително. Липсата на пречиствателни станции за отпадни води, е предпоставка за силното замърсяване на околната среда в Област Пазарджик. В областният център гр. Пазарджик по програма ИСПА, като част от проекта за интегрирано управление на водите на р.Марица беше изградени и функционира Градска пречиствателна станция за отпадни води, което е крачка напред в развитието екологичната инфраструктура в областта. На 29 септември 2008 съоръжението беше пуснато официално в експлоатация. Станцията обслужва над 120 000 души и е една от най-големите в страната, а в изграждането ѝ са използвани най-съвременни технологии. В строителството на пречиствателната станция са инвестирани над 10.7 млн. евро по проект по програма ИСПА, управляван от МОСВ.С изграждането на пречиствателната станция се постигат част от заложените цели за събиране и третиране на градските отпадъчни води в съответствие с националните и европейските изисквания по опазване на околната среда. В рамките на извършените строителни работи е изпълнено техническо подобрение на етапа на предварителното третиране на отпадъчните води, което осигурява механично отстраняване на едрите отпадъци, съдържащи се в тях. Повишен е капацитетът на помпената система, осигуряваща транспортирането на допълнителни товари и отпадни води. Извършени са възстановителни строително-монтажни работи по канализацията в старата индустриална зона на гр. Пазарджик. Рехабилитиран е и старият колектор към пречиствателната станция.

Съществуват проучвания и проекти за изграждане на допълнителни водоизточници за общините:

- Ракитово – необходими са средства за допълнително водохващане 50 л/сек от водопровод “Тупаров чарк”.
- Предстои да бъде въведена в експлоатация връзка за осигуряване на 20л/сек в курорта Цигов чарк за покриване нуждите от вода на с.Костандово и с.Дорково,
- Белово – водоснабдителна мрежа на с.Момина Клисура, с.Аканджиево Проект за реализиране на язовир “Яденица”.
- Стрелча – алтернативен вариант за водоснабдяване на града от язовир “Черняшка река”.
- Панагюрище – изпълнение на Интегриран воден проект ПАНАГЮРИЩЕ, който включва и язовир “Луда Яна”.

Съществуващата канализационна мрежа в областта е 286 км. Градовете са с не изцяло изградена канализация, докато в редица села има изградена само частична канализационна мрежа, без изградени колектори, гарантиращи отвеждането на отпадните води в пречиствателни съоръжения.

Данните сочат, че в по-голямата част от общините от област Пазарджик ползваната питейна вода не е с отклонение в качеството или с режим във водоснабдяването. В общините Пазарджик, Панагюрище и Пещера процентът приближава средния за страната. Над половината от населените места в община Стрелча са с водоснабдяване не отговарящо на стандартите или с режим.

С последните изменения на Закона за водите от м. декември 2009г, ВиК съоръженията се изваждат от активите на дружествата и стават публична държавна или публична общинска собственост, като ВиК дружествата ще са само техни оператори. Ако едно съоръжение се намира на територията само на една община, то става публична общинска собственост, но ако обхваща територията на две и повече общини, съоръжението става публична държавна собственост. В област с административен център гр. Пазарджик има 11 общини с 9 В и К дружества, като 8 от тях са 100% общинска собственост. Най- голямото дружество - „В и К ЕООД - Пазарджик в ликвидация”, обслужващо община Пазарджик, Септември, Лесичово и с. Аканджиево от община Белово, притежава в активите си земи, водоснабдителни системи, съоръжения и други дълготрайни материални активи публична държавна собственост по смисъла на чл. 13, ал. 1, т. 5 от Закона за водите. С Решение №РД-02-14-2234/22.12.2009 г., на министъра на регионалното развитие и благоустройството, на територията на областта се създадох 9 обособени територии за действие на В и К операторите.

1. Обособена територия на „В и К – Батак“ – ЕООД, гр. Батак, 2. Обособена територия на „В и К – Белово“, Белово, 3. Обособена територия на „Инфрастрой“ – ЕООД, Брацигово
4. Обособена територия на „ВКТВ“ – ЕООД, Велинград, 5. Обособена територия на „В и К – П“ – ЕООД, Панагюрище, 6. Обособена територия на „ВКС“ – ЕООД, гр. Пещера
7. Обособена територия на „ВКТВ“ – ЕООД, гр. Ракитово, 8. Обособена територия на „В и К“ – ЕООД, Стрелча, 9. Обособена територия на „Водоснабдяване и канализация“ – ЕООД, Пазарджик (в ликвидация). На 27 април 2010г. в Пазарджик беше учредена ВиК асоциация. Управлението на ВиК съоръженията се поемат от новосъздадената ВиК асоциация, на която председател е областният управител, а членове кметовете на общини.

Газификация

През областта преминава Републиканският магистрален газопровод с отклонение, чрез което се захранват градовете Пазарджик и Пещера и околните села. Построена е и окончателно изпитана газопроводна мрежа с дължина 69100м. От газоразпределителна станция АГРС "Пазарджик" е изграден газопровод до "Биовет" АД - Пещера с обща дължина 20.20 км., от който с диаметри: d 325мм - 17.5 км. и d 219мм - 2.7 км.

Изградената до края на 2008 г. газопроводна мрежа с обща дължина 96 490 линейни метра, от които само през 2008 г. 3 191 л.м.

Таблица: Структурата на потреблението до **2008 г.** е следното:

Потребители	брой	Относителен дял	хил. м3	Относителен дял
1. Промислен сектор	32	2%	9168	58%
2. Обществено-административен сектор	200	12%	4945	31%
3. Битов сектор	1428	86%	1645	11%
Общо	1660	100%	15758	100%

През 2007 г. общият брой на потребителите е бил 1384, което представлява 16,63% ръст през 2008 г. Продадените през 2007 г. количества са 16158 хил.м3, което прави спад 2,48%.

Необходимо е да се разшири обхвата на газопреносната мрежа, чрез включване на останалите общини от областта. През 2007 г. започна газификацията и на община Септември, а през м. юни 2010г. беше направена първа копка на газифицирането на община Белово.

От м. февруари 2009г. приемник на „Хебросгаз“ АД гр. Пазарджик е „Овъргаз юг“ АД, дружеството доставя и разпределя природен газ на територията на общините Пазарджик, Пещера, Асеновград и Първомай. Към началото на м. май 2009г. „Овъргаз юг“ АД, обслужва общо 3274 броя потребители на природен газ разпределени според отрасловата си принадлежност по следния начин: промишлени потребители – 68 броя, обществено-административен сектор – 307 бр., битов сектор – 2 966 бр. потребители

Напоителни системи

Напоителни системи ЕАД клон Пазарджик стопанисва, експлоатира и поддържа държавния хидромелиоративен фонд на територията на областта. Доставка на вода за напояване, риборазвъждане и стопански нужди. Транспортира вода за две малки ВЕЦ по главни напоителни канали.

Таблица: Изградени напоителни системи, стопанисвани от клон Пазарджик:

НС /напоителна система/ “Тополница”	- 126 552 дка, в т.ч. оризища	- 27 047 дка;
НС “Алеко – Пазарджик”	- 200 558 дка, в.т.ч. оризища	- 46 719 дка;
НС “Карабунар”	- 120 549 дка;	
НС “Варвара”	- 45 348 дка;	
НС “Пещера”	- 36 301 дка;	
НС “Велинград”	- 17 582 дка;	
ОБЩО:	- 546 890 дка, в.т.ч. оризища	- 73 766 дка

Таблица: Изградена площ по поливна техника .

1. Гравитачно напояване	- 425 756 дка;
2. Дъждуване	- 109 573 дка;
3. Капково напояване	- 11 561 дка;
ОБЩО:	- 546 890 дка

По данни на Напоителни системи ЕАД – клон Пазарджик, през 2010г. е осигурено напояване за отглеждането на следните култури в област Пазарджик: царевица, тютюн, зеленчуци, трайни насаждения, други култури и ориз. Чрез гравитачно напояване, дъждуване и капково напояване са полети общо 107 792 дка, за които са изразходени 79 млн. куб.м. вода.

Предприятието е собственик и експлоатира следните хидромелиоративни съоръжения:

- Главни и разпределителни напоителни канали - 592 км; Главни подземни водопроводи - 43 км; Язовир „Малка Мътница“ - гр. Велинград ; Язовир „Виноградец“ - с. Виноградец, общ. Септември

Стопанисва обекти публична държавна собственост: - Корекции на реки и дерета - 169 км; - Отводнителни канали - 167 км; - Язовир Тополница" с обем 137 млн. м³ .

Основен водоползвател на „Напоителни системи” ЕАД са оризопроизводителите. Те са разпределени в три от клоновете на „Напоителни системи” ЕАД – Стара Загора, Пловдив и **Пазарджик**. Общото количество напоявани площи с ориз е близо 110 000 декара в страната. Най-голямо е количеството ориз в Пловдив – 59 542 дка, Пазарджик – **32 276** дка и Стара Загора – 16 542 дка.

Строителство, транспорт, съобщения

Важно място в обема на произведената брутна продукция в областта с относителен дял за 2008 г. 8,4% заема строителството. За сравнение през 2004 г. дялът на сектора е бил 4,3%. Броят на фирмите от сектора е нараснал от 223 за 2004 г. до 364 през 2008 г. Средносписъчният брой на заетия персонал в отрасъла „Строителство” през 2008 г. е 3945 души, докато през 2004 г. заетите са били двойно по-малко – 1853 души.

За пет години приходите от цялостната дейност на строителните фирми са нараснали почти четири пъти - от 55 млн. лв през 2004 г. на 223 млн. лв. през 2009 г.

Дялът на отрасловия сектор „Транспорт, складиране и пощи” в обема на произведената брутна продукция в областта за 2009 г. е 5,3% или 132 млн. лева. По отношение на показателя превозени пътници през периода 2004-2008 г. има значително намаление с повече от 4 млн. пътници общо годишно. За същия период автобусният парк е намалял от 164 на 140 автобуса. Обемът на превозените товари намалява от 3501 хил.тона на 3192 хил. тона за същия петгодишен период.

II-2.4. Екологично състояние

Институционално състоянието и контрола на околната среда се осъществява от Регионална Инспекция по Околната Среда и Водите, гр. Пазарджик. По данни на същата състоянието на околната среда по видове замърсяване е следната:

Емисия на вредни вещества във въздуха.

При контролни измервания от РИОВС-Пазарджик е установено, че емисиите на вредни вещества във въздуха са неравномерно разпределени по общини. Наличието на серни окиси, азотни окиси, въглероден двуокис показват най-високи стойности в общините Пазарджик, Панагюрище и Пещера /производството на завод „Биовет” АД/, докато в общини Ракитово, Лесичово, Белово стойностите с изключение на тези на въглеродния двуокис са минимални. По статистически данни по години се отчита намаление на вредните емисии във въздуха. В планинските райони на областта поради липсата на големи промишлени предприятия измерванията показват данни под допустимите норми.

Таблица: Емисии на вредни вещества в атмосферата от индустриално горивни и производствени процеси по общини през 2008 година

(тонове)							
Общини	Серни окиси	Азотни окиси	Неметанови летливи органични сединения	Метан	Въглероден окис	Въглероден диоксид	Двуазотен диоксид
Общо за областта	323.3	256.2	617.7	2 096.8	29.4	271 941.1	6.7
в т.ч. по общини							
Батак	0.1	0.2	1.3	5.3	0.1	241.8	-
Белово	11.8	25.5	217.2	139.9	3.3	14 911.0	0.7
Брацигово	0.4	0.9	0.7	4.0	-	787.7	-
Велинград	3.3	1.2	30.4	15.0	0.1	1 543.9	-
Лесичово	1.8	0.7	1.7	-	0.0	677.6	-
Пазарджик	166.8	89.8	179.7	1 680.7	22.2	151 655.1	2.2
Панагюрище	135.1	46.9	8.0	26.4	1.6	17 989.7	0.1
Пещера	0.1	88.6	148.9	7.3	1.8	81 885.0	3.5
Ракитово	0.3	0.4	-	0.1	0.1	263.4	-
Септември	2.1	1.6	24.8	215.4	-	1 707.7	-
Стрелча	1.3	0.4	5.1	2.6	0.1	278.2	-

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Замърсяване от промишлени и битови отпадни води.

Промишлените битови отпадни води за предприятия ползващи над 36 000 м³ вода се характеризират с непречистеност между 10% и 50% за различните общини. Това се дължи на факта че, нито едно предприятие няма капацитет за пречистване на 100% на отпадните си води. По години се отчита намаляване обема на отпадните води което вероятно също се дължи главно на намаляване обема на промишленото производство.

За битовите отпадни води оценката е: в почти всички общини това е един от основните замърсители и приоритет в общинските планове е изграждане на пречиствателни съоръжения за битови отпадни води. В

повечето села няма изградена канализация и съоръжения за пречистването им и битовите отпадни води се заустват в локални септични ями.

Замърсяване от добивната промишленост е главно от преработката на медна руда в концентрат в района на Панагюрище. След изчерпване на находищата “Медет”, “Елшица”, “Цар Асен” по постановление на МС е осигурено финансиране и дружества с цел ликвидиране на последствията от рудодобива. Извършват се мероприятия по рекултивация на хвостохранилищата.

Таблица: Общо зауствена отпадъчна вода през **2004 година**
(Хиляди куб. м)

Общини	Общо зауствена отпадъчна вода	В т.ч.третиран	
		общо	в т.ч.с биолог. и други методи
Общо за областта	19276	7231	1481

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Таблица: Общо зауствена отпадъчна вода през **2008 година**
(Хиляди куб. м)

Общини	Общо зауствена отпадъчна вода	В т.ч.третиран	
		общо	в т.ч.с биолог. и други методи
Общо за областта	18787	12290	4919

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

По отношение на общо зауствена отпадъчна вода в Областта сравнението показва обща намаление на количеството като цяло на зауствената отпадъчна вода в периода 2004 – 2008 г. За същия период количеството на третираните отпадъчни води е нарастнало близо два пъти, а количеството на третираните с биологични и други методи отпадъчни води е нарастнало с повече от три пъти. Това до голяма степен се дължи на влязлата в експлоатация през този период ГПСОВ Пазарджик.

Отг. дял на населените места без изградена канализационна мрежа					
					(процент)
Община		2005г.	2006г.	2007г.	2005-07г.
BG	БЪЛГАРИЯ	93.87	93.68	93.57	93.71
PAZ03	Батак	0.00	0.00	0.00	0.00
PAZ04	Белово	87.50	87.50	87.50	87.50
PAZ06	Брацигово	57.14	57.14	57.14	57.14
PAZ08	Велинград	87.50	87.50	87.50	87.50
PAZ14	Лесичово	100.00	100.00	100.00	100.00
PAZ19	Пазарджик	93.75	93.75	93.75	93.75
PAZ20	Панагюрище	90.00	90.00	90.00	90.00
PAZ21	Пещера	0.00	0.00	0.00	0.00
PAZ24	Ракитово	0.00	0.00	0.00	0.00
PAZ29	Септември	93.33	93.33	93.33	93.33
PAZ32	Стрелча	80.00	80.00	80.00	80.00

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Отн. дял на населените места ползващи питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт или имат режим във водоснабдяването за последните три години		
		(процент)
Община		2005-07г.
BG	БЪЛГАРИЯ	15.09
PAZ03	Батак	0.00
PAZ04	Белово	0.00
PAZ06	Брацигово	0.00
PAZ08	Велинград	0.00
PAZ14	Лесичово	0.00
PAZ19	Пазарджик	21.88
PAZ20	Панагюрище	20.00
PAZ21	Пещера	33.33
PAZ24	Ракитово	100.00
PAZ29	Септември	0.00
PAZ32	Стрелча	60.00

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Данните сочат, че в по-голямата част от общините от област Пазарджик ползваната питейна вода не е с отклонение в качеството или с режим във водоснабдяването. За Община Ракитово процентът е 100 и въпреки благоприятното географско положение на населените места от общината там е най-големият проблем в Областта. В общините Пазарджик, Панагюрище и Пещера процентът приближава средния за страната, но остава над стойностите средни за България. Над половината от населените места в община Стрелча са с водоснабдяване на отговарящо на стандартите или с режим.

Замърсяване от промишлени и битови твърди отпадъци.

Количествата твърди битови отпадъци по статистически данни бележат спад през 2004 г. в сравнение с 2003 г. и по-сериозно увеличение през 2005 и 2007г. , като най-високо е нивото от 2006 г. Пред всички общини в областта стои проблема за изграждане на депо за твърди битови /определяне на места и терени/ отпадъци и евентуално на технологични линии за преработката им.

Таблица: Битови отпадъци на общински депа с организирано сметоизвозване през 2004 година

Област	Депа	Събрани битови отпадъци	В т.ч. окончателно депонирани	Заета площ	Остатъчен капацитет
	брой	тона	тона	дка	куб. м
Общо за областта	14	140077	140077	221	1094686

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

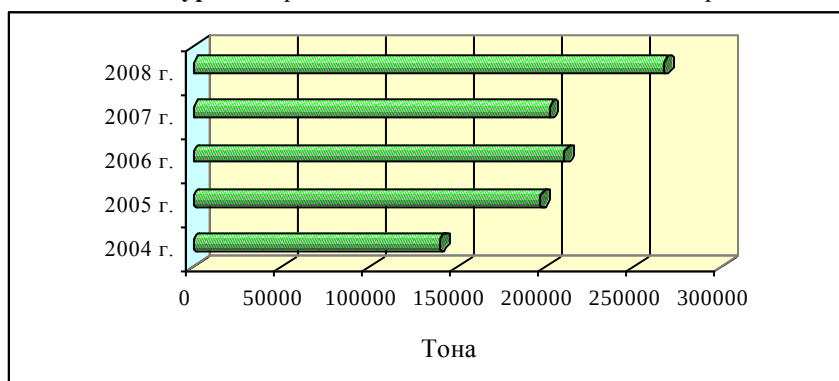
Таблица: Битови отпадъци на общински депа с организирано сметоизвозване през 2008 година

Област	Депа	Събрани битови отпадъци	В т.ч. окончателно депонирани	Заета площ	Остатъчен капацитет	Образувани битови отпадъци на човек от населението	Дял на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране
	Брой	тона	тона	дка	куб. м	кг/чов./г.	%
Общо за областта	12	267437	224856	246	1275235	750	100.0

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

По отношение на показателят битови отпадъци на общински депа с организирано сметоизвозване горните таблици показват нарастване почти с два пъти в периода 2004 – 2008 г., като и окончателно депонираните. Нараства заетата площ, както и остатъчният капацитет на местата за депониране. През 2008 г. 100% от населението са обслужвани от системи за организирано сметосъбиране.

Фигура: Събрани битови отпадъци в Област Пазарджик

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

В мерките за управление на отпадъците, определени в Националната програма за управление на дейностите по отпадъците, за регион Пазарджик е предвидено създаване на Регионална система за управление на отпадъците (Чл. 19а, ал. 1 от ЗУО) -, състояща се от регионално депо и претоварна станция. Общините, които ще ползват общо регионално депо за регион Пазарджик са: Батак, Белово, Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик, Пещера, Ракитово и Септември. На 8 юли 2010г., областният управител свика общо събрание, на което беше учредено „Регионално сдружение на общините за управление на отпадъците – Пазарджик“. За изграждането на регионалното депо в регион Пазарджик се очаква да бъдат усвоени 12 млн. евро по Оперативна програма „Околна среда“.

Защитени територии.

На територията на РИОСВ – Пазарджик подлежат на контрол 87 бр. Защитени територии /ЗТ/, от които 4 бр. резервата с строг режим /с обща площ 5 503 ха/; 69 бр. защитени местности /ЗМ/ и 14 бр. природни забележителности /ПЗ/. През 2009г., относно опазването на защитените територии са извършени 445 бр. проверки, като приоритетни са обектите държавна собственост в защитените територии, а именно четирите резервата със строг режим: „Дупката“, „Купена“, „Мантарица“ и „Беглика“.

Защитени територии и Екологична мрежа “Натура 2000”

№	Име на Защитена територия	Община	Площ (в дка)	Година на обявяване	Кратка характеристика
Резервати					
1	<u>Дупката</u>	Батак	1210,4	1956	
2	<u>Беглика</u>	Батак	1463,1	1960	
3	<u>Купена</u>	Пещера	1761,1	1961	
4	<u>Мантарица</u>	Ракитово	1069,2	1968	
Защитени местности					
1	Атолука				Гора
2	Арамлиец (част)	Панагюрище	140,8/34,3	1969	Гора
3	Арап чал	Велинград	220,8	1981	Местообитания на глухар и лещарка.
4	Баташки снежник	Батак	1046,68	1972	Горски съобщества край горната граница на гората.
5	Батлъбоаз				
6	Бильов рът	Лесичево	99,6	1972	Гора.
7	Бич	Панагюрище	1,8	1968	Гора.
8	Бялата скала	Велинград	86,6	1968	Гора.
9	Валявиците	Велинград	73,0	1992	Естествени съобщества от ела и смърч. Вековни смъчови дървета
10	Венеца	Панагюрище	100,5	1968	Гора.
11	Винище	Брацигово	145,7	1972	Гора.
12	Водиничарска кория	Пазарджик	2,2	1972	Гора.
13	Друма	Батак	8,0	1964	Гора.
14	Душков пчелин	Панагюрище	7,4	1968	Гора, средновековна крепост.
15	Дъбравата	Лесичово	12,0	1973	Гора.
16	Езерото	Септември	5,8	1972	Гора.
17	Злотин дол	Септември	8,3	1972	Гора,
18	Йорданови поляни	Лесичово	66,3	1972	Гора.
19	Кавал тепе	Батак	83	1984	Смърчови гори.

20	Калпазанов гроб	Велинград	16,2	1968	Гора.
21	Кара Бурун – Балабанлии	Батак	108,0	1973	Гора.
22	Кемера	Батак	100,2	1975	Живописен ландшафт, древен римски мост, буферна зона на р. “Дупката”
23	Клептуза	Велинград	412,0	1966	Гора – ползвана за отдих. Живописен пейзаж.
24	Конско дере	Панагюрище	8,8	1968	Гора.
25	Коритата	Септември	10,9	1972	Гора.
26	Корията I	Батак	8,00	1964	Гора.
27	Корията II	Брацигово	27,4	1972	Гора.
28	Кървав чучур	Батак	3,0	1972	Гора.
39	Лонгурлии	Батак	4,1	1975	Гора.
30	Манзул	Панагюрище	36,6	1968	Гора
31	<u>Марина</u>	Септември	1,5	1987	Пет вековни дървета зимен дъб.
32	Меандри на р. Рибна				
33	Милеви скали	Велинград	115,1	1972	Обзорен връх. Живописни скали. Букови гори.
34	Мирчовица	Батак	10,0	1972	Гора.
35	Несторови поляни	Батак	5,0	1972	Гора.
36	Новаковец и Бенковска поляна	Лесичево	30,6	1962	Гора.
37	Оборище	Панагюрище	223,4	1951	Букова гора.
38	Огняново – Синитевски рид	Пазарджик	140	1982	Субсредиземноморски тревисти и полухрастови съобщества. Много редки и ендемични видове.
39	Патъова кория	Панагюрище	81,2	1968	Вековна дъбова гора
40	Пашино бърдо	Ракитово	7,0	1973	Гора. Средновековна крепост.
41	Петрово бърдо	Батак	93,5	1972	Гора.
42	Порт Артур	Велинград	15,3	1974	Гора.
43	Пясъка	Батак	4,6	1973	Гора.
44	Ровно	Батак	47,7	1973	Гора.

45	Рогачица	Велинград	126,9	1981	Стара елово – смърчова гора
46	Самодивска поляна	Батак	98,8	1984	Смърчово – бялборова гора. Характерен родопски ландшафт.
47	Сачан дере	Батак	13,1	1973	
48	Свети Георги	Септември	5,7	1987	
49	Сивата грамада	Панагюрище	16,5	1968	Гора.
50	Слънчева поляна	Батак	69,3	1984	Смърчово – Борови гори.
	Сокола	Пещера	1211	?	Гора
51	Студена чучурка	Батак	69,8	1984	Смърчови съобщества. Красиви изгледи.
52	Суватя	Батак	5,0	1972	Гора.
53	Суша лъка I	Велинград	5,8	1974	Гора.
54	Суша лъка II	Велинград	3,2	1976	Седем вековни смърчови дървета с диаметър над 1 м и височина над 35 м.
55	Тодин гроб	Батак	5,0	1972	Гора.
56	Тошков чарк	Батак	154	1984	Смърчови и бял борови гори край брега на яз. Голям Беглик
57	Тъмра				
58	Търнавица	Батак	10	1972	Гора.
59	Филебилийска поляна	Велинград	1,2	1981	Находище на Планински божур (Trolius europeus)
60	Фотинска река	Батак	313		Смърчова гора.
61	Хаджийски чарк	Батак	11,8	1972	Гора.
62	Хайдушка скала	Батак	3,0	1972	Гора.
63	Хайдушки кладенец I	Панагюрище	65,4	1968	Естествена букова гора – 80 г.
64	Хайдушки кладенец II	Велинград	10,2		Гора.
65	Хамбарите	Батак	5,0	1972	Гора.
66	Цигов чарк	Ракитово	3,0	1979	Лиади и гори, ИМ
67	Чатъма	Батак	27,3	1984	Смърчови и бял борови гори. Красив ландшафт.
68	Чибуците	Велинград	4,8	1977	Единствено находище в страната на върболистен тъжник (Spirea

					salicifolia).
69	Широка поляна	Батак	98,8	1984	Смърчови съобщества. Характерн родопски ландшафт.
Природни забележителности					
1	Арабушка поляна	Панагюрище	42,0	1972	Скално образувание
2	Габровица	Стрелча	42,0	1972	Скално образувание
3	Гарванов камък	Стрелча	18,0	1972	Скални образувания.
4	Герекишки гьол	Стрелча	23,9	1972	Скални образувания
5	Гораница	Стрелча	46,7	1972	Скално образувание
6	Жабата	Велинград	0,2	1984	Скално образувание.
7	Киселица	Стрелча	60,5	1972	Скално образувание
8	Палеонтологично находище с. Дорково	Ракитово	1,00	1990	Находище на фосили.
9	Пашови скали	Велинград	2,1	1981	Скално образувание
10	<u>Пещерата Снежанка</u>	Пещера	122,5	1961	Пещерата Снежанка и околните широколистни гори.
11	Побит камък	Велинград	0,2	1962	Скално образувание.
12	Лепеница	Ракитово	5,0	2810	
13	Турчанов камък	Стрелча	16,8	1972	Скално образувание.
14	Фотински водопад	Батак	12,1	1979 г.	Водопад
	Пещерата Юбилейна	Пещера	?	?	Пещерата Юбилейна

По данни от РИОСВ Пазарджик

Екологична Мрежа “НАТУРА 2000”

През 2007 г. започна процесът на обявяване на предложените за защитени места по Директивата за защита на дивите птици. Това става със заповед на министъра на околната среда и водите. За местата по Директивата за запазване на природните местообитания предстои преглед за степента на участие на всеки хабитат и всеки вид в предложената от страната мрежа. Този процес продължава до 3 години и едва след окончателното одобрение на списъка от ЕК може да се пристъпи към обявяване на окончателния списък със защитените зони.

Списък на защитените зони за опазване на дивите птици и природните местообитанията обнародвани в Държавен вестник към 20. 02.2009 г.

№	КОД	ИМЕ	ОБЛАСТ	ОБЩИНА	ОБЩА ПЛОЩ [ха]	ДВ, бр.	В съответствие с Директива на ЕС
1	BG0000495	Рила	БЛАГОЕВГРАД КЮСТЕНДИЛ ПАЗАРДЖИК СОФИЯ	БЕЛИЦА ЯКОРУДА БЛАГОЕВГРАД РАЗЛОГ	81 046,00	100/21.11.2008 г.	Директива 92/43/ЕЕС за Местообитанията и Директива

				СИМИТЛИ САПАРЕВА БАНЯ ДУПНИЦА БЕЛОВО ДОЛНА БАНЯ САМОКОВ КОСТЕНЕЦ			79/409/ЕЕС за Птиците
2	BG0002057	Бесапарски ридове	ПАЗАРДЖИК ПЛОВДИВ	ПАЗАРДЖИК ПЕЩЕРА БРАЦИГОВО КРИЧИМ СТАМБОЛИЙСКИ	14 765,05	106/12.12.2008 г.	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
3	BG0002063	Западни Родопи	ПАЗАРДЖИК	БАТАК РАКИТОВО БРАЦИГОВО	72 229,11	108/19.12.2008 г.	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
4	BG0002069	Рибарници Звъничево	ПАЗАРДЖИК	ПАЗАРДЖИК СЕПТЕМВРИ	1 570,68	106/12.12.2008 г.	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
5	BG0002087	Марица- Пловдив	ПАЗАРДЖИК ПЛОВДИВ	ПАЗАРДЖИК ПЛОВДИВ МАРИЦА СТАМБОЛИЙСКИ РОДОПИ	1 117,55	108/19.12.2008 г.	Директива 79/409/ЕЕС за Птиците
6	BG0002054	Средна гора	СОФИЯ ПЛОВДИВ ПАЗАРДЖИК	АНТОН КОПРИВЩИЦА ЧЕЛОПЕЧ ЗЛАТИЦА ПИРДОП ЧАВДАР МИРКОВО ХИСАРЯ КАРЛОВО ПАНАГЮРИЩЕ СТРЕЛЧА	99 062,4	107/18.12.2007 г.	Директива 92/43/ЕЕС за Местообитанията
Общо:					269 790,79		

По данни от РИОСВ Пазарджик

Територията на Област Пазарджик е 445 691 ха. В обхвата на Екологичната Мрежа “НАТУРА 2000” попада 269 790,79 ха, което представлява 60,5 % от територията на областта.

SWOT-АНАЛИЗ

1. Силни страни

- 1.1. Ненарушена природна среда в по-голяма част на областта.
- 1.2. Осигурено проектиране, финансиране и изпълнение на проекти за рекултивация на хвостохранилищата от медодобивната промишленост.
- 1.3. Има готов проект за “Интегрирано управление на околната среда в басейна на р. Марица” финансиран от ЛСА /Японска Агенция за Международно Сътрудничество/ и разработен от Pacific Consultants International-Tokyo по споразумение с МОСВ даващ основа за разработване и реализация на под проекти свързани с опазване на околната среда със срокове и финансова обосновка.
- 1.4. Изградена ПСОВ Пазарджик.
- 1.5. Няма големи промишлени предприятия, които да са “горещи точки”- основен замърсител от национално ниво.

2. Слаби страни

- 2.1. Пред всяка община стои въпроса за изграждане на модерни пречиствателни съоръжения за битови отпадни води.
- 2.2. Няма регионална стратегия за управление и оползотворяване на битови и индустриални отпадъци/не съществува нито едно депо за твърди битови отпадъци и технологични линии за преработката им отговарящо на европейските стандарти/.
- 2.3. Няма изградена единна система за мониторинг на целия процес по реализация на екопроекти и обвързването им с останалите отрасли като туризъм и развитие на малки и средни предприятия.
- 2.4. Няма стратегия за оползотворяване на отпадъците като вторичен ресурс. Слабости в системата за изкупуване на вторични суровини.
- 2.5. Липсва специализирано екозвено /екополиция/ към общините за ефективен контрол по опазване на околната среда (с изключение на община Пазарджик) /безразборно изхвърляне на строителни отпадъци в покрайнините на населените места/.
- 2.6. Отношението на обществото към екологичните проблеми е или “неразбиране” или “търпимост”. Недостатъчна е образователната дейност сред подрастващите. В населението не се формира “екологична култура”.
- 2.7. Въпреки наличието на целеви фондове, финансирането дори на готови екопроекти е проблем поради липсата на обща областна “екологична” стратегия.
- 2.8. Липса на строги икономически механизми/стимули и санкции/ за опазване на околната среда.

3. Възможности

- 3.1. Максимално използване на възможностите дадени в проекта “Интегрирано управление на околната среда в басейна на р. Марица” и кандидатстване пред ПУДООС и фондовете на ЕС за реализиране на различни екологични проекти.
- 3.2. Създаване на координация между общините и не правителствени организации/ екодружества, инициативни комитети, физически лица-изобретатели/ с координатор Областна Администрация за цялостно управление на инициативите и проектите касаещи околната среда.
- 3.3. Създаване на организация за популяризиране, реклама и маркетинг на областта като един от най-чистите райони в страната - привлекателен за туризъм и инвестиции в екологични производства.
- 3.4. Проучване на възможностите за “сертифициране” и създаване на търговска марка за продуктите произведени в доказано екологично чистите райони на областта с цел излизане на Европейските пазари.

4. Заплахи

- 4.1. Голямата заплаха е финансирането на проектите. Дори и при осигурени финансови средства, поради различни причини /инертност на общините при изработване на общинските програми по екология, несъгласуваност между партньорите в процеса, липса на информация за източници на финансиране и др./, би могло да се пропуснат изгодни линии за финансиране на екопроекти и съществуващите проблеми да се задълбочат.
- 4.2. Национални загуби следствие на неефективното оползотворяване на вторичните суровини и същевременно увеличаване на количествата им.
- 4.3. Лошо качество на проектите.

На база на **SWOT- анализа** могат да се направят следните изводи:

- ◆ Екологичното състояние не може да разчита на подобрене без изпълнение на целенасочени инвестиционни намерения и мерки, заложи по-долу в настоящия документ;
- ◆ Равнището на заплахите е много високо, което предполага сравнително висок риск при изпълнение на стратегическите мерки и направления.

От така направения **SWOT- анализ** може да се изведе единствен подход, който да се използва за оздравяване и стабилизиране на екологичното състояние:

Инвестиционен подход – в този подход местната власт, частните предприемачи и неправителствени организации ще играят съществена роля в предлагането, разработването и лобирането за осъществяването на местни и чуждестранни инвестиции в Пазарджишка област и реализиране на конкретни екопроекти.

Въпреки, че опазването на околната среда е един от големите приоритети в ЕС, резултатът от анализа показва, че на първоначалния етап поне политиката на областта би следвало да бъде по-скоро защитна стратегия, свързана с идентифицирането на основните битови и промишлени замърсители, създаването на система за първоначален контрол и наблюдение, подготовка на подходящи специалисти, които да бъдат в състояние да подготвят и представят проекти за финансиране. Разработването на проекти за възстановяването на замърсените терени и хвостохранилища, както и пакет от мерки за производство на екологично чисти селскостопански продукти следва да става поетапно във времето.

II-2.5. Социална сфера

II-2.5.1. Образование, здравеопазване, развитие на човешките ресурси и безработица

Образование

Образователната система на Пазарджишка област се състои от добре изградена училищна мрежа съобразно икономическата инфраструктура на областта, начело с Педагогическия колеж и Селско стопански колеж. Специализираните средни училища и Професионални гимназии по (Механотехника, Икономика, технология на целулозно-хартиена промишленост, строителство и архитектура, Селско стопанство, Облекло и текстил, Оптико-електроника, Минна промишленост, Горско стопанство, машиностроене, по автотранспорт, дървообработване, строителство и др.) изграждат таланти и добре обучени техници, икономисти, дизайнери, фермери, строители, дърводелци и др. Сътрудничеството между утвърдените европейски образователни центрове и местните специализирани училища се изразява в конкретни двустранни програми за повишаване ефективността на учебния процес. Най-значими са създадените връзки между Професионалната гимназия по селско стопанство и земеделското училище “Сен Шели Д’Апшер”- Франция.

Лингвистичните умения, придобити в държавните и частни езикови училища, като Гимназията с преподаване на чужди езици “Бертолд Брехт”, Гимназията “Ив. Аксаков”, частните училища “Фарос”, “Европа”, “ТИТ”, “Логос” и др. ще подсилят областта със специалисти, владеещи английски, немски, френски, руски и испански езици, както и компютърна грамотност Гимназията с преподаване на чужди езици “Бертолд Брехт” поддържа активни контакти с културни институти от Германия, Франция, Великобритания и Испания, с фондациите “Отворено общество”, “13 века България”, “Св. Св. Кирил и Методий” и Центъра за срещи “Саксония-Анхалт” в Пловдив

Инфраструктура на образованието в област Пазарджик

Таблица: Учебни заведения, преподаватели и учаци

(Брой)

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Учебни заведения					
Общообразователни училища	116	115	115	115	110
Специални училища	6	6	6	5	5
Професионални училища с прием след VI и VII клас					
(I степен професионална квалификация)	-	-	-	-	-
Професионални гимназии и професионални училища					
(II степен професионална квалификация)	..	3	4	4	4
Професионални гимназии					
(III степен професионална квалификация)	18	16	15	15	15
Преподаватели					
Общообразователни училища	2205	2155	2114	2061	1940
Специални училища	103	98	98	89	81
Професионални училища с прием след VI и VII клас					
(I степен професионална квалификация)	-	-	-	-	-
Професионални гимназии и професионални училища					
(II степен професионална квалификация)	65	91	92	78	69

Професионални гимназии					
(III степен професионална квалификация)	693	604	576	540	474
Учащи					
Общообразователни училища	31029	29465	28378	27061	25873
Специални училища	597	541	500	446	338
Професионални училища с прием след VI и VII клас					
(I степен професионална квалификация)	542	89	102	96	105
Професионални гимназии и професионални училища					
(II степен професионална квалификация)	2397	2734	2281	2234	2173
Професионални гимназии					
(III степен професионална квалификация)	6469	5798	5712	5193	4536

*- Без директорите и помощник-директорите с преподавателска заетост

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Фигура: Учащи се в общообразователните училища

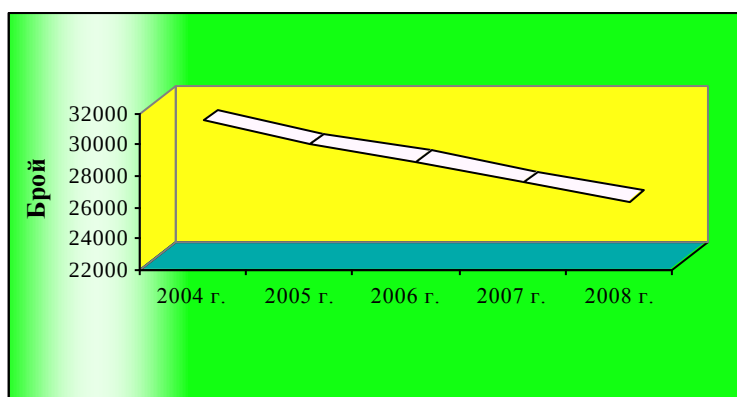

Таблица: Детски градини

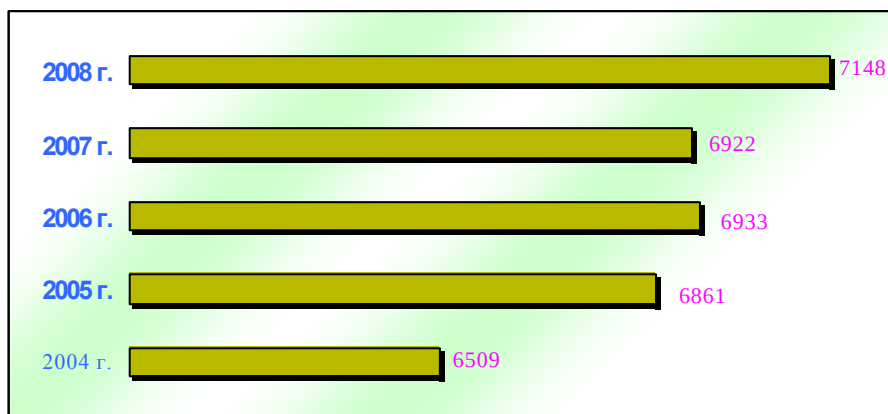
(Брой)

	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Детски градини					
Общо за областта	118	118	85	86	85
Постоянни	117	117	84	85	84
Целодневни	85	85	84	85	84
Оздравителни	-	-	-	-	-
Полудневни	32	32	-	-	-
Сезонни	..	..	..	..	..
Педагогически персонал					
Общо за областта	610	616	621	636	640
Постоянни	608	614	619	634	638
Целодневни	560	566	579	596	602
Оздравителни	-	-	..	-	-
Полудневни	..	..	39	..	..
Сезонни	..	..	..	..	..
Деца					
Общо за областта	6509	6861	6933	6922	7148
Постоянни	6487	6839	6911	6904	7130
Целодневни	5673	5976	6208	6232	6544

Оздравителни	-	-	23	-	-
Полудневни	814	863	680	672	286
Сезонни	..	..	..	..	..

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

ДЕЦА В ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ - ВСИЧКО

Училища, детски градини и обслужващи звена в област Пазарджик за учебната 2010/2011 г.

Целодневни детски градини	87
Начални училища (I - IV клас)	12
Основни училища (I - VIII клас)	57
СОУ (I - XII клас)	14
Професионални гимназии	17
Профилирани гимназии	2
Помощни училища (за деца с умствена изостаналост)	3
Ресурсен център	1
Самостоятелно общежитие/ интернат	1
Извънучилищни педагогически учреждения	6
Общо:	220

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Списък на държавните и общинските професионални гимназии, професионални училища и основни, прогимназиални, средни общообразователни, спортни и специални училища, в които са открити паралелки за придобиване на професионална квалификация в

1. Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване "Стефан Божков" гр.Батак
2. Професионална гимназия по строителство и архитектура гр.Брацигово
3. Професионална гимназия по икономика и туризъм "Алеко Константинов" гр.Велинград
4. СОУ "Св. Кирил и Методий" гр.Сърница
5. Помощно училище "Драган Манчов", гр.Велинград
6. Професионална гимназия по дървообработване "Иван Вазов", гр.Велинград
7. Професионална гимназия по горско стопанство "Христо Ботев", гр.Велинград
8. Прогимназия "Св. Св. Кирил и Методий", гр.Пазарджик
9. Помощно училище интернат "Иван Вазов", гр.Пазарджик

10. Професионална гимназия по икономика и мениджмънт, гр.Пазарджик
11. Професионална гимназия по механоелектротехника, гр.Пазарджик
12. Професионална гимназия по селско стопанство "Царица Йоанна", гр.Пазарджик
13. Професионална гимназия по химични и хранителни технологии, гр. Пазарджик
14. Професионална гимназия по промишлени технологии, гр.Пазарджик
15. Професионална гимназия по строителство и архитектура, гр.Пазарджик
16. Професионална гимназия по облекло, гр.Пазарджик
17. Стопанска професионална гимназия "Атанас Буров", гр.Панагюрище
18. Професионална гимназия по лека промишленост "Райна Княгиня", гр.Панагюрище
19. Професионална техническа гимназия "инженер Никола Белопитов", гр.Панагюрище
20. Професионална гимназия по хранително вкусови технологии "Атанас Ченгелев", гр.Пещера
21. Професионална гимназия по лека промишленост и машиностроене "Васил Левски", гр.Пещера
22. СООУ "Христо Смирненски", гр.Ракитово
23. Помощно училище "д-р Петър Берон", гр.Ракитово
24. Професионална гимназия по механизация на земеделското стопанство, гр.Септември
25. Професионална гимназия по транспорт, с.Виноградец
26. СОУ "Св. Св. Кирил и Методий", гр. Стрелча

Таблица: Разпределение на учителите по квалификация

ОБРАЗОВАНИЕ	КВАЛИФИКАЦИЯ	БРОЙ
ВИСШЕ:	С педагогическа квалификация	1770
	Без педагогическа квалификация	209
	Детски учители	396
	Начални учители	543
	Семестриално завършили	9
ПОЛУВИСШЕ:	Детски учители	508
	Начални учители	679
	Прогимназиални учители	695
	Учители по практика	191
СРЕДНО	Специално	48
	Професионално-техническо	2
	Педагогическо	12
	Средно общообразователно	54

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Специализирано обучение

В Областния център гр. Пазарджик съществуват няколко учебни институции, които могат да осигурят на инвеститорите квалификация за техните служители в зависимост от нуждата на работодателите.

Българо-Германският Образователен център по модерни технологии и мениджмънт е открит през 1995 год. по междуправителствено споразумение между Германия и България със следната цел: обучение и повишаване на квалификацията по модерните технологии в сферата на занаятите, като освен с професионалното обучение начинаещите предприемачи се подпомагат с консултации и семинари; провеждане на консултации на съществуващи предприятия; обучение на преподаватели и майстори в производството в областта на преподаването на различни професии; подготовка и провеждане на нови, съответстващи на

съвременните потребности, мероприятия за повишаване на квалификацията; работа по програма за подпомагане на малки и средни предприятия; консултации на фирми по въпросите на финансирането, маркетинга, организацията и други проблеми, свързани с дейността им.

Териториалната организация на научно-техническите съюзи - гр. Пазарджик представлява най-голямата неправителствена творческо-професионална организация на научно-техническата интелигенция в България, обединяваща над 1500 инженери, икономисти и селскостопански специалисти от областта. Дейността на организацията е тясно свързана с реструктурирането на икономиката. Развива квалификационна и преквалификационна дейност на трудовите ресурси и учащи се в Дома на науката и техниката в гр. Пазарджик чрез съвременни ефективни форми, в тясно взаимодействие с Министерството на образованието науката и технологиите, Министерството на труда и социалната политика, Висшите учебни заведения, Световната инженерна организация и др.

В Пазарджик обучение предлагат и Дом за професионално-творческо развитие на учителите, както и частни фирми като ЕТ "Бурей" 2000, ЕТ "Сат"40, "Иком" ЕООД, ЕТ "АТИКА Симеон Симеонов" и др.

Здравеопазване

Здравеопазването е важен елемент от социалната инфраструктура на Пазарджишка област и е основен за публичния сектор. От тази гледна точка, сега и за в бъдеще здравеопазването се очертава като своеобразна бюджетирана система с възможности в нея да се прилага т. нар. фондиране, т. е. да се създадат възможности за допълнителни притоци на средства, както от доброволни фондове, така и от външни субекти.

Здравното обслужване на населението е функция от три основни аспекта:

- Икономически – показващ колко и какви средства трябва да се вложат в системата на здравеопазването и какъв ефект следва да се очаква.
- Медицински – ниво на предлаганите медицински услуги /качество и ефект/.
- Социален статус – какъв индивидуален и национален статус на населението следва да се получи от действието на горните два аспекта.

Таблица: Медицински кадри по общини през 2003 г.

(Брой)

Общини	Лекари	Лекари по дентална медицина	Персонал със средно специално медицинско образование и със степен "специалист", завършили медицински колеж	Друг
Общо за областта	743	213	1148	980
в т.ч. по общини:				
Батак	4	4	3	-
Белово	10	8	7	..
Брацигово	8	8	9	-
Велинград	92	34	196	205
Лесичово	3	3	-	-

Пазарджик	471	99	700	583
Панагюрище	54	17	103	78
Пещера	63	16	89	75
Ракитово	12	6	9	..
Септември	22	15	32	34
Стрелча	4	3	-	-

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Таблица: Медицински кадри по общини през 2007г.
(брой)

Общини	Лекари	Лекари по дентална медицина	Персонал със средно специално медицинско образование и със степен "професионален бакалавър", завършили медицински колеж	Друг
Общо за областта	772	208	1374	1252
в т.ч. по общини:				
Батак	4	..	6	-
Белово	10	7	11	..
Брацигово	7	8	6	-
Велинград	96	28	209	300
Лесичово	..	..	..	-
Пазарджик	509	107	864	763
Панагюрище	61	16	123	67
Пещера	50	17	93	78
Ракитово	10	6	16	..
Септември	19	12	43	39
Стрелча	4	3	..	-

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

В периода 2003 – 2007 г. броят на лекарите в областта е нараснал с 29, броят на лекарите по дентална медицина е намалял с 5, средният медицински персонал се е увеличил с 226, и друг персонал е нараснал с 272. Увеличението е най голяма в Общините Пазарджик и Велинград с оглед факта, че това са ня-големите общини в област Пазарджик и поради развитието през последните години на СПА и рекреационния туризъм във Велинград.

Таблица: Брой здравни заведения и легла в областта

Г О Д И Н И	Брой	Легла
2003 г.	84	3614
2004 г.	70	3776
2005 г.	86	4562
2006 г.	96	4913
2007 г.	108	5079

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Наблюдава се значително нарастване на броя и леглата в здравните заведения в областта в периода 2004 – 2007 г. Липсата на статистически данни за последните години не позволява да бъде анализирана ситуацията в момента. През последните години обаче е факт разкриването на нови частни здравни заведения в цялата област.

Таблица: Домове за медико-социални грижи за деца към 31.12. в областта

Г О Д И Н И	Домове за МСГД		Деца
	Брой	Легла	
2003г	2	200	167
2004г	2	200	163
2005г	2	200	127
2006г	2	200	138
2007г	2	200	117

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

През 2010 г. започна деинституционализацията на тези домове. Област Пазарджик е пилотна и предстои и двете завезения да бъдат закрити.

Таблица: Детски ясли към 31.12.2003 г.

Общини	Детски ясли		Деца
	Брой	Места	
Общо за областта	14	327	307
в т.ч. по общини:			
Батак	1	18	14
Белово	-	-	-
Брацигово	1	20	15
Велинград	-	-	-
Лесичово	-	-	-
Пазарджик	5	101	112
Панагюрище	2	67	46
Пещера	1	32	32
Ракитово	2	56	54
Септември	2	33	34
Стрелча	-	-	-

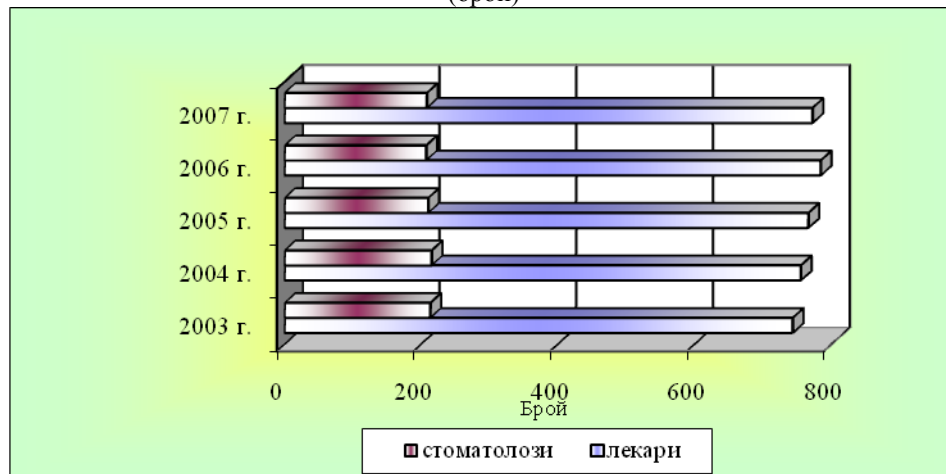
По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Таблица: Детски ясли към 31.12.2007 г.

Общини	Детски ясли		Деца
	Брой	Места	
Общо за областта	13	332	371
в т.ч. по общини:			
Батак	1	18	24
Белово	-	-	-
Брацигово	1	20	20
Велинград	-	-	-
Лесичово	-	-	-
Пазарджик	4	117	146
Панагюрище	2	55	55
Пещера	1	30	30
Ракитово	2	56	60
Септември	2	36	36
Стрелча	-	-	-

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Фигура: ЛЕКАРИ И СТОМАТОЛОЗИ В ОБЛАСТТА
(брой)

Към 21.01.2010 г. (източник: интернет сайт на РЗОК – Пазарджик) в Районната здравно-осигурителна каса Пазарджик са регистрирани :

- общо практикуващи Лекари – 145 – лечебни заведения включващи групови и индивидуални практики;
- лекари специалисти – 48 лечебни заведения със 306 специалисти от различни специалности;
- лекари по дентална медицина – 208 лечебни заведения с 208 индивидуални практики;
- лабораторни изследвания – 15 лечебни заведения;
- високоспециализирани дейности – 22 лечебни заведения;
- болници – 13 лечебни заведения;
- аптеки – 87 лечебни заведения.

Състояние на спешната медицинска помощ.

Спешната медицинска помощ има филиали в общините – Пазарджик, Велинград, Панагюрище, Пещера, Белово, Батак и Септември. Чувства се липсата на филиали в Общините Брацигово и Ракитово.

Развитие на човешките ресурси и безработица

В условията на пазарна икономика в материалното производство и социалната сфера настъпиха качествени изменения, адекватни на извършващата се реформа в икономиката. Резултатите от дейността в социалната сфера оказват влияние върху развитието на икономиката и в различна степен спомагат за ускоряване процесите на прехода. Важни фактори, които определят тези действия са:

- подобряване здравословното състояние и трудоспособност на икономически активното население.
- по-високо общообразователно и професионално-квалификационно равнище на заетите в общественото производство.
- подобряване демографските показатели за по-добър потенциал на активното население в бъдеще.

В областния център функционират няколко учебни центъра, които могат да осигурят на работодателите висока квалификация за нужния им кадрови потенциал: Германо-Български образователен център по модерни технологии и мениджмънт, открит през 1995 год. по междуправителствено споразумение, Териториална

организация на Научно-техническите съюзи, Дом за професионално-творческо развитие на учителите, ЕТ “Буреј” 2000, ЕТ “Сат”40, “Иком” ЕООД, ЕТ “АТИКА Симеон Симеонов” и др.

Професионалната подготовка на кадри със средно-техническо образование за съжаление не отговаря на нуждите на бизнеса в областта. Под егидата на Областния управител на Пазарджишка област се предприеха множество стъпки за оптимизиране на план-приема в професионалните гимназии на територията на област Пазарджик.

Сложната икономическа ситуация в страната дава негативно отражение върху развитието на основните демографски процеси. В резултат на това през последните няколко години режимът на демографско възпроизводство на населението в областта се влошава.

Анализът на данните за заетост и безработица през 2003-2010 год. в Пазарджишка област показва различни колебания и тенденции в броя на регистрираните лица, равнището на безработица, структурите по пол, образование, квалификация и други, определящи се от различни фактори на влияние.

Промените в последните години доведоха до структурни изменения в разпределението на човешките ресурси, т.е. увеличи се броят на свободните професии, на самонаетите в едноличните и фамилни фирми, на независимите селскостопански работници и семейства, работещи във фамилните си ферми. Повиши се мобилността на работната сила във връзка с откриването на много дребни и средни частни фирми.

1. Селско, ловно, горско и рибно стопанство
2. Добивна индустрия
3. Преработваща индустрия
4. Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода
5. Строителство
6. Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството
7. Хотели и ресторанти
8. Транспорт, складиране и съобщения
9. Финансово посредничество

10. Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги
11. Образование
12. Хуманно здравеопазване и социални дейности
13. Други дейности, обслужващи обществото и личността

Дезинтеграцията на пазара, вследствие реструктурирането на икономиката от държавна в частна, доведе до повишаване динамиката на пазара на работната сила.

Таблица: Безработица по общини в областта 2004г.- 2007 г.

Община	2004 Г. (%)	2005 Г. (%)	2006 Г. (%)	2007 Г. (%)
Батак	14,5	12.62	16.39	11.63
Белово	14.0	12.50	11.53	8.80
Брацигово	16.4	15.75	12.88	9.32
Велинград	27.7	28.17	26.56	21.12
Лесичево	32.9	24.39	23.95	17.07
Пазарджик	11.4	9.45	8.38	5.41
Панагюрище	12.7	11.42	9.36	7.01
Пещера	9.7	7.07	6.59	4.53
Ракитово	27.0	26.00	23.68	16.44
Септември	22.3	23.11	19.91	12.62
Стрелча	19.7	17.94	16.30	9.68
ОБЩО	16.3	17.70	11.1	9.6
За страната	12.7	10.73	9.12	6.91

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

На фона на неблагоприятната демографска статистика - населението на Пазарджишка област е намаляло с 7558 души в периода 2004–2007 г. - прави впечатление тенденцията за поддържане на относително висока икономическа активност на населението в региона. Тя е 49,2% за 2004 г. и 54,7% за 2008 г. Намалява коефициентът на безработица - от 18,3% за 2004 г. на 5,3% за 2008 г., за да се увеличи отново през 2009 и 2010 г. През септември 2010 г. равнището на безработица в областта е 11,98%. По този показател областта попада сред 17-те области, където равнището на безработица е над средното за страната през посочения период - 9,03%.

Средно годишния брой на наетите лица по трудово и служебно провоотношение нараства с 1980 души през 2008 г. спрямо 2004 г.

През последните години допълнително напрежение на пазара на труда се създава от широко разпространената практика за наемане по трудов договор, работа без договор и осигуровки, наличие на “черен пазар”.

В развитието на пазара на труда в Пазарджишка област се очертават следните **тенденции и процеси**:

Висок брой на регистрираните безработни лица в област Пазарджик - второ място по брой на регистрираните след област Пловдив, в това число и на младежите до 29 год. включително (второ място в ЮЦР след област Пловдив). Средно ниво на регистрираната безработица в областта - дванадесето място в страната.

Продължаване тенденцията към нарастване дела на безработните лица без специалност.

Неблагоприятна образователна структура на безработните лица - повече от половината от тях в областта са със средно-техническо, основно и по-ниско образование.

Продължаващо неравномерно разпределение на безработицата между отделните общини.

Задълбочаване на проблема, свързан с дългосрочната безработица-висок относителен дял на безработните лица с регистрация над една година.

Слаба икономическа активност от страна на работодателите по разкриване на работни места и недостатъчно използване на възможностите, които предоставя ЗНЗ за насърчаване на заетостта и различните национални програми за заетост.

SWOT – АНАЛИЗ

1.Силни страни:

- 1.1. Изградена и функционираща техническа и материална база в образованието.
- 1.2.Широк обхват на специалности в специализираното средно образование.
- 1.3.Функциониращи специализирани центрове за обучение и професионална квалификация и преквалификация.
- 1.4. Динамичен частен сектор.
- 1.5.Високо квалифицирани специалисти на областно равнище в системата на заетостта.
- 1.6.Активно социално партньорство по проблемите на заетостта и безработицата.
- 1.7. Тенденция към намаляване на процента регистрирани безработни в периода 2004-2008 (12 място от 28 области)

2.Слаби страни:

- 2.1.Липса на Висше учебно заведение и утвърдени научни институти.
- 2.2.Неблагоприятна образователна структура на регистрираните безработните лица.
- 2.3.Несъответствие между нуждите на бизнеса и предлаганите квалификации на учащите се в Професионалните гимназии на територията на областта.
- 2.4.Доминиращ е процентът на безработните сред ромското население, където образователното ниво е ниско, а липсва и желание за повишаване на квалификацията

3.Възможности:

- 3.1. Наличие на национална политика за борба с безработицата;
- 3.2. Наличие на програми по линия на ЕС и на национално ниво за стимулиране на професионалната подготовка и преквалификация;
- 3.3.Възможност за засилено обучение на чужди езици.
- 3.4. Повишаването на динамичността на икономиката в страната се явява възможност за намаляване на безработицата.
- 3.5. Възможности за наемане на ниско квалифицирана работна ръка при реализацията на големи инфраструктурни проекти на територията на областта – строежи на нови пътища, подготовка на терена при строеж на нови енергийни магистрали;
- 3.6. Възможност за реализация на специфична програма свързана с подобряването на чистотата и благоустрояване на големите градове и селища в областта, финансирани по национални програми и програми на ЕС.

4.Заплахи:

- 4.1.Закриване на училищата в малките населени места.
- 4.2.Увеличаване броя на смесени паралелки за сметка на качеството на обучение.
- 4.3.Нарастване на безработицата сред педагогическите кадри.
- 4.4.Увеличаване дела на безработните лица от малцинствата.
- 4.4.Намаляване жизненото равнище на безработните лица от проблемните групи на пазара на труда поради ниски доходи.
- 4.5. Повишаване на социалното напрежение

Основният извод, който се налага при анализа на силните и слабите страни в областта на човешките ресурси на Пазарджишка област е, че в областта следва да се прилага сравнително ефективно защитна стратегия по отношение на заетостта на населението от ромски произход и активна до агресивна стратегия по отношение на младото население и кадрите с висока специализация, за които развитието на частния сектор и по-точно малките фамилни предприятия за производство могат да се окажат най-подходящия избор. За слабите социални групи следва да се направят защитни програми, свързани със социалните помощи, създаване на заетост чрез програми свързани с чистотата на населените места, чрез динамизиране на частния сектор в селското стопанство, където изискванията за специално образование са адресирани само към определен кръг от хора, а общите дейности могат да бъдат извършвани и от хора с ниска квалификация и образование. При развитието на туризма и горското стопанство могат да се откриват нови работни места и за по-слабо квалифицирани работници, свързани с вторичните дейности и не пряко контактуващи с клиентите.

II-2.5.2. Социално състояние на Пазарджишка област – оценката на местните общности във формата на индикаторите за регионално развитие

В периода Септември – Декември 2008 година, възложено от МРРБ, социологическа агенция АФИС – Социални и маркетингови изследвания проведе второ по ред изследване Индикатори за развитие в районите на планиране в Република България. В рамките на изследването по метода пряко полустандартно интервю в дома на респондента (фокус-група) с тристепенна гнездова извадка са били интервюирани над 19 000 граждани от пълнолетното население на страната. Целта на проведените изследвания на първи и втори етап от цялостното изпълнение на задачата е да се дефинират индикаторите за развитие на районите на планиране в Република България, както и да се обосноват критериите за оценка на това развитие, а също така и показателите, чрез които ще се измерва степента на достигане или отклонение от приетите критерии. По-специално целта е дефинирана чрез следното:

1. Понятийни индикатори, към които следва да се отнесат основополагащите категории, използвани в методическия и инструментален апарат на изследването.

- Район за планиране
- Административна област
- Населено място
- Развитие

2. Емпиричните индикатори от първа и втора степен, съотнесени към понятията „критерии за развитие” и „показатели за степента на развитие”.

- Демографски профил
 - Етнически състав
 - Полова структура
 - Възрастова структура
 - Семеен статус на домакинствата
 - Баланс на социалните групи
- Жизнено равнище на населението
 - Доходи на домакинството
 - Разходи на домакинството
 - Спестявания
 - Кредити
 - Задължения
- Жилищни условия и благоустройство
 - Обитавано жилище
 - Парково и околно пространство
 - Чистота
 - Сметосъбиране и сметоизвозване
 - Водоснабдяване и канализация
 - Отопление
 - Електроснабдяване
 - Телефонизация и комуникационни връзки
 - Пътна мрежа

- Обществен транспорт
- Условия за спорт, почивка и развлечения
- Качество на въздуха, почвите и водите
- Околния шум и вибрациите
- Транспорт
- Трудови ресурси и отраслова (браншова) структура на заетостта
 - Брой членове в домакинството под 18 години
 - Брой трудозаети членове от домакинството
 - Заетост и безработица в региона
 - Условия за намиране на работа в региона
 - Придвижване до работното място
 - Възнаграждение
 - Браншова структура на заетостта
 - Полагане на извънреден труд
- Образователен и професионален състав
 - Образование
 - Обвързаност на упражняваната дейност с притежаваното образование и придобита квалификация
- Здравен статус на населението
 - Лична самооценка на здравния статус
 - Здравни проблеми и заболявания на населението
- Качество на публичните услуги
 - Корупция
 - Публично и административно обслужване
 - Медицински услуги
 - Качество на образованието
 - Отношение на административните служители
 - Достъпност на публичното и административното обслужване
- Миграция и емиграция
- Доверие в публичните институции и отношение към регионалната власт
- Ценностна ориентация на населението
 - Развитие на България
 - Развитие на региона
 - Предимства на региона
 - Развитие на общината
 - Личен просперитет
 - Вяра
 - Щастие

В тази част на стратегическия анализ, съдържание на актуализирания документ, ще представим част от резултатите от изследването. Това се прави с разбирането, че стратегическите документи следва да се изготвят

така, щото в максимална степен да бъдат отчетени оценките, мненията и интересите на хората от местните общности на Пазарджишка област, споделени и заявени, а в последствие и систематизирани по един легитимен начин. Изследването на индикаторите за развитие е адресирано и проведено с цел да се добие знание за социално-икономическото състояние на местните общности. Това знание е основа за ефективна обратна връзка в специфичната област на управление на регионалното развитие на ниво район на планиране и област. Негова характеристика е, че то е знание за резултатите, ефектите и въздействието на публичните политики на хоризонтално ниво. То дава възможност за оценка на социално-икономическите процеси не чрез ресурсите и дейностите на публичните субекти, а чрез резултатите за отделния човек, неговото семейство и домакинство.

С особено значение за стратегическото планиране в условията на социално-икономическа криза е публичните ресурси да се използват възможно най-икономично, ефективно и ефикасно. За това е необходимо да се определят приоритети и цели, които по най-добър начин отразяват интересите на местните общности и задават рамка на насочено към благоденствие обществено развитие. В тази насока е и особената стойност на знанието относно личните и колективни ценности, приоритети и цели на хората от местните общности на Пазарджишка област, а така също и източниците на техните безпокойства, несигурност и влошено качество на живот.

Какви са били те в навечерието на 2009 година?

През декември 2008 година 75,1% от анкетираните в Пазарджишка област са определяли обстановката в страната като *напрегната* (през 2007 – 67,2%), което ги поставя на първо място по степен на тревожност в ЮЦР (средно 63%), далеч надвишаваща и средната за страната (61,7%). В самата област най-разтревожени за обстановката в страната са били жителите на малките градове (80,1%), хората на възраст от 30-39 години (79,2%), работниците (82,8%) и предприемачите (81,6%), тези със средно образование (79,3%) и то най-вече българите (78,9%).

Същевременно, когато им е поставен въпрос да оценят обстановката в региона, в който живеят, гражданите на Пазарджишка област я определят като спокойна (65,9%). Най-спокойни за обстановката са жителите на селата (70,2%) и младежите 18-29 години (80,3%), както и домакините (74,7%). Така е и в цялата страна – средно 56,3% от българите оценяват обстановката в региона, в който живеят като спокойна, докато, когато трябва да оценят каква е тя в страната, само 19,3% считат, че тя е спокойна. Това “разминаване” е пряк ефект от наложилата се в медиите тенденция да “продават” само чрез негативни новини.

Според 9 от всеки 10 от живеещите в Пазарджишка област в края на 2008 година развитието на страната се характеризира със застой (59,1%) или упадък (30,3%). Сред най-големите песимисти относно развитието на страната са живеещите в селата (упадък за 33,2%, застой за 58,9%) и ромите (застой 82,1%, упадък 17,9%). Така е и за младите хора на възраст от 18-29 години – 74,4% от тях считат, че страната е в застой, а 15,1% - в упадък. Когато са поканени да охарактеризират развитието на региона си, гражданите на Пазарджишка област смекчават оценката си. Застой сочат 56,5% от тях, а упадък 17%. В областния център 60,1% считат, че сме в застой, а 11% - в упадък. В селата вече 26,6% твърдят упадък, а 56,1% - застой. Най-критични към темповете са отново младите 18-29 години, 71,8% от които считат, че сме в застой, и предприемачите – 73,5%. За упадък говорят 24,5% от пенсионерите и 44,9% от турците в областта.

За най-съществени проблеми на България хората от Пазарджишка област са посочили бедността (32,6%), престъпността и корупцията (23,8%), политическата нестабилност (15,6%). **Когато, обаче, трябва да посочат най-съществените проблеми на самата Пазарджишка област, те класират на първо място отново бедността (32,1%), но на второ място и съвсем близко вече е безработицата (30,9%), а на трето замърсяването на природата (16,3%). Безработицата е най-съществен проблем за живеещите на село**

(41,2%) и хората в най-активната работна възраст – тези на възраст 18-29 г.(37,9%), 30-39г.(33,3%) и 40-49г.(37,3%). Така е и за българомохамеданите (51,3%), ромите (45,9%) и турците (33,9%) в Пазарджишка област. Същото е и за предприемачите (43,9%) и естествено – за безработните (45,0%). За пенсионерите (40,9%) и за българите (33,1%) бедността си остава най-тежкия проблем. Трябва да отбележим, че в малките градове на Пазарджишка област бедността (29,2%), безработицата (28,8%) и замърсяването на природата (26,9%) се посочват като проблеми с практически еднаква тежест по отношение на влошаване на качеството на живот.

На анкетираните за трети път е зададен въпрос относно най-съществените проблеми – този път за тях и техните семейства. Ето и отговорите. Най-съществен личен и семеен проблем за хората в Пазарджишка област е липсата на сигурност (23,1%), следван от бедността (20,5%), намирането на работа (19,4%) и болестите (17,8%). Най-силна липса на сигурност усещат хората на възраст от 30 до 39 години (31,5%), служителите (38,5%) и висшистите (35,3%). Намирането на работа е най-съществен проблем за 48,6% от ромите, естествено - и за безработните (54,2%), както и за 39,8% от анкетираните предприемачи.

В края на 2008 година 77,8% от анкетираните са били разочаровани от действията на българското правителство. Най-разочаровани са били гражданите на Пазарджишка област, които са в най-активната възраст от 30 до 49 години (83,4%), хората с висше образование (83,9%) и жените домакини (95,4%).

На този фон, каква е оценката на действията на местната власт в Пазарджишка област? Най-просто казано – поляризирана. Действията на местната власт дават надежда на 39% от анкетираните, докато други 37,6% са разочаровани. Сред най-обнадежените са жителите на областния център (42,2%) и селата (42,5%), а сред най-разочарованите – жителите на малките градове (43,1%). Странно, но най-обнадеждени от местната власт са висшистите (52,4%), както и възрастните над 60 години (46,5%) и пенсионерите (45%) и въобще българите (41,3%), а сред най-разочарованите хората в зряла възраст 30-39 г. (46%), домакините (43,6%) и предприемачите (42,4%), както и ромите (41,7%). И накрая – 53% от учащите се нямат мнение или пък не се впечатляват от действия на местни власти.

Интересни са данните относно оценката на темповете на развитие на всяка от общините спрямо областта като цяло. Докато през 2007 година повече от половината анкетирани (51,8%) са считали, че техните общини се развиват по-бавно, сравнено с областта, то през 2008 така мислят 36,1%. Малко повече (39%) през 2008 са тези, които мислят, че се развиват със същите темпове или просто нямат мнение по въпроса. И през 2008 повече от половината анкетирани в селата (53,1%) считат, че техните общини се развиват по-бавно в мащаба на областта. Така е и при домакините (55,4%) и при ромите (56,1%). Най-критични към общините си относно темпа на развитие са младите хора 18-29 г. (40,7%) и хората с основно и по-ниско образование (41,4%).

Как са оценките в мащаба на страната? Повече от половината анкетирани жители на Пазарджишка област (58,5%) са на мнение, че в други региони на страната се живее по-добре. В областния център така смятат 63,6% от анкетираните. Особено висок е делът на хората в средна възраст 30-39 г., които считат, че другаде в страната е по-добре (71,5%), както и сред работниците (71%), ромите (73%) и хората с висше образование (61,2%). Независимо от това, когато са били попитани, ако можеха да избират, къде биха искали да живеят, 68,1% от анкетираните отговарят “тук, на същото място”. В селата те са 73,1%, сред пенсионерите 85,7%, сред турците 79%. Прави впечатление високата степен на готовност за напускане на страната сред хората на възраст от 30 до 39 години – 42,4% от тях биха напуснали България или не са отговорили на въпроса. Висок е и процента им сред ромите – 39,6%.

На въпроса как преценяват, че живеят в сравнение с другите хора над две трети от анкетираните (67,6%) отговарят “по същия начин”. Тези, които живеят по-добре по тяхна преценка (13,3%) и тези, които живеят по-зле (19,2%) са приблизително в съотношение 2:3 едни спрямо други. Важно е да отбележим, че в отговор на друг въпрос 47,2% от живеещите на село са считали, че през 2008 живеят по-зле от 2007. Така е било и за 52,3% от пенсионерите и 66,7% от ромите. В края на 2008 година оптимистични очаквания за 2009 са имали 46,2% от анкетираните. Най-оптимистично са гледали напред младите 18-29г. (66,7%), домакините (65%) и българомохамеданите (68,8%). Най-песимистично, очаквайки да живеят по-зле, са били настроени жителите на селата (32%), пенсионерите (35,4%), турците (39,3%) и ромите (36,4%).

Помолени да посочат най-голямото предимство на своя регион в сравнение с другите региони на страната, анкетираните от Пазарджишка област посочват природата (43%), традициите (12%) и хората (8,5%). Особено ценят природата в малките градове (56,2%), а традициите (14,8%) и хората (11,2%) - в селата.

Оценката на анкетираните за жилищното им настаняване се определя от степента на задоволеност на жилищните им нужди. За 69% от анкетираните домът им е достатъчен за нуждите на домакинството. Следва да отбележим, че от сравнително еднаквото задоволяване на жилищните нужди изключение правят ромите – 62% от анкетираните роми определят жилището си като тясно и неудобно. Преобладаващата част от анкетираните през 2008 година посочват като тип на обитаваното жилище “еднофамилна къща” (76,8%), като на село те са най-голям дял (96,4%). Жилищните помещения са 3 или 4 в домовете на 58,1% от анкетираните. Над две трети (68,8%) от анкетираните посочват, че не съжителстват с друго семейство, освен своето, в домакинството си. По-малко от 3% от анкетираните живеят в жилище, което не е тяхна собственост. Всички анкетирани българомохамедани и турци живеят в собствени или на родителите им жилища, както и 98% от ромите и 96% от българите. Най-масови при българите са домакинствата от двама (25,4%) или трима (23,6%) съжителители, при българомохамеданите от четирима (24,8%) и петима (26%), при ромите – от шестима (38,4%) и петима (19%), при турците – от шестима (21,8%) и четирима (19,1%). Според близо две трети от анкетираните българи (65,2%) в техните домакинства няма членове, които не са навършили 18 години. Само една четвърт от анкетираните българи (25,1%) живеят в домакинство, в което има един непълнолетен член, а други 7,9% - в домакинство с два непълнолетни члена. Не е така при ромите – близо половината от анкетираните роми (47,9%) твърдят, че в техните домакинства има двама непълнолетни членове, докато с един непълнолетен е практически всяко трето ромско домакинство (30,6%). Домакинствата с по двама непълнолетни членове са два пъти повече в селата (20,9%), отколкото в областния център (9,1%) и малките градове (8,3%).

По отношение на парково и околно пространство анкетираните оценяват условията, в които живеят домакинствата им най-вече като добри (37,2%) и задоволителни (35,6%). Качеството на въздуха, почвата и водите по местоживеене на домакинствата на анкетираните се определят най-вече като добри (59,7%), особено на село (79,5%). Така е и по отношение на звуково замърсяване – шум и вибрации – 54,6% определят условията в близост до тях като добри, а на село това са 73,3% от анкетираните. По отношение, обаче, на чистотата в района преобладава лошата оценка (36%), следвана от задоволителната (35,1%). Най-недоволни от хигиената наоколо, определяйки условията като лоши, са в областния център (49%), младите хора 18-29г. (57,4%), учащите се (85,8%) и ромите (75,9%). Заедно с това, по отношение на организирано сметосъбиране и сметоизвозване, условията се определят като добри от 57,3% от анкетираните. Изключение от установилата се като правило добра оценка правят анкетираните роми – 63,5% от тях определят организираното сметосъбиране и сметоизвозване по местоживеенето си като лошо. Аналогични са и оценките по отношение на ВиК. Над две трети от анкетираните (70,5%) считат, че условията по отношение на водоснабдяването и канализацията са

добри по местоживеенето им. Изключение отново правят анкетираните роми – сред тях мненията са разделени между добро (40,8%) и лошо (43,8%). Оценките са близки и по отношение на условията за отопление на домакинствата – 52,2% от анкетираните ги определят като добри, като при българомохамеданите те са 87,5%. При ромите 51,6% ги определят като лоши. По отношение на електроснабдяването оценките не са така полярни. Общо 88,1% от анкетираните считат, че домакинствата им се радват на добри условия на електроснабдяване. И тук, обаче, най-висок е процентът на неудовлетворените при анкетираните роми – 16,1% счита, че условията за електроснабдяване на домакинствата им са лоши. Така е и по отношение на телефонизацията и комуникационните връзки. Девет от всеки десет анкетирани (89,8%) ги определя като добри. Не е така при анкетираните роми, където преобладава негативната оценка – 41% счита условията по местоживеенето си за лоши. **Не така стоят нещата по отношение на удовлетвореността от условията по местоживеене за връзка с пътната мрежа. Най-много сред анкетираните са тези, които ги определят като лоши (36%), последвани от тези, които ги оценят като добри (32,2%) и задоволителни (30,8%). За повечето от българомохамеданите (65,2%) и ромите (63,1%) сред анкетираните лица условията са определено лоши. Общественият транспорт е предпочетен от една пета от пътуващите (19,9%). Заедно с това, 42,3% от живеещите на село, както 79% от турците и 54,6% от ромите определят условията, при които живеят домакинствата им, по отношение на обществения транспорт като лоши. Най-често личен транспорт използват два пъти повече от анкетираните (41,2%). Най-предпочитан способ за предвижване е личният транспорт за анкетираните на възраст 30-39 години (63%). Сред тях е най-висок и процентът на тези, които пътуват ежедневно до местоработата си в друго населено място (31,9%). От работещите социални групи най-мобилни са служителите – всеки трети от тях пътува ежедневно до работата си (35,7%). Две трети от учащите се (67,4%) ежедневно пътуват до учебните си заведения, като за три четвърти от пътуващите пътуването продължава над 45 минути общо в двете посоки. Сравнено с 2007 година (31,7%), през 2008 година (19,9%) в Пазарджишка област с една трета е намалял броя на ежедневно пътуващите до работното си място.**

В съвременния свят на стрес и дистрес все повече нараства по отношение на формиране на качеството на живот значението на условията за спорт, почивка и развлечения. **В този смисъл, обезпокоително е, че всеки трети от анкетираните в Пазарджишка област оценя условията за рекреация по местоживеенето си като лоши. Отново най-ощетени се чувстват ромите – 69,3% от анкетираните роми считат, че условията по местоживеене на домакинствата им са лоши. Така е и за 47% от българомохамеданите. Независимо от етническа принадлежност, повече от половината (50,2%) от анкетираните, живеещи на село, също оценят условията като лоши. Съвсем очаквано, най-потърпевши от това се чувстват младите – при тях делът възлиза на 41%.**

Общата оценка на анкетираните скланя най-вече към това че условията за живот в тяхното населено място не се променят (48,9%). За повечето анкетирани турци (53,8%), обаче, нещата се влошават. Тази оценка е преобладаваща и при ромите, макар и в малко по-слаба степен (46,2%).

Традиционно, оценката на условията за живот по местоживеене се свързват и с възможностите за намиране на работа. Една четвърт от анкетираните българи (25%) и близо една трета от анкетираните роми (31,1%) живеят в състава на домакинства, от които никой не работи (тук се включват и пенсионерите). При българомохамеданите (19,1%) и турците (19,3%) всеки пети от анкетираните живее в такова домакинство. При българите (31,3%) и при турците (30,3%) сред анкетираните най-висок е делът на домакинствата, в които има двама работещи, при ромите – тези с един работещ член на домакинството (41,3%). При българомохамеданите данните са с близки

стойности – с един работещ член в домакинството са 28,2% от анкетираните, с двама – 25,4%, с трима и повече – 27,3%.

В края на 2008 година, при вече оформящи се кризисни очаквания, анкетираните лица са оценявали вероятността те или член на тяхното домакинство да останат без работа в близко време като нарастваща спрямо края на 2007 година. Като “много вероятно” са определяли това събитие 19,5%, срещу 14,5% средно за ЮЦР и 12,5% средно за страната. Година по-рано, през декември 2007, те са били 17,4%. Като “донякъде вероятно” го считат 24,2% от анкетираните през 2008, като през 2007 те са били 17,7%. Намалел е и относителния дял на тези, които определят заетостта си като сигурна. Ако през 2007 година 35% от анкетираните са считали, че “няма вероятност” те или членове на домакинството им да останат без работа в близко време, през декември 2008 те са 31,3%. В края на 2008 година най-сигурни в работата си са били българите (33,7% са считали, че няма вероятност да останат без работа), а най-несигурни ромите (50,8% от тях са считали, че е много вероятно да останат без работа). Това може да намери обяснение и в най-пресния им опит. На въпроса дали на тях или на член от домакинството им се е случвало през 2008 година да останат без работа 33,8% от ромите отговарят “да, повече от един път”, докато на 51,9% от анкетираните българи и на 43,4% от анкетираните българомохамедани такова нещо не им се случвало в 2008 година.

Общата оценка на анкетираните през декември 2008 по отношение на условията за намиране на работа в района, в който живеят, е по-скоро негативна. Само един от петима (21,5%) счита, че те се подобряват. Двама от всеки пет (42,6%) считат, че те се влошават, а останалите (35,9%) че не се променят. Най-негативна е оценката на условията за заетост на село – 56,6% от анкетираните там считат, че **положението се влошава**. Проблем с условията за намиране на работа по местоживеенето си имат и хората с опит и в трудоспособна възраст 40-59 години, при които над 46% от анкетираните определят условията като влошаващи се. Особено висок е делът на анкетираните, определящи условията като влошаващи се, сред ромите (64,5%) и турците (67,8%), като при това и при българите (38,6%) и при българомохамеданите (39,2%) делът на споделящите тази оценка е най-високият. Влошаващите се условия за намиране на работа водят и до ниска цена на труда. Макар че, сравнено с 2007 година, през 2008 година чувствително се е увеличил броя на работещите, които се осигуряват от работодателя, то делът (41,5%) на тези, които са осигурявани върху възнаграждение (181-250 лв.) до размера на минималната работна заплата, е близо два пъти по-голям от средния за страната (20,2%) или за ЮЦР (22,4%). През 2008 година над половината от работещите в малките градове (56,5%), както и от работещите с възраст 18-29 години (50,1%) се осигуряват на възнаграждение до 250 лева месечно. Всички анкетирани (100%!) роми са посочили, че през 2008 година не са им начислявани осигуровки. Трудностите при намиране на работа карат хората от Пазарджишка област да търсят работа в чужбина – 16,9% от анкетираните посочват, че в периода 2005-2008 година те или член на семейството им са били на работа в чужбина. **Всяко пето семейство в малките градове на Пазарджишка област (20,6%) в посочения период е разчитало на работещ/и в чужбина**. Знаков е фактът, че предприемачите (49,6%) и работниците (42,8%) са сред първите три социални групи, заедно с безработните (48,6%), които определят условията за намиране на работа по местоживеене като влошаващи се. Частният сектор в Пазарджишка област е първият, който почувства неблагоприятните ефекти на разразяващата се икономическа криза в страната. И в страната (24,6% към 23,8%) и в ЮЦР (25,8% към 20,9%) в края на 2008 година повече са тези, които твърдят, че доходите на техните домакинства се увеличават. Не е така в Пазарджишка област. Въпреки нарастването спрямо декември 2007 година (20,1%), делът на анкетираните, които определят доходите си като увеличаващи се (23,4%) в края на 2008 все пак остава по-малък от този на определящите ги като намаляващи (26,3%). Следователно, **ефектът на нарастване на доходите, предизвикан от растежа на БВП**

през 2007 година, не е успял да се развие в Пазарджишка област, когато вече е бил застигнат от ефекта на разразилата се световна икономическа криза. Сред тези, които първи и в най-голяма степен го усещат като намаление на доходите си, са предприемачите (34,4%), хората в най-продуктивната си възраст 30-39 години (34,4%) и ... ромите (62,1%). Оживлението до 2008 година, доколкото го е имало, се е отразило в повешаване на разходите на домакинствата за храна и напитки и облекло и обувки най-вече на по-заможните. Удвоил се е през 2008 (22,6%), например, спрямо 2007 (11,7%), броя на домакинствата които разходват от 300 до 500 лева средномесечно за храна и напитки. Делът на домакинствата, изразходващи за храна и напитки над 500 лева средномесечно през 2008 (11,8%), е нарастнал три пъти и половина спрямо 2007 година (3,3%). Сериозно е нарастнал и делът на домакинствата със средномосочен разход за облекло и обувки от 50 до 100 лева – от 9,9% през 2007 до 16,3% през 2008 година. Заедно с това, към тези домакинства, които не могат да си позволят разход над 50 лева месечно за облекло и обувки, продължават през 2008 (49,4%), както и през 2007 (51,6%), да принадлежат половината от анкетираните. Делът на тези от анкетираните, които не могат да си позволят разход за облекло и обувки, е намалял през 2008 (22,4%) спрямо 2007 (28,4%), но остава над една пета. Подоброено благосъстояние сочат и повишените разходи за електроенергия на домакинствата. Ако в края на 2007 година всяко четвърто домакинство е имало средномесечен разход за електроенергия от 50 до 100 лева, то през 2008 година това е всяко трето домакинство (34,5%). Домакинствата с този разход в областния център (44,1%) и малките градове (43,7%) са най-масовите и са два пъти повече от тези на село (21,2%). Приблизително такъв е и делът на българите с такъв разход (50-100 лева) за електроенергия. Докато при ромите най-масовите домакинства са тези със средномесечен разход от 20 до 30 лева (37,8%), при турците това са домакинствата с разход до 20 лева (33,8%). При българомохамеданите деловите на домакинствата с разход до 20 лева (17,2%), от 31 до 39 лева (17,7%), от 41 до 50 лева (17,1%) и от 51 до 100 лева (17,6%) са практически изравнени, като разходът от 21 до 30 лева е най-масово посочен (22,7%).

Приблизителните средномесечни разходи за телефон, телевизия и интернет са в размер до 50 лева за над две трети от домакинствата в областта. Сред тях най-голям е делът на разходващите от 11 до 20 лева средномесечно (25,9% от общия брой анкетирани).

Обезпокоителни са данните относно средномесечните разходи за свободно време, почивка и развлечения на домакинствата в Пазарджишка област. През 2007 година 71,5% от анкетираните посочват, че нямат такива разходи. През 2008 година те са 65,2%, което никак не успокоява, когато се сравни със средния дял в ЮЦР (47,8%) и страната (46%). Особено тежко е положението в местните общности на българомохамеданите – 86,7% от анкетираните българомохамедани посочват, че не разходват средства за свободно време, почивка и развлечения. Разпределението по възраст на посочилите, че не разходват средства за свободно време и рекреация, започва от 45% от тези на възраст 18-29 години и расте с възрастта до 83,1% при тези над 60 години. Около и над половината анкетираните предприемачи (49,4%) и работници (57,9%) не харчат за възстановяването си.

Кредитната задлъжнялост на домакинствата към края на 2008 година е съизмерима и малко по-висока от средната за страната и региона. Две трети от анкетираните (66,5%) нямат разходи за погасяване на кредити и задължения в края на 2008 година. Само един от всеки пет анкетираните от българомохамеданите, ромите и турците живее в домакинство със задължения и кредити. Над 200 лева месечно по кредити и задължения плащат 9,8% от домакинствата на анкетираните българи, 3,6% от българомохамеданите и 4,8% от ромите.

Какъв е делът на различните видове кредити в общата задлъжнялост на анкетираните?

В края на 2008 година общо 10% от анкетираните посочват, че погасяват кредит за строеж или закупуване на имот. Това са 15,6% от анкетираните от областния център, 10,4% от анкетираните в малките градове и 6,2% от

анкетираните по селата. Най-висок е процентът на дебиторите по кредити за строеж и закупуване на имот сред анкетираните служители (24,5%) и предприемачите (19,7%). Прави впечатление, че в края на 2008 година 10,8% от анкетираните, които посочват, че са безработни, посочват и че погасяват кредити за придобиване на недвижими имоти.

Кредити за закупуване на лек автомобил погасяват в края на 2008 година общо 4,8% от анкетираните. Наблюдава се намаление спрямо края на 2007 година (6,9%), но достигнатото през декември 2008 ниво е по-високо от средното, както за ЮЦР (4,0%), така и за страната (4,5%). Отново най-висок е процентът сред служителите (11%), следвани от предприемачите (7,3%) и работниците (6,6%). Най-разпространен е този вид кредит сред анкетираните в малките градове (5,6%).

Кредити за стоки и услуги в края на 2008 година посочват 18,4% от анкетираните в Пазарджишка област, което отново е повече от средното за страната (16,6%) и ЮЦР (15,4%), както и от това в края на 2007 година (17,4%). Най-голям е дялът на погасяващите кредити за стоки и услуги отново в социалната група на служителите (34,1%), следвани от дялът от предприемачите (31,1%) и работниците (25,1%). Българите (21,3%) ползват кредити за стоки и услуги, според анкетните данни, два пъти по-често от българомохамеданите (10,7%) и близо три пъти по-често от ромите (7,4%) и турците (7,6%).

Само 1,1% от анкетираните от Пазарджишка област през декември 2008 година са посочили, че погасяват кредит за свои бизнес проекти. Сред тях са 6,1% от анкетираните предприемачи, 2,3% от служителите и 1,3% от работниците.

Финансови задължения към държавата и/или общината (данъци, такси, глоби и др.) посочват общо 6,5% от анкетираните. Най-изрядни данъкоплатци сред анкетираните са тези, живеещи на село (3,9%), а най-недисциплинирани – в областния център (13,3%).

В края на 2008 година неплатени сметки към електроснабдяване, В и К, далекосъобщителни оператори, топлофикация и за други обществени услуги, посочват от 1 до 2% от анкетираните. Без задължения през декември 2008 година са 91,3% от анкетираните лица, което е над средното за ЮЦР (88,5%) и страната (82,6%) тогава.

Всички анкетираните, без оглед на възраст, пол, занятие, образование или етнос, в края на 2008 са практически единодушни, че разходите им растат (90,6% от всички анкетираните). Най-сигурни в това сред анкетираните са живеещите на село – 97%, турците – 97,4% и служителите – 96,9%. Това обяснява и защо само 11,3% от анкетираните успяват все пак да спестяват. Най-вероятно това се дължи на запазената традиция на “детските влогове” и на “бели пари за черни дни”, защото със спестявания се “хвалят” най-вече тези от анкетираните на възраст от 18-29 години (22,1%) и над 50 години (~10%). От всички спестители, обаче, само 1,6% са тези, които посочват, че спестяванията им растат.

От особено значение за качеството на живот и за личното благоденствие е личния здравен статус на гражданите. В края на 2008 година 62,6% от анкетираните от Пазарджишка област определят статуса си като “здрав съм, боледувам рядко”, което, за съжаление, е по-ниско ниво от средното за ЮЦР (64,4%) и страната (63,5%) тогава. **Причината за това е в по-големия дял на анкетираните от Пазарджишка област, които посочват, че боледуват непрекъснато и са хронично болни (24,9%), сравнен с този средно за ЮЦР (21,9%) и страната (21,5%).** Най-голям е дялът на хронично болните при българите (26,4%) и българомохамеданите (22,3%), в селата (27,4%), както и във възрастовите групи 50-59 г. (39,1%) и над 60 г. (54,9%).

От особено значение за общата картина на здравния статус е и това, към коя група заболявания анкетираните от Пазарджишка област най-често причисляват заболяванията си. **Водещи са сърдечно-съдовите заболявания**

(42,4%) , като техният дял е най-изявен в малките градове (46,4%), при хората с основно и по-ниско образование (56,8%), при българите (43,0%), при работещите лица – работниците (36,9%), при лицата в трудоспособна възраст от 30 до 39 години (34,5%). Особено впечатление прави високият процент нервно-психически заболявания при анкетираните на възраст от 40 до 49 години (21,6%). В предходната възрастова група 30-39г. те са близо три пъти по-редки (7,5%), а в следващата я от 50 до 59 години – седем пъти (3,0%)!

Интересни са данните за оценката, която анкетираните дават относно достъпността на административното обслужване в Пазарджишка област в различните обществени сектори.

Съдилища, прокуратура, адвокатура

Най-сериозен е проблемът с достъпа до съдебната власт на живеещите на село. Повече от половината от тях посочват, публичните услуги на съда, прокуратурата и адвокатурата са или трудно достъпни (33,5%) или направо недостъпни (24,5%). Особено висок е дялът на неудовлетворените от достъпността на правните услуги сред ромите – 46,2% от тях са със затруднен достъп, а за 34,8% те са недостъпни. Едва ли икономическите възможности и неравностойното социално положение са единствена причина за това. **Прави впечатление и че близо половината от анкетираните предприемачи (46%) също считат, че тези услуги са трудно достъпни.**

Данъчни служби

По отношение на оценката на достъпността на публичните и административните услуги на данъчните служби налице е интересен феномен. В еднаква степен определят като труднодостъпни или недостъпни услугите анкетираните от селата (19,9% или 11,5%) и от ... областния център (23,6% или 6,3%) на Пазарджишка област. Така или иначе, всеки трети от анкетираните в Пазарджик и в селата има проблем с достъпа до данъчните служби, докато в малките градове това е едва всеки десети (10,2%). Както може да се очаква, **сред най-недоволните са предприемачите – 47,4% от тях считат, че достъпът е труден.**

Библиотеки, читалища, кина, театри, интернет

Културните потребности на населението в Пазарджишка област са относително добре задоволени, с изключение на живеещите в селата. Една пета от живеещите на село имат труден достъп (17,4%) или въобще нямат достъп (5,1%) до библиотеки и читалища. Проблемът е най-силен при ромското население – с труден достъп (47,8%) или без достъп (11,5%) са близо 60% от ромите. Висок е и процентът на анкетираните турци, които посочват, че са затруднени в достъпа си (11,7%) или нямат достъп (14,6%) до читалища и библиотеки. Нямат достъп (30,3%) или трудно достигат (30%) до кино и театър над 60% от живеещите на село, както и 57% от ромите и 47% от турците сред анкетираните лица. Интернет е недостъпен (46,5%) или трудно достъпен (6,1%) за повечето от анкетираните турци и роми (45,2% затруднени, 10,9% без достъп). За една трета от анкетираните от селата интернет е трудно достъпен (16,1%) или недостъпен (17,7%).

Администрация и местни власти

Сред анкетираните лица от Пазарджишка област преобладава мнението, че качеството на административното обслужване не се променя (49,4%). Само 15% е дялът на тези, които считат, че обслужването от страна на администрациите влошава качеството си. **Най-критични към административното обслужване са**

предприемачите (29,3% посочват влошаване на качеството), както и ромите (30,1%). В селата (18,2%) и в областния център (17,4%) делът на тези, които считат, че качеството на административно обслужване се влошава, е два пъти по-голям от този в малките градове (9,1%). Мудността и некомпетентността на администрацията се посочва като основна причина за ниското качество главно според анкетираните предприемачи (70,2%) и сред жителите в областния център (43,5%), както и според анкетираните на възраст 30-39 години. Най-висок е делът на тези, които твърдят, че административните служители са корумпирани и злонамерени, сред анкетираните от областния център (12,8%) и сред ромите (13,4%), а най-нисък – сред анкетираните в малките градове (4,2%), сред служителите (3,5%) и сред турците (1,4%).

Образование

Оценките за качеството на образованието в учебните заведения на Пазарджишка област са повлияни най-вече от това към коя социална група принадлежат анкетираните. Най-критични към качеството на образованието са предприемачите. В мнозинството си анкетираните предприемачи считат, че качеството на образование в основните училища е незадоволително (62,7%), а така е и в средните училища (48,7%). Най-критични към основното и средното образование са анкетираните на възраст 40-49 години – при тях, сравнено с останалите възрастови групи, два пъти по-често се твърди че основното (29,9%) или средното (23,1%) образование са с незадоволително качество.

Медицинско обслужване

Степента на удовлетвореност на анкетираните от Пазарджишка област от качеството на медицинските услуги, предлагани от личните им лекари по местоживееене, е висока (70,1% го определят като добро) и над средната, както за страната (56,3%), така и за ЮЦР (65%). Най-критични към качеството на медицинските услуги на личните си лекари са анкетираните от областния център (17,4% ги определят като незадоволително), сред служителите (18,9%) и ромите (18%).

Степента на удовлетвореност на анкетираните от Пазарджишка област от качеството на медицинските услуги, предлагани от специализираните кабинети по местоживееене, е отново над средната (33,8%), както за страната (30,6%), така и за ЮЦР (33,5%). Отново най-критични са в областния център – 14,5% от анкетираните там считат, че качеството на обслужване в специализираните кабинети е незадоволително. Така считат и 10% от анкетираните работници, като и 10,3% от анкетираните на възраст 30-39 години.

Степента на удовлетвореност на анкетираните от Пазарджишка област от качеството на медицинските услуги, предлагани от лаборатории за медицински изследвания по местоживееене, е отново над средната (43,9%), както за страната (35,7%), така и за ЮЦР (39,8%).

II-2.6. История и култура

Благоприятният климат, изобилието на гори, пасища, минерални води, бистри реки и потоци, плодородни почви и важни пътни кръстовища са способствували земите в Пазарджишка област да бъдат населени още в най-дълбока древност. Населявана от траки, римляни, византийци, славяни и българи, тази древна земя носи безсмъртното наследство на техните минали цивилизации.

В областта са запазени около 1000 надгробни могили, при разкопаването на които са открити много свидетелства за погребения на знатни тракийци. На много места в областта са намерени релефни изображения на тракийски конник.

Направените археологически разкопки показват, че тук е имало **праисторически селищни могили**, разположени предимно край големите карстови извори или в близост до реките (Селищната могила при с. Юнаците, Могилите “Банята” край с.Капитан Димитриево, “Тикера” край с.Ветрен, Разкопаната могила край Исперихово, “Червената могила” край Злокучене, “Малтепе” край Огняново).

Разположението на Селищната могила край с. Юнаците определя високата ѝ стойност като съсредоточие на многопосочни културни влияния през праисторията. Известна още като Плоската могила тя е и най-голямата в Западна България. До момента на археологическия обект са проучени късно-средновековен некропол (XV-XVI в.), укрепление от римската епоха (II-IV в.), селище от късно-желязната епоха, културният пласт от бронзовата епоха, в който са разграничени 17 последователно съществуващи строителни хоризонта. Започнато е проучването и на финалното селище халколита (IV хил. пр.Хр.).

Едни от най-ранните човешки следи датират от епохата на неолита. Свидетелство за това е праисторическата могила "Банята" край с. Капитан Димитриево, Община Пещера. При разкопките в тази могила, проведени през 1998-1999 година, организирани от Историческия музей в Пещера под ръководството на проф. Васил Николов - Зам. директор на Института по Археология към БАН доказаха, че територията на общината е обитавана от най-старите земеделци и скотовъди в Югоизточна Европа. Тези разкопки доказаха съществуването на една материална култура отпреди 8 000 години.

В землището на село Равногор, Община Брацигово е живяло войнственото племе „Беси”, следи за което са оставени чрез над 30-те тракийски светилища и гробници, една от които е куполна гробница с диаметър 5,30 м. Тя е изследвана от проф. Георги Китов през 1987 год. Намерено е златно съкровище, което днес се намира в Националният Исторически Музей в гр. София.

В района на Батак са регистрирани 20 тракийски, тракоримски, византийски и славянски крепости, над 10 църкви и манастири, много тракийски могили, римски мостове и др. археологически обекти.

На територията на община Стрелча се намира “Жаба могила”, издигната от траките през V век пр.Хр. като един значителен култов комплекс, включващ гробница-мавзолей и светилище-храм.

Край гр.Ветрен е открит голям търговски център – емпорион Пистирос от V-III век пр.Хр., изиграл огромна роля в икономическия и културния живот на древна Тракия. Основан от гръцки заселници с цел развитие на търговията между траки и гърци, Пистирос е единственият засега проучван по археологически път емпорион в Европа, открит толкова навътре в сушата.

В Средногорието са останали много паметници за духовната и материална култура на велико-колайлетите (тракийско племе), един от които, според някои предположения, е Панагюрското златно съкровище.

В този край на България са останали много паметници от римската и византийска епоха. Крепостите Цепина, Баткун, и Ватрахокастрон край Брацигово свидетелстват за някогашните български владетели – деспот Алекси Слав, Иванко, Смилец.

Против османското робство през пролетта на 1876 год. на 20 април в Копривщица пламнало Априлското въстание. Най-масово то е било в четвърти революционен окръг с център Панагюрище. Въстанали също Батак, Брацигово, Белово, Стрелча и др. населени места в областта. Събитията от 20 април бързо намират последователи и в селата Мечка, Стрелча, Поибрене, Мухово и Петрич. През следващите дни въстанието обхваща почти цялото Средногорие и Западните Родопи. Безпримерен героизъм проявяват въстаниците от селищата Батак, Брацигово, Перушица, Пещера и Брестовица. В Батак въстанието е най-кръваво и с най-много жертви. От 6-7 хилядното население на Батак, 5000 са загиналите, от които 2000 са изклани в историческата църква “Св. Неделя”.

Пазарджишка област има богато културно-историческо наследство. В областта са родени и работили видни творци с национално и европейско значение като: Художниците и скулптори: Станислав Доспевски, Константин Величков, Георги Герасимов, Георги Машев, Златка Дъбова, Димитър Казаков-Нерон, Величко Минеков, Атанас Божков; Композиторите: Маестро Георги Атанасов и професор Иван Спасов; Певците: Георги Шаранков и Николай Гяуров, Журналиста, сатирика и публициста Райко Алексиев, Режисьора Людмил Стайков, Писатели и поети: Никола Фурнаджиев, Теодор Траянов, Димитър Бояджиев и Георги Мицков и много други културни дейци.

Един от най-значимите архитектурни паметници на културата в Област Пазарджик е Катедралната църква “Света Богородица” в гр.Пазарджик. Тя е най-голямата възрожденска църква в Република България и е архитектурно-художествен паметник на културата от национално значение. Построена е през 1836-1837г. с парични средства на християните в града и обществен заем от Виенската банка и представлява просторна трикорабна псевдобазилика с две външни галерии, построени върху красиви аркади. Уникален е дърворезбования иконостас на храма “Успение на Пресвета Богородица”, дело на майстори от Дебърско-Мияшката школа. Иконостасът на църквата е паметник на културата от национално значение. Многопластовата ажурна дърворезба е уникално съчетание на геометрични, растителни и животински орнаменти, в които са вплетени фигурални композиции, изобразяващи библейски сцени. За укрепване на катедралната църква “Успение на Пресвета Богородица” в гр. Пазарджик е изработен технически проект за съхраняването ѝ като уникален възрожденски паметник на културата. Укрепителните работи започнаха през 1998 год. с финансиране от Министерство на културата, Църковно настоятелство и Община Пазарджик. Необходимо е осигуряването на допълнителни средства за довършването на възстановителните работи.

Ярък представител на богатата духовна култура на българите през средните векове е уникалната църква “Св.Димитър” в с.Паталеница от XII-XIII век. Тя е една от малкото запазени кръстокуполни църкви, датирана от края на XII-XIII в. и построена върху по-старо култова съоръжение. През 1956 г. църквата е обявена за архитектурен паметник на културата с национално значение, а през 1971 г., след проучване на единствените според стиловите и художествени характеристики стенописи - и като национален художествен паметник на културата.

С решение от 2002г. паметник на културата с национално значение е и Църквата “Св. Димитър” в гр.Пещера. Църквата е завършена и осветена през 1831г. Тя е трикоръбна, кръстокуполна, с притвор и галерия, изградена от дялан камък с техника и технологически подход, аналогични на тези при строежа на най-големите и репрезентативни култови сгради от 19 век.

Пазарджишка област има една от най-добре изградената музейна мрежа в страната. Богати и разнообразни са експозициите на Регионалния исторически музей в гр.Пазарджик, историческите музеи в Панагюрище, Батак, Велинград, Брацигово, Пещера, Стрелча и археологическия музей в Септември. Регионалният исторически музей е най-големият културен институт в Пазарджик и Пазарджишка област, със задачи за издирване, събиране, научно изследване, съхраняване и популяризиране на културно-историческото наследство. Във възрожденската атмосфера на къщата на Николаки Христович в Пазарджик е подредена и етнографска експозиция на Регионалния исторически музей. Къщите музеи на възрожденския писател и обществен деец Константин Величков и на възрожденския художник и революционер Станислав Доспевски, филиал на едноименната галерия, в Пазарджик ни доближават до духа на тези велики българи. В областта се намират още и къща-музей "Райна Княгиня", Футековата къща, Дудековата къща, Къща-музей "Иван Тугев" в гр. Панагюрище, Църквата "Св.Неделя" костница-музей в гр.Батак, Дамовата къща в гр.Брацигово, Църквата на манастира "Св.Спас" край Белово, къща музей на Александър Стамболийски в с.Славовица и много други с регионално значение.

В областния град творят Драматично-куклен театър "Константин Величков" с открита куклена сцена и Симфонично-оперетно дружество "Маестро Георги Атанасов".

Като регионални културни центрове функционират Художествена галерия "Станислав Доспевски", Регионална библиотека "Никола Фурнаджиев" и много други културни институции.

Културният живот на областта се обогатява от Ансамбъл за народни песни и танци "Пазарджик", както и детско-юношески и младежки фолклорни и други формации от областта, прочули се не само в България, но и в чужбина.

Ежегодно в гр. Пазарджик се организират и провеждат прояви с национално значение и с международно участие като Зимни музикални вечери "Проф. Иван Спасов", Фурнаджиеви литературни дни, Годишна национална награда за хумор и сатира "Райко Алексиев", Ежегоден филмов фестивал "Европа е тук" и Ежегоден театрален фестивал "Есенни театрални срещи". Организират се още Фестивал на автентичния фолклор от Чепинското корито "В подножието на Цепина" край с.Дорково и Регионален фолклорен събор край язовир "Батак". В Гр. Стрелча се провежда ежегоден "Празник на Розата". В определени дни от годината, във всяка община се провеждат традиционни Празници на общините.

Таблица: Кина и музеи

	2003 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Кина					
Брой	22	-	3	3	-
В градовете	12	-	3	3	-
В селата	10	-	-	-	-
Прожекции - бр.	2649	-	2705	2067	-
Посещения - хиляди	40	-	30	24	-
Музеи					
Брой	-	10	-	10	10
Експонати - хиляди	-	164	-	169	172
Театри					
Брой	-	1	-	1	1

Посещения- хиляди	-	31	-	27	22
Радиостанции					
Брой	1	-	2	3	4
Програми - часове	265	-	9076	12633	17573
Телевизионни канали					
Брой	5	-	5	5	4
Програми - часове	20127	-	19670	21072	17902

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Забележки:

1/ За 2002 г. и 2005 г. информация в областта на кината не е събирана, както и за 2003 г. и 2006 г. - в областта на музеите.

2/ За 2002 г. информация в областта на театри, радиостанции и телевизионни станции не е събирана.

3/ Радиостанциите и телевизионните канали са по области на регистрация, а не по област на излъчване.

Таблица: Читалища и библиотеки през 2005 г. по общини

(Брой)

Общини	Читалища			Библиотеки		
	общо	в градове	в села	общо	в градове	в села
Общо за областта	103	20	83	169	75	94
в т.ч. по общини						
Батак	3	1	2	6	4	2
Белово	9	2	7	8	5	3
Брацигово	7	1	6	11	3	8
Велинград	9	5	4	18	9	9
Лесичово	7	-	7	8	-	8
Пазарджик	32	5	27	64	31	33
Панагюрище	8	1	7	16	8	8
Пещера	4	1	3	8	6	2
Ракитово	3	1	2	7	4	3
Септември	16	2	14	18	4	14
Стрелча	5	1	4	5	1	4

По данни от НСИ – ТСБ Пазарджик

Броят на читалищата и библиотеките в населените места през последните години не се променя. През 2007 г. броят на читалищата остава същия, като данни за библиотеки няма, тъй като от 2000 г. данни по някои дейности в сферата на културата се събират с периодичност от две до пет години в системата на НСИ. Все по-големи стават различията по отношение на поддържането на материалната база, фонда и допълнителните дейности, които са и допълнен елен източник на средства. Нарасват и възможностите за финансиране на проекти и развитието на дейностите в тези културни центрове зависи изцяло от активността на съответните настоятелства и общините и кметствата.

III-1. Актуализиран SWOT анализ на състоянието

SWOT АНАЛИЗ НА ПАЗАРДЖИШКА ОБЛАСТ

1. СИЛНИ СТРАНИ

Геостратегическо положение и природни ресурси

- областта се намира на трасето на транс-европейските коридори 4, 8 и 10, чрез които се разчита на европейско ниво да се постигне икономическа връзка между ЕС, Централна Азия и далечния Изток. Горното определя и наличието на директна национална политика за развитието на тези коридори, на която е бенефициент и областта.

Развит туризъм на базата на:

- природни дадености, гори, планини, минерални извори;
- човешки ресурс и опит натрупан през годините;
- развита хотелска база;
- исторически и културни ценности;
- богати ловни полета.

Инфраструктура:

- през областта преминава автомагистрала "Тракия";
- наличие на добра пътна и ж.п. мрежа в равнинната част на областта;
- развита енергийна мрежа на базата на екологично чистите ВЕЦ.

Добивна промишленост:

- наличие на развити предприятия - областта дава голяма част от общия обем на добивната промишленост в страната;
- наличие на традиция, подготвени кадри.

Селско стопанство:

- благоприятни природни дадености, съответно за земеделие в равнинната част и за екологично животновъдство в планинската част на областта;
- наличие на развита напоителна система.

Човешки ресурси

- наличие на солидна образователна база на средни и средно-технически кадри;
- открит през 2004г. Висше училище "Земеделски колеж".

Политическа и етническа стабилност в областта.

Развито горско стопанство, производство на дървен материал, целулоза и хартия. /Над 11 % от общото производство в страната/

Нарастваща активност на банковия сектор.

Разработена Иновационна стратегия за ЮЦР.

2. СЛАБИ СТРАНИ

Няма пряк излаз на граница на България.

Пазарджишка област се намира в групата на регионите със средно високите степени на безработица:

- преобладаващо трайна безработица;
- безработица сред младежите;
- висока безработица сред най-слабите социални слоеве и ромското население.

Слабо развита пътна и комуникационна инфраструктура в планинските части на областта.

Спад в индустриалното производство.

Нарушена екологична обстановка най-вече в районите на добивната промишленост.

Малка част от залегналите мерки в разработената Иновационна стратегия за ЮЦР се изпълняват

На територията на областта няма Висше учебно заведение и развити научно-изследователски институти. През 2004г. в гр.Пазарджик беше открит филиал на Висше училище “Земеделски колеж” Пловдив.

Слаба подготвеност на новите ръководители и собственици на МСП в т. ч. познания за изработване на бизнес планове и другите необходими документи за получаване на кредити от банките.

3. ВЪЗМОЖНОСТИ:

Благоприятната политическа и етническа обстановка в страната влияе положително на областта.

Геостратегическо положение:

- държавната политика за развитие на инфраструктурата и големите инфраструктурни проекти;
- възможности за привличане на големи инвестиции по развитие на инфраструктурата.

Развитие на туризма:

- възможност за реализиране на голям инвестиционен проект с помощта на МФИ и частен капитал;
- възможност за държавно съдействие;
- възможност за превръщане на сектора в мотрису на повечето от останалите сектори в областта
- развитие на алтернативни видове туризъм.

Съществуването на програми от ЕС за развитие на инфраструктурата, екологията, селското стопанство и за изграждане на администрацията и институциите.

Възможност за излизане на външна граница чрез ГКПП – Гоце Делчев.

Възможност за участие в програми за подобряване на положението на малцинствата.

Възможност за привличане на ноу-хау чрез различни програми.

Благоприятно влияние на търговските споразумения на България за развитие на експортно ориентирани селско стопанство и промишленост.

4. ЗАПЛАХИ :

Заплаха от деградиране на обстановката свързана със заетостта на хората и тяхното ниво на жизнен стандарт;

Заплаха от възникване на социално и етническо напрежение

Възможност от транс – регионално замърсяване;

Развитие на криминогенната обстановка;

Забавяне на инвестиционните проекти;

Изтичане на квалифицирана работна ръка в други области на страната или в чужбина.

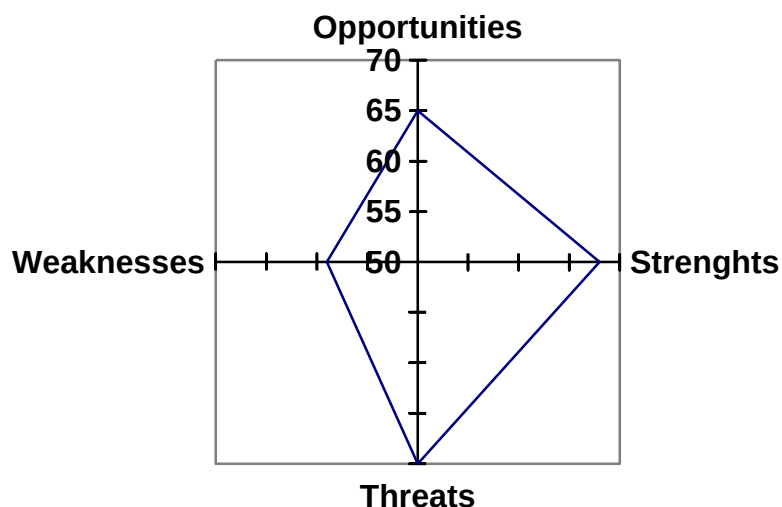
Отрицателно влияние на общата икономическа обстановка в страната;

Влияние на фискалната политика на Правителството;

Нарушаване на финансовата дисциплина на национално ниво.

Цифрово изражение на данните от анализа:

Силни страни	Слаби страни	Възможности	Заплахи
68	59	69	70

Основни изводи: Най – голяма е площта на графиката в четвърти квадрант, което предопределя оздравителна стратегия. Това предполага развитие и използване на силните страни на областта и по конкретно природните дадености, наличието на ресурси за развитие на туризма, селското стопанство, добивната промишленост, гео-стратегическото положение на региона, както и разработване на програми и конкретни мерки за неутрализиране или поне за намаляване на външните заплахи. Същевременно обаче площта на първи квадрант е доста близо по стойности до тази на четвърти квадрант, което дава възможност за развитие на агресивна стратегия на областта в някой от секторите, където това е възможно – главно в областта на туризма, развитие на МСП, екологичното животновъдство, енергетиката. Анализът на ситуацията в Пазарджишка област показва, че е възможно устойчиво развитие и ръст на икономиката само при усилия в посока привличане на чужди инвестиции и нови технологии, разработване на програми за развитие на предприятията с експортна насоченост, и с активна маркетингова политика. Съдействие от страна на държавата през периода до 2013 година ще има решаващ характер за развитието на големите инфраструктурни проекти, както и в борбата с безработицата.

За получаването на по-подробна представа за реалната обстановка в областта, както и за извеждане на общите стратегически цели, приоритети, мерки и конкретни програми за реализацията им е направен подробен преглед по сектори, както и секторен SWOT анализ.

ВИЗИЯ

ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК

**ИЗПОЛЗВАЙКИ УНИКАЛНОТО БОГАТСТВО ОТ
ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И КЛИМАТ, ПРИВЛИЧАЙКИ
ИНВЕСТИЦИИ В ТУРИЗМА, ЗЕМЕДЕЛИЕТО,
ИНДУСТРИЯТА И ВИСОКИТЕ ТЕХНОЛОГИИ, ДА
СЪХРАНИМ ПАЗАРДЖИШКА ОБЛАСТ КАТО
ЕВРОПЕЙСКИ, ЕКОЛОГИЧНО ЧИСТ РЕГИОН, С
ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И НИСКА
БЕЗРАБОТИЦА – КОМФОРТЕН ДОМ ЗА ВСЕКИ!**

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

С оглед осигуряването на достоен живот на гражданите на Република България и в частност на Пазарджишка област, за периода 2011-2013 година се определят следните генерални стратегически ЦЕЛИ:

Стратегически цели 2005-2010	Стратегически цели 2011-2013
1. Осигуряване на ускорен и устойчив икономически растеж и постигане на средно-годишно увеличение на brutния вътрешен продукт над средното за страната;	1. Осигуряване на устойчив икономически растеж и постигане на средно-годишно увеличение на brutния вътрешен продукт до средното за страната;
2. Намаляване на безработицата 3% под средната за страната и осигуряване на повишение на жизнения стандарт на населението на областта;	2. Намаляване на безработицата 2% под средната за страната и осигуряване на повишение на жизнения стандарт на населението на областта;
3. Опазване на природните дадености на Пазарджишка област чрез опазването на околната среда и нейното възстановяване	3. Опазване на природните дадености на Пазарджишка област чрез опазването на околната среда и нейното възстановяване

Приоритети

За постигането на стратегическите цели основно ще се разчита на следните приоритети:

Приоритети Стратегия 2005-2015	Приоритети в АДИ 2011-2013
1. Създаване на по-благоприятна среда за развитие на индустрията, високотехнологични производства и биотехнологии	1. Създаване на по-благоприятна среда за развитие на индустрията, високотехнологични производства и биотехнологии
2. Превръщане на туризма в един от водещите отрасли на областната икономика	2. Превръщане на туризма в един от водещите отрасли на областната икономика
3. Повишаване конкурентноспособността на селскостопанското производство и популяризиране производството на екологично чисти растителни и животински продукти	3. Повишаване конкурентноспособността на селскостопанското производство, балансирано и многофункционално използване на ресурсите от горите и горския фонд, въвеждане на икономически ефективни и екологосъобразни модели на производство на сладководна риба и водни животни
4. Балансирано и многофункционално използване на ресурсите от горите и горския фонд	
5. Въвеждане на икономически ефективни и екологосъобразни модели на производство на сладководна риба и водни животни	
6. Разумно използване на руди, скали, минерали, глина и инертни материали	4. Разумно използване на руди, скали, минерали, глина и инертни материали
7. Подкрепа на дейността на малките и средни предприятия чрез използване на местните ресурси и външно съдействие	5. Подкрепа на дейността на малките и средни предприятия чрез използване на местните ресурси и външно съдействие
8. Развитие на пътната, ВиК, енергийната и комуникационната инфраструктура	6. Развитие на пътната, ВиК, енергийната, комуникационната и екологичната инфраструктура
9. Развитие на човешките ресурси и създаване на нови работни места, снижаване равнището на безработица и повишаване жизнения стандарт на населението	7. Развитие на човешките ресурси и създаване на нови работни места, снижаване равнището на безработица и повишаване жизнения стандарт на населението
10. Опазване на околната среда, оползотворяване на вторичните суровини и развитие на екологично производство	8. Опазване на околната среда, оползотворяване на вторичните суровини и развитие на екологично производство

IV-1.3. Стратегически цели, приоритети и мерки за изпълнението им.

Герералните стратегически цели за развитието на Област Пазарджик не се променят значително в сравнение с основния стратегически документ ОСР 2005 – 2015. В изпълнение на насоките дадени в доклада за Междинна оценка на ОСР промяната е само във формулировката на целите.

В този смисъл и с оглед осигуряването на достоен живот на гражданите на Пазарджишка област, за периода 2011-2013 година се определят следните генерални стратегически цели:

1.Осигуряване на ускорен и устойчив икономически растеж и постигане на средногодишно увеличение на брутния вътрешен продукт до средния за страната;

2.Намаляване на безработицата 2 % под средната за страната и осигуряване на повишение на жизнения стандарт на населението на областта;

3.Опазване на природните дадености на Пазарджишка област чрез опазването на околната среда и нейното възстановяване

За изпълнението на **първата стратегическа цел** – осигуряване на устойчив икономически растеж и постигане на средно-годишно увеличение на БВП с 8 % се определят следните приоритети и мерки:

1. Създаване на по-благоприятна среда за развитие на индустрията, високотехнологичното производство и биотехнологиите

Мерки

- 1.1. Създаване на регионални обединения на индустриалците по браншове и гилдии.
- 1.2. Създаване на условия за привличане на чужди инвеститори. Ориентация към експортна продукция чрез създаване на смесени предприятия.
- 1.3. Създаване на условия за развитие на иновациите и новите технологии и тяхното прилагане в индустрията.
- 1.4. Овладяване на инструментите и механизмите на пазара, на базата на европейските норми за качество на продукцията.
- 1.5. Стимулиране прилагането на иновации и клъстерен подход
- 1.6. Развитие на биотехнологични производства на базата на съществуващия потенциал в Област Пазарджик

2. Превръщане на туризма в един от водещите отрасли на областната икономика.

Мерки:

- 2.1. Институционално и информационно осигуряване на туризма.
- 2.2. Насърчаване на частното-семеино хотелиерство.
- 2.3. Развитие на транспортната и техническа инфраструктура, обслужваща туризма.
- 2.4. Осигуряване на обучение и квалификация на кадри за туризма съобразно международните стандарти.
- 2.5. Изграждане на нов международен туристически център в Западните Родопи
- 2.6. Създаване на нови туристически продукти.
- 2.7. Възстановяване на стари бази на туристически обекти с потенциал за развитие
- 2.8. Повишаване на атрактивността на историческите и културни паметници, с цел развитие на туризма
- 2.9. Развитие на алтернативни видове туризъм в Област Пазарджик

3. Повишаване конкурентноспособността на селскостопанското производство, балансирано и многофункционално използване на ресурсите от горите и горския фонд, въвеждане на икономически ефективни и екологосъобразни модели на производство на сладководна риба и водни животни

Мерки:

- 3.1. Подпомагане и стимулиране създаването на сдружения на производители.
- 3.2. Развитие на пазара и експортно ориентиране на фирмите производители
- 3.3. Създаване на нови насаждения.
- 3.4. Възстановяване напоителните съоръжения и изграждане на нови, съобразени с възстановената собственост върху земеделските земи.
- 3.5. Превръщане на селското стопанство в солидна база за производство на екологични продукти с оглед използването им за експорт и задоволяване на нарастващите нужди на туризма в региона. Развитие на екологично животновъдство;
- 3.6. Подобряване на ветеринарно-санитарните условия;
- 3.7. Приключване с процеса на възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд.

- 3.8. Създаване на работещ модел за стопанисване и планирана и разумна експлоатация на горите в условията на различна собственост.
- 3.9. Увеличаване на площите с горски насаждения.
- 3.10. Осъществяване на програми за развитие на лова и риболова /свързано с развитие на туризма/.
- 3.11. Привличане на чужди инвеститори, чрез които да се внедрят нови безотпадни технологии в дърводобива и дървопреработването.
- 3.12. Създаване на браншови съюз на рибопроизводители и обединения за стимулиране на износа.
- 3.13. Създаване на единна информационна система;
- 3.14. Усъвършенстване на пазара, включително и експортно ориентиране на база на новото споразумение между България и ЕС за либерализация на търговията с риба и рибни продукти;
- 3.15. Стимулиране създаването на МСП за преработка на риба.

4. Разумно използване на руди, скали, минерали, глина и инертни материали.

Мерки

- 4.1. Съхранение на природата и развитие на екологично чиста добивна промишленост.
- 4.2. Задоволяване на нуждите от работни места, здравословни условия на живот, труд и лична реализация на кадрите, заети в този отрасъл.
- 4.3. модернизация, опазване на околната среда и рекултивация на увредените почви в районите на минната промишленост;

5. Подкрепа на дейността на малките и средни предприятия(МСП) чрез използване на местните ресурси и външно съдействие.

Мерки

- 5.1. Създаване на информационна база данни за МСП и регионален инфоцентър за нуждите на МСП.
- 5.2. Създаване на постоянно продуктово изложение на МСП от региона.
- 5.3. Създаване на бизнес-инкубатор на МСП
- 5.3. Подпомагане участието на МСП в панаири в България и чужбина.

6. Развитие на пътната, ВиК, енергийната, комуникационната и екологичната инфраструктура

Мерки:

- 6.1. Доизграждане на инфраструктурата и реконструкция на съществуващата.
- 6.2. Осигуряване на възможност за достъп до зони за отдих в Родопите, Средна гора и Рила.
- 6.3. Подпомагане на трансграничното сътрудничество чрез комуникации.
- 6.4. Осигуряване на модерно телекомуникационно обслужване.
- 6.5. Постигане на подобрена енергийна ефективност и използване на възстановяеми енергийни източници.
- 6.6. Развитие и подобряване на водопроводната и канализационната система за постигане на траен екологичен ефект.
- 6.7. Развитие на екологичната инфраструктура в област Пазарджик

За изпълнението на **втората стратегическа цел** – намаляване на безработицата под нивото на средната за страната и повишаването на жизнения стандарт на населението на Пазарджишка област се определят следните приоритети и мерки, както и съответните примерни дейности:

7. Развитие на човешките ресурси и създаване на нови работни места, снижаване равнището на безработицата и повишаване жизнения стандарт на населението.

Мерки:

- 7.1. Подобряване нивото на начално и средно образование в Област Пазарджик и проучване на възможностите за създаване на филиали на висши учебни заведения на територията на област Пазарджик
- 7.2 Развитие на системата за социална защита
- 7.3. Развитие на образователната система и системата за подготовка и преквалификация на кадри
- 7.4. Разработване на специална програма за заетостта на най-чувствителните слоеве от населението – млади хора, хора с увреждания и малцинствени групи

7.5. Развитие на предприемачески дух, чрез развитие на капацитета за професионална реализация

7.7. Развиване на капацитета за адаптиране на работната сила към нуждите на пазара на труда

За изпълнението на **третата стратегическа цел** – Опазване на природните дадености на Пазарджишка област чрез опазването на околната среда и нейното възстановяване се определят следните приоритети и мерки, както и съответните примерни дейности:

8. Опазване на околната среда, оползотворяване на природните отпадъци, развитие на екологични производства.

Мерки:

- 8.1. Създаване на единна областна структура за оценка на ситуацията, подготовка и реализация на проекти свързани с опазване на околната среда и проекти свързани с развитие на екопроизводства .
- 8.2. Идентифициране на големите битови и промишлени замърсители
- 8.3. Провеждане на система от мерки за ограничаване на замърсяването и намаляване на ефекта върху вече замърсените територии.
- 8.4. Насърчаване на екологични производство
- 8.5. Развитие на екологичната инфраструктура

V-1. Обща оценка на необходимите ресурси

За изпълнението на стратегическите цели на Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на Област Пазарджик е необходимо мобилизирането на значителен финансов ресурс, като освен бюджетни (държавни или общински) средства е необходимо да бъде привлечен допълнителен ресурс. На голяма възможност това да стане дават програмите финасирани от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС, Програмата за развитие на селските райони, Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”, както и други международни донори.

В настоящия програмен период в България действат седем оперативни програми:

- Оперативна програма “Регионално развитие”
- Оперативна програма “Административен капацитет”
- Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”
- Оперативна програма “Околна среда”
- Оперативна програма “Конкурентоспособност”
- Оперативна програма “Транспорт”
- Оперативна програма “Техническа помощ”

По оста за Европейското териториално сътрудничество функционират следните програми финансиране от Европейския фонд за регионално развитие:

- Оперативна програма за транснационално сътрудничество “Югоизточна Европа” 2007 -2013
- Оперативна програма за междурегионално сътрудничество INTERREG IVC

Съществуват и множество програми финансирани от фондовете на ЕС и други международни донори, по които биха могли да финансират проекти по проритетите на стратегията, като Седма рамкова програма, програма “Ителигентна енергия”, Европейския Финансов механизъм, програма “Учене през целия живот”, Норвежка програма за сътрудничество, Швейцарската програма, Фламандската програма за сътрудничество и т.н.

VI-1. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа

Определянето на териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа се прави на основание чл.6 от Закона за регионалното развитие (ЗРР, Обн., ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 23.06.2009 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г.), след отчитане на наличието на някой от следните показатели:

1. Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
5. Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;

6. Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;
7. Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа;
8. Над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

Провеждането на целенасочена държавна политика на по-ниски териториални нива е в основата на определянето на райони за целенасочена подкрепа. Формулирането на специфични средносрочни политики за отделните райони има за предмет решаването на сходни проблеми върху територии с близки физико-географски характеристики, обикновено изостанали в икономическо и социално отношение и допринасящи за съществуването на значими вътрешно-регионални неравенства.

Принципите и целите на държавната политика за регионално развитие в България обуславят необходимостта от разработване на мерки и планиране на публични средства за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа (РЦП). Тези райони са териториална основа за концентрация на ресурсите за регионално и местно развитие. Те обхващат една или група общини в административно-териториалните граници на дадена област (район от ниво 3), които по определени социално-икономически критерии и конкретни показатели изпитват сериозни затруднения за постигане на конкурентоспособност, устойчиво развитие и просперитет. Разпоредбите на Закона за регионалното развитие (ЗРР), приет през 2008 г., създават нормативната рамка и осигуряват правна възможност за ефективно планиране, изпълнение, наблюдение и оценка на мерки и дейности, които по един балансиран, ефикасен и съобразен със специфичните нужди на територията и местните общности начин са насочени към подпомагане на местното и регионалното развитие със средства от държавата. Съгласно чл. 16, ал. 1, т. 3 от Закона за регионалното развитие Министерският съвет одобрява мерките и средствата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа в рамките на закона за държавния бюджет за съответната година.

През периода до 2008 г. законодателството за регионалното развитие също предвиждаше планиране на средства за подпомагане на т. нар. „райони за целенасочено въздействие”. Обхватът на тези райони беше определен в регионалните планове за развитие за периода 2007-2013 г., но досега не е разработен и не е прилаган финансов инструмент, който да осигури подкрепа за тези райони.

Разработването на структурата и съдържанието на една ефективна и ефикасна програма за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа, като цел на настоящия проект, ще осигури необходимия организационен и финансов инструмент на Министерството на регионалното развитие и благоустройството и на държавата и ще представлява основа за ежегодното планиране на мерките и средства за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа. Програмата ще даде ясна стратегическа рамка и практически приложим механизъм за разработване, финансиране и изпълнение на конкретни проекти за устойчиво интегрирано местно развитие на общините, попадащи в тези райони. По този начин ще бъдат създадени и предпоставки за намаляване на вътрешно-регионалните различия, диспропорциите и структурните дефицити в районите от нива 2 и 3.

Като инструмент за подпомагане програмата ще осигури възможности на общините в районите за целенасочена подкрепа за разработване и изпълнение на малки проекти (предимно от типа „меки” мерки), имащи ключово значение, а също и демонстрационен и пилотен характер за постигане на устойчиво интегрирано развитие. Реализацията на тези проекти ще даде допълнителна възможност на общините да предприемат действия и да

участват проактивно в политики на ЕС и на национално ниво, за които те самите не биха си позволили да отделят средства от бюджета си. В много случаи проектите ще компенсират недостига или липсата на целево финансиране за малките общини по оперативните програми за България, съфинансирани от фондовете на ЕС през периода 2001-2013 г., тъй като интервенциите по тези програми са съсредоточени за решаване на по-мощни и структурни проблеми в даден сектор или в регионите. По този начин актуалните европейски политики в областта на регионалното и местното развитие, околната среда, пазара на труда, информационното общество, икономиката на знанието и иновациите ще бъдат поставени по близо до хората там, където те живеят и работят. Местните общности и партньори ще бъдат по-добре информирани, подготвени и мобилизирани да посрещат и да се адаптират към глобални и регионални предизвикателства в тези области, като програмата косвено ще спомогне за преодоляване на последиците от финансовата и икономическата криза в общините, особено в изоставашите и срещащите значителни трудности в своето развитие общини. Държавната политика за регионално развитие в контекста на членството на България в ЕС също ще може да се реализира по-успешно с разбирането и подкрепата на местните общности и партньори и укрепването на административния капацитет на областно и общинско ниво. Като инструмент за допълваща и компенсираща финансова помощ програмата ще осигури ресурси за идентифициране, извършване на неголеми по мащаб предварителни проучвания и съпътстващи дейности, необходими за разработване и ефективна реализация на проекти, съфинансирани от фондовете на ЕС или от други международни източници.

Определянето на РЦП в област Пазарджик се прави въз основа на набирана и обработена статистическа информация съгласно критериите и показателите за определяне на районите за целенасочена подкрепа, залегнали в ЗРР, като и на експертен анализ на социално-икономическото състояние по групи общини, попадащи в обхвата на тези райони.

Таблица: Териториален обхват на Районите за целенасочена подкрепа в Област Пазарджик

Община		Член 6 от Закона за регионално развитие							
		алинея 1	алинея 2	алинея 3	алинея 4	алинея 5	алинея 6	алинея 7	алинея 8
PAZ03	Батак	да	да	да	НЕ	да	да	НЕ	НЕ
PAZ04	Белово	да	да	да	НЕ	да	не	да	НЕ
PAZ06	Брацигово	да	да	да	да	да	да	да	НЕ
PAZ08	Велинград	да	да	да	НЕ	да	да	да	НЕ
PAZ14	Лесичово	да	да	да	да	да	не	да	НЕ
PAZ19	Пазарджик	да	да	НЕ	НЕ	НЕ	не	да	НЕ
PAZ20	Панагюрище	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	да	да	да	НЕ
PAZ21	Пещера	да	да	НЕ	НЕ	НЕ	да	НЕ	да
PAZ24	Ракитово	да	да	да	НЕ	да	да	НЕ	да
PAZ29	Септември	да	да	да	НЕ	НЕ	не	да	НЕ
PAZ32	Стрелча	да	да	да	да	да	да	да	да

Източник: НСИ, ТСБ Пазарджик

Таблица: Група, в която попада съответната община в зависимост от броя на критериите по които отговаря

Териториален обхват	Брой критерии по които отговаря
I група – Стрелча	8
II група – Брацигово	7
III група - Велинград, Лесичово,Ракитово	6
IV група - Батак, Белово	5
V група - Пещера, Септември	4
VI група - Пазарджик, Панагюрище	3

Източник: НСИ, ТСБ Пазарджик

VII-1. Критерии за изпълнение на АДИ на ОСР

VII-1.1. Необходими действия по наблюдение и оценка (Система за мониторинг)

Областната стратегия за развитие е стратегически документ за прилагане на регионалната политика на ниво област, който осигурява съответствие и конкретизира предвижданията на Националната стратегия съобразно специфичните проблеми и потенциала на областта. Изпълнението на Областната стратегия за развитие е сложен и многопосочен процес, свързан с влиянието на различни политически, икономически и социални фактори за един дълъг период от време, в динамична и променяща се макро и микро среда. Ето защо е необходимо реализацията на ОСР да се възприема като непрекъснат процес на наблюдение, оценка и актуализация, анализ и адаптиране на съществуващите насоки за развитие и дейности към новите обстоятелства.

Във връзка с отчитането на резултатите и въздействията от реализацията на дейностите за постигане на целите, заложи в стратегическата рамка е необходимо да бъде създадена ефективна **система за мониторинг** включваща наблюдение, оценка и контрол на стратегическия документ.

Необходимо е да се прави ясно разграничение между мониторинг /наблюдение/ и оценка. Според специалистите в тази област, би могло да се каже, че „оценката започва там, където свършва мониторингът”, че оценката се фокусира върху ефектите, постиженията и изпълнението, докато мониторингът е насочен главно към ресурсите, дейностите, продуктите и отчасти резултатите. В този смисъл мониторингът трябва да се схваща по-скоро като текуща, постоянна дейност, докато оценяването е предимно периодична, но не постоянна дейност.

Основните компоненти на системата за мониторинг и оценка са:

- правила, процедури и отговорности за промени в плана;
- индикатори за мониторинг и оценка и източници на информация;
- периодичност на мониторинга и оценката;
- отговорности по осъществяване на мониторинга и оценката

Съгласно Методическите указания за разработване на Областни стратегии за развитие, ролята на **мониториращ местен орган** се изпълнява от **Областния съвет за развитие/ОбСР/**, който наблюдава реализацията на ОСР и прави междинната и последващата /окончателната/ оценка, след приключване на плановия период. Този областен орган за регионално развитие одобрява и утвърждава:

- индикаторите за наблюдение на изпълнението на стратегията;
- периодично извършва преглед на постигнатия напредък по отношение на целите, като анализира резултатите от изпълнението на мерките;
- разглежда резултатите от междинната оценка;
- разглежда предложенията за промяна на мерките;
- предлага промени, свързани с постигането на целите на стратегията /актуализира ОСР/.

VII-1.2. Наблюдение и оценка

Наблюдението ще се осъществява от създадената към ОбСР, Областна група за стратегическо планиране /ОГСП/, в която участват представители на общините, по един представител на Дирекция „Бюро по труда Пазарджик”, Регионална дирекция „Социално подпомагане”, Областна дирекция „Земеделие и гори”, Регионален инспекторат по образование на Министерство на образованието и науката, Регионален център по

здравеопазване, Териториално статистическо бюро, Регионална инспекция по околната среда и водите.

Наблюдението ще се извършва ежегодно, като първата процедура се провежда две години след като ОСР влезе в сила.

ОГСП ще събира информация и ще разработва **обобщен годишен доклад** за постигнатите резултати, съдържащ обстоен анализ на съществуващото положение в областта, постигнатите резултати, степента на изпълнение на целите през отчетния период, промените настъпили в регионалното развитие на национално ниво или на ниво ЕС. Събраната информация и разработения доклад ще се представят пред Областния съвет за развитие.

Необходимостта от актуализация или промяна на стратегията ще бъде мотивирана и аргументирана в Обобщения годишен доклад за постигнатите резултати, подготвен от ОГСП. След обсъждане на доклада на заседание на ОбСР и неговото коригиране, съобразно приетите забележки, допълнения и препоръки, ОСР ще се актуализира.

Разработващият екип, съставен от експерти от Областна администрация ще организира и координира работата на ОГСП, ще събира и обобщава постъпващата информация, ще подготвя материали за заседанията на ОГСП.

Целта на наблюдението е да осигури текуща информация, която помага да се отчете напредъка (успеха или неуспеха) на стратегическия документ. За да може да се упражнява контрол върху изпълнението на ОСР, въз основа на оценките от постигнатите резултати спрямо поставените цели, ще бъдат използвани предварително определени индикатори за наблюдение на реализацията на ОСР.

Оценка

ОбСР е отговорен пряко за извършването на междинна и последваща оценка на изпълнението на ОСР.

Оценката за изпълнението на дейностите, заложи в ОСР и за тяхното по широко въздействие ще бъде възлагана на независими оценители – консултантски организации или отделни експерти по Закона за обществените поръчки.

За периода на действие на стратегията ще бъдат разработени две оценки:

Междинна оценка, отнасяща се за периода до присъединяването на страната ни към ЕС, включваща:

- Оценка на първоначалните резултати от изпълнението на програмата;
- Оценка на степента на постигане на съответните цели;
- Оценка на използването на финансовите ресурси и процедурите за управление и наблюдение.

Последваща оценка, която ще отчита целия период до 2013г. и ще включва:

- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси за изпълнение на стратегията;
- Оценка на общото въздействие;
- Анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на стратегията;
- Оценка на степента на постигане на целите и на устойчивостта на резултатите;
- Изводи и препоръки, относно прилагането на политиката за регионално развитие.

Последващата оценка ще бъде направена от 6 до 12 месеца след приключване срока на действие на ОСР.

VIII-1. Индикатори за наблюдение на реализацията на АДИ на Областната стратегия за развитие

1. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Общи данни

- Нетни приходи от продажби на предприятията от нефинансовия сектор
- Брой на заетите лица в предприятията от нефинансовия сектор

Равнище на икономическо развитие

- Брутен вътрешен продукт - общ и на човек

Инвестиции

- Разходи за придобиване на ДМА – по сектори и собственост.
- Чуждестранни преки инвестиции

Финанси

- Собствени приходи по местните бюджети
- Инвестиционни разходи по местните бюджети

Селско стопанство

- Използвана земеделска площ
- Производство на растителни култури - количества по видове, добиви
- Производство на месо и мляко – по видове

Промисленост

- Продукция на промишлените предприятия – по отрасли и собственост

Туризм

- Реализиран брой нощувки

2. СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографско състояние и тенденции

- Естествен прираст
- Миграция

Пазар на труда

- Коефициент на икономическа активност
- Коефициент на безработица

Доходи и разходи на домакинствата

- Общ доход на домакинствата по източници
- Общ разход на домакинствата по групи разходи

Здравеопазване

- Лекар и стоматолози – общо и на 1000 жители
- Регистрирани общи практики – общо и на 1000 жители

Образование

- Преподаватели на 100 учащи се

Култура и изкуство

- Театри
- Читалища
- Библиотеки

Жилищно задоволяване

- Жилища на 1000 обитатели
- Ново строителство

3. ОКОЛНА СРЕДА – ЕКОЛОГИЧЕСКИ УСЛОВИЯ

- Водоснабдяване

- Канализационни системи и пречистване на отпадъчни води
- Качество на въздуха (Серни оксиди, Азотни оксиди, Въглероден оксид, Въглероден диоксид)
- Депонирани твърди отпадъци
- Капацитет на ПСОВ
- Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

4. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА

- Гъстота и състояние на пътната мрежа – по класове
- Гъстота и състояние на жп мрежа

СЪОБЩИТЕЛНА СИСТЕМА

- Плътност на телефонни постове

ВОДОСТОПАНСКА СИСТЕМА

- Използвана вода
- Доставена вода
- Напоявани площи

VIII-2. Ключови стратегически индикатори за интегриране на глобалните цели по околната среда в регионалното планиране.

В рамките на Проект „Конвенциите от РИО” е разработена система от индикатори, имаща за цел да оцени напредъка в България по интеграцията на глобалните проблеми на околната среда в регионалната политика и стратегическото планиране на регионалното и/или местното развитие. Разработените индикатори се отнасят до определена поднационална териториална единица и характеризират дадено явление или процес, като промяната в стойностите им имат ясно изразено отношение към трите конвенции на ООН:

- Конвенция на ООН за биологичното разнообразие;
- Рамковата Конвенция на ООН по изменението на климата;
- Конвенция на ООН за борба с опустиняването.

Системата от индикатори цели да послужи за мониторинг, а не за характеризиране на съществуващите проблеми и интегриране на Конвенциите от Рио в аналитичната част на разработваните, съгласно българската нормативна уредба стратегически документи. Поради това в нея фигурират само такива статистически показатели, които могат да покажат промяна в динамика за кратък период от време. Разработената система от индикатори адресира поднационални териториални или административно-териториални единици в съответствие със Закона за регионално развитие (райони от ниво 2, области, общини), поради което подбраните индикатори в значителна част се различават от подобни инициативи на национално ниво. Това се обяснява с факта, че голяма част от националните индикатори по въпросите на околната среда нямат смисъл на регионално ниво или не могат да се обезпечат с необходимите за изчисляването им изходни данни. В същото време изходните данни за околната среда в голямата си част са с дискретен характер (точкови източници) и териториализацията им, с цел континуален обхват, даващ характеристика за цялата територия на изследваната административна единица, е изключително трудна изследователска задача. Поради гореизложеното, значителна част от предложените индикатори могат да бъдат изчислени само с използване на аналитичните възможности на географските информационни системи от съществуващи пространствено определени данни за територията

на страната. Разработените индикатори, там където е възможно, се основават на официална статистическа информация и се базират на данни от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) и счетоводната отчетност на отдел „Статистика на околната среда” на НСИ.

В съответствие с наличната и достъпна за ползване информация от 7-те ключови стратегически индикатори са подбрани 5, които са обезпечени с необходимата изходна информация за изчисляване на стойностите на показателите в обхвата на област Пазарджик:

Таблица: Ключови стратегически индикатори за интегриране на глобалните цели по околната среда в регионалното планиране

№	Индикатор	Код и домейн
1.	Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)	BDV05, Биологично разнообразие
2.	Съотношение между горските, земеделските и урбанизирани територии	BDV09, Биологично разнообразие
3.	Емисии на парникови газове (приравнени към CO ₂ еквивалент) на жител от населението	CLM09, Промени на климата
4.	Разходи за ДМА с екологично предназначение	CMN21, Общи
5.	Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението	CMN22, Общи
6.	Дял от територията с висок риск от ерозия	DST01, Опустиняване
7.	Разходи за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	CMN23, Общи

Индикатор 1. Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)

Основание за използване на индикатора. Ограничаването на хабитатите, вследствие човешката дейност е една от основните причини за намаляването на биологичното разнообразие. Поради това увеличаването или намаляването на площите с антропогенно натоварване е индиректен измерител на биоразнообразието.

Мерна единица: % (от площта на съответната териториална единица)

Териториално ниво: Регионално, местно

Отношение към Конвенциите от Рио: Антропогенното въздействие върху територията е предмет на регламентиране в Конвенцията на ООН за биологичното разнообразие и е в основата на загубата на биологично разнообразие.

Наличие на данни в страната: Изходните данни за изчисляване на индикатора за общините, областите и районите от ниво 2 в страната са налични от реализирания от ИАОС проект – CORINE Земно покритие 1990 г. и 2000 г. и 2006 г.

Индикатор 2. Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии

Основание за използване на индикатора: Противоположно действащите процеси на урбанизация и залесяване имат ясно изразено влияние върху биологичното разнообразие. Промяната в съотношението има индиректно отношение към опазването на природната среда, респективно на биологичното разнообразие.

Мерна единица: % от общата територия

Териториално ниво: регионално, местно

Наличие на данни в страната: Изходните данни за изчисляване на индикатора за общините, областите и районите от ниво 2 в страната са налични от реализирания от ИАОС проект – CORINE Земно покритие 1990 г. и 2000 г. и 2006 г.

Индикатор 3. Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент) на жител от населението

Основание за използване на индикатора: Парниковите газове са в основата на антропогенното въздействие върху промените на климата. Въглеродният диоксид се образува от изгарянето на фосилни горива и от естествени причини и формира около 40 % от всички парникови газове, поради което останалите се приравняват към него. Определянето на количеството парникови газове на човек в съответната териториална единица позволява разкриването на междурегионални различия и осъществяването на сравнителен анализ.

Мерна единица: тона/чов/год.

Териториално ниво: регионално, местно

Индикаторът е разпознаваем и широко използван в страната и в страните от ЕС. Той е утвърден като ключов индикатор за устойчиво развитие на ЕС и данните за него се систематизират и разпространяват от Евростат.

Наличие на данни в страната: Изходните данни за изчисляване на индикатора за общините, областите и районите от ниво 2 в страната са налични в НСИ за сравнително дълъг период от време.

Индикатор 4. Разходи за ДМА с екологично предназначение

Основание за използване на индикатора: Обемът на разходите за дълготрайни материални активи с екологично предназначение е от важно значение за опазването на околната среда. Изходните данни за изчисляване на индикатора за областите и районите от ниво 2 в страната са налични от НСИ въз основа на статистическата отчетност на стопанските субекти. При интерпретацията на показателя трябва добре да се познава конкретната територия и събитията, настъпили при стопанските субекти, функциониращи на територията ѝ, за да се избегне погрешна интерпретация.

Мерна единица: млн. лв./год

Териториално ниво: регионално (сама за област Пазарджик)

Връзка с национални стратегии и приоритети:

Наличие на данни в страната: Показателите за ДМА с екологично предназначение са включени в националната програма за статистически изследвания и отдел „Статистика на околната среда” на НСИ, който разполага с изходни данни, формиращи дълъг динамичен ред, позволяващ сравнение между отделни години.

Индикатор 5. Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението

Основание за използване на индикатора: Информацията за разходи за активи с екологично предназначение на жител позволява осъществяването на сравнение между различните единици на едно и също ниво в административно-териториалното деление на страната.

Изходните данни за изчисляване на индикатора за областите и районите от ниво 2 в страната са налични от НСИ.

Мерна единица: хил.лв/чов/год

Териториално ниво: регионално

Таблица: Стойностите на първите три индикатора по общини са представени в следната таблица:

ЕКАТТЕ	Община	Индикатор 1. Отношение между антропогенизираните, горските и земеделски територии	Индикатор 2. Относителен дял на антропогенизиран ите територии (%)	Индикатор 3. Емисии на парникови газове на човек през 2007 г. (приравнени към CO2 еквивалент)
PAZ03	Батак	0.006	0.57%	0.064
PAZ04	Белово	0.019	1.85%	2.000
PAZ06	Брацигово	0.036	3.44%	0.093
PAZ08	Велинград	0.018	1.73%	0.044
PAZ14	Лесичово	0.033	3.17%	0.280
PAZ19	Пазарджик	0.104	9.24%	0.968
PAZ20	Панагюрище	0.053	5.01%	0.311
PAZ21	Пещера	0.060	5.66%	0.625
PAZ24	Ракитово	0.022	2.17%	0.012
PAZ29	Септември	0.062	5.77%	0.159
PAZ32	Стрелча	0.025	2.47%	0.022

По данни от НСИ

Вътрешно-областните различия по първите два индикатора имат сходно пространствено разпределение – териториите на общините Пазарджик, Септември, Пещера и Панагюрище, които са най-силно антропогенизирани, вследствие на което естествените хабитати в тях са най-силно застрашени. Със сравнително по-ниска степен на антропогенизация се характеризират общините Брацигово, Лесичово, Стрелча, Ракитово, Белово и Велинград, а с най-ниска степен – територията на община Батак.

Община Пазарджик, както и общините Белово, Пещера и Септември, заемат водещо място в област Пазарджик по отношение на „приноса” им в замърсяването на атмосферния въздух с парникови газове, като съотнесено

към броя на населението „приносът” на община Белово е 2 пъти по-голям, от този на община Пазарджик. Най-благоприятна е ситуацията по този индикатор в общините Стрелча, Ракитово, Велинград и Батак.

През последните години както в област Пазарджик, така и в страната като цяло и в района за планиране, се наблюдава тенденция към нарастване на дълготрайните материални активи (ДМА) с екологично предназначение. Към края на 2008 г. в областта те възлизат на над 30 млн.лв и представляват една пета от общата им наличност в Южния централен район. Трайно нарастват и разходите за опазване и възстановяване на околната среда в областта, което за периода 2004-2008 г. е почти 2,5 пъти. Особено значим в сравнение с 2006 г. е скокът на стойността на показателя през 2007 г. (от около 8 млн.лв на почти 28 млн. лв). Стойностите на показателя, отнесени към броя на населението в областта е 103,62 лева/човек през 2007 г. и нарастват с още по-бързи темпове и поради постоянната тенденция към намаляване броя на населението в областта. На база наличните изходни данни от НСИ, данните са сметнати само до ниво област, тъй като липсват статистически достоверни данни за ниво община.

Използваните 5 от 7-те ключови стратегически индикатора за оценка на интегрирането на глобалните цели по околната среда в планирането на регионалното развитие разкриват значителни вътрешно-областни различия.

Най-силно антропогенизирани са териториите на общините Пазарджик, Септември, Пещера и Панагюрище, в резултат на което естествените хабитати в тях са най-силно застрашени. По показателя генерирани парникови газове на човек от населението община Белово е водеща в областта, следвана от общините Пазарджик, Пещера и Септември. Положителна тенденция е нарастващите наличности в област Пазарджик на ДМА с екологично предназначения, както и на разходите за опазване и възстановяване на околната среда. Ключов въпрос, който се отнася до ефективността на провежданата екологична политика на областно и общинско ниво, е доколко направените разходи са допринесли за решаването на констатираните проблеми (т.е. какво е съотношението „направени разходи-постигнати резултати”).

IX. Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие

С актуализираният документ за изпълнение на Стратегията за развитие на област Пазарджик се очертава общата рамка за развитието на територията на област Пазарджик за периода 2011-2013, както същевременно се набелязват основните приоритети в развитието, конкретизирани в съответните мерки. Тази обща рамка за регионално развитие, макар да има индикативен характер като цяло, изисква съобразяване на общинските планове с нея, предполага необходимостта от хоризонтална и вертикална интеграция на залегналите в тях цели, мерки и конкретни проекти. Веднага следва да се подчертае, че набелязаните стратегически цели и приоритети в общинския план за развитие не следва задължително да включват и отразяват изцяло стратегическата рамка на областната стратегия, а само тази част от нея, която е свързана с развитието на Общината, нейните сравнителни предимства, потенциал и местни особености.

С оглед структурата и съдържанието на общинските планове за развитие, могат да бъдат изведени следните общи насоки при тяхната актуализация:

- Ситуационният анализ трябва да даде ясна и точна представа за потенциала на общината и да дефинира основните проблеми, свързани с развитието на територията. Този анализ трябва да се основава на актуална, достоверна и колкото е възможно по-детайлна изходна информация. При актуализацията на Общинския план за развитие, аналитичната част не следва да се преработва изцяло, освен ако качеството на документа не отговаря на нивото за такъв вид стратегически инструмент, какъвто представлява Общинският план за регионално развитие според ЗРР от 2008 г. Така например, природно-ресурсният потенциал на общината едва ли се е променил драстично през последните 5 години, което от своя страна не налага извършването на нов анализ. По скоро, ако е необходимо, с оглед стратегическите приоритети на общината и проектната дейност, може да се помисли за засилване на определени елементи от този анализ, в това число по-ясна пространствена конкретизация на констатациите и оценките. По подобен начин следва да се процедира и при анализа на социално-икономическата ситуация в Общината, като фокусът следва да се поставя върху промените в средата, общия ефект на промените върху развитието на Общината, конкретните изменения в условията за развитие. Задължително на този етап е очертаването на сравнителните предимства на общинската територия, адекватното констатиране на проблемите и тяхната географска локализация, като задължително следва да се търси връзка с Оперативните програми и техните области на интервенция. Тук е мястото да се отбележи, че официалната статистическа икономическа информация е добре обезпечена на регионално и областно ниво, но на местно ниво обикновено тя е твърде оскъдна, най-често поради ограниченията за конфиденциалност по отношение на статистическите данни за стопанските обекти. Необходимо е да бъде анализирана информация за броя на стопанските субекти в Общината, тяхното разпределение по територията, отрасловата им специализация и концентрация, дял на активните фирми от общия регистриран брой, водещите предприятия по отделни отрасли и сектори и др. Важно е в анализа да проличат икономическите пространствени различия, често генерирани от модела на развитие „център-периферия”, и как това се отразява върху нивото на социално-икономическото развитие в различните части на Общината. Оценката на икономическата ситуация следва да завърши с идентифициране на основните проблеми и възможностите за тяхното разрешаване. Друг важен момент при актуализацията на анализа е той да не се концентрира единствено върху територията на Общината, а да се насочи и към съседните територии, в това число при търсенето на възможности за общи, междуобщински проекти, чрез които да се търси постигането на по-значими регионални ефекти.

При актуализацията на SWOT анализа акцентът следва да се постави върху промените във вътрешните и външни условия за развитие, като основният акцент следва да се постави върху сравнителните предимства на Общината. Много важно е да има ясна и обоснована връзка с констатациите и оценките, извършени по време на анализа на ситуацията. Така например, не да се включват твърде общи силни страни, а само такива, които са изведени като сравнителни предимства на базата на експертно обоснован анализ. Това ще позволи от своя страна формулирането на по-конкретни и реалистични цели при етапа на актуализация на стратегическата част. Актуализацията на стратегическата част на Общинския план за развитие следва да се основава на определени основни принципи, като реализъм (ясно формулирани реалистични цели); устойчивост (т.е. в плана не бива да се съдържат задачи, мероприятия и конкретни дейности, чието решаване има изолиран, оперативен и кампаниен характер, с краткосрочен и бързо затихващ във времето ефект върху изпълнението на формулираните цели); приемственост (актуализацията на Общинския план за развитие не бива да започва от начало, а трябва да се осигури приемственост с действащия стратегически документ);

Като основно изискване при изпълнението на документа се налага желанието за устойчив просперитет на местните общности в Общината. Това от своя страна изисква разбирането, че този устойчив просперитет е възможен единствено чрез интегриран подход на планиране и управление на територията на Общината и свързаните с нея природни, икономически и социални системи. Това предполага търсене на съответствие между Плана, Областната стратегия за развитие и Плановите за развитие на съседните общини.

От особено голяма важност за ефективността на Общинския план е необходимостта от извършването на реалистична и прецизна оценка на финансовата рамка за осъществяване на плана в периода 2011-2013. Следва да се имат предвид ограниченията, които естествено се проявяват в настоящата кризисна ситуация, реалистично да се оценят възможностите за получаване на външно финансиране, като се извърши необходимата приоритизация на проектите, които Общината предвижда да се изпълняват към хоризонта на действие на плана. С оглед на постигането на по-голяма ефективност в осигуряването на средства, Планът трябва да се съобрази в максимална степен с приоритетите и индикативните програми по отделните Оперативни програми, като се търси максимална интеграция на проектите и постигането на синергичен ефект при тяхното планиране, осъществяване и планиране на резултатите.

Основен момент при актуализацията на стратегическата част е свързан с извършването на оценка на очакванията от изпълнението на документа. То следва да се съобрази и да установи необходимия баланс между очакванията на три основни групи заинтересовани страни:

- Централни и местни органи на властта и другите заинтересовани публични институции
- Местни бизнес субекти
- Местна общност

По този начин ще се дефинират изходните позиции при актуализацията на визията и ще се зададе необходимата яснота за политическите измерения на бъдещия актуализиран общински план за развитие. За да се постигне това е възможно да бъдат използвани различни подходи, но най-ефективен е този, при който в началото на работата по актуализацията на документа се проведе работна среща в рамките на разширено заседание на Общинския съвет за развитие, по време на който да се обсъдят и комуникират различните очаквания на заинтересованите страни.

В целия процес на актуализация на общинските планове следва да се прилага принципът на партньорството както между институциите, така и със заинтересованите страни в Общината – бизнес субекти, неправителствен

сектор и гражданите. Не следва да се забравя, че планирането и управлението на регионалното развитие е публичен процес, изискващ въвличането на широк кръг участници в процесите на вземане на решения.

С оглед на заложената стратегическа рамка в Актуализирания документ за изпълнение на Стратегията за развитие на област Пазарджик, основните акценти, които следва да се имат предвид при актуализацията на Общинските планове за развитие за периода 2011-2013 г., са следните:

1. Приоритет, пряко произлизащ от стратегическа цел е смекчаването на вътрешно-областните различия (диспаритети). С оглед на това, общините следва да ориентират своите планове към:

Постигането на максимално високо ниво на хоризонтална интеграция и съответствие на залегналите в Общинския план цели, мерки и проекти с тези на съседните общини.

Приоритет в общинските планове следва да са проекти със стратегическо, надобщинско значение, пряко насочени към установяването на устойчиви модели на земеползване, интегрирани устройствени решения, подобряване на вътрешно-общинската и между-общинска транспортна достъпност и др.

Благоустрояването на населените места и подобряване качеството на живот.

Проекти, свързани с оптимизация на образователната система, здравеопазването и други критични пространствено-локализиращи услуги (включително достъпност)

2. Друг акцент е свързан с повишаване на инвестиционната атрактивност на Общината чрез:

Реконструкция и модернизация на инфраструктурната база. Проекти в тази насока ще бъдат подкрепени от ОПРР и ПРСР.

Подобряване достъпа до бизнес и инвестиционна информация, особено по отношение общинската собственост.

Интервенции на местно ниво за подобряване на бизнес средата, в това число подобряване обслужването, електронното управление, изграждането на общински виртуални портали и др.

Максимално ориентиране на Стратегията за развитие към местния потенциал и сравнителни предимства на общинската територия.

3. Особено важен акцент в плановете за развитие на общинско ниво е свързан с повишаване капацитета на местните администрации по отношение работата с Оперативните програми и инструментите за ефективно планиране и управление на регионалното развитие.

4. В процеса на актуализация на общинските планове следва да се има предвид, че срокът им на действие е сравнително кратък (хоризонт 2013), което предполага предвиждането на реалистичен обем от проекти с цел постигане на максимална степен на ефективност и оперативност при изпълнението на плановия документ.

Х. Описание на необходимите действия за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност. Комуникационен план на Областната стратегия за развитие.

Неразделна част от АДИ на Областната стратегия за развитие /ОСР/ са дейностите за нейното реализиране. Този етап е определящ за това дали стратегията ще доведе до постигане на нейните цели и приоритети или ще остане само пожелание.

При осъществяването на целите и приоритетите на АДИ на ОСР в съответствие с провеждането на държавната политика в областта на регионалното развитие трябва да бъдат спазвани следните принципи на публичния и комуникационен компонент на настоящия документ:

- концентрация на ресурсите за постигане на целите на регионалното развитие;
- партньорство, публичност и прозрачност при осъществяването на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката;
- Гъвкавост и широкообхватност на интервенциите
- Екипност при работата за постигане на набелязаните
- междуетовствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката

Основните действия за реализация на АДИ на ОСР изискват от една страна създаването на инструменти и механизми за информационно осигуряване, а от друга - институционално изграждане на звената – участници в изпълнението на АДИ на ОСР:

Актуализираният документ за изпълнение на Старегията за развитие на област Пазарджик (2011-2013) е разработен на основата на прилагането на принципите на партньорство, публичност и прозрачност, като изграждането и прилагането на адекватен механизъм за това е от съществено значение за постигането на целите и приоритетите на устойчивото интегрирано регионално развитие.

Спазването на принципът на партньорство води до обединяването и координирането на усилията на всички заинтересовани страни, институции и организации на територията на областта в процеса на интегрираното устойчиво развитие и икономическия и социален просперитет в областта.

Информацията и комуникацията трябва да се стремят да покрият възможно по-голяма част от територията на областта, Южният централен район и страната чрез спазването на принципът на широкообхватността на процеса на планиране.

Мерките и дейностите по прилагане на принципите на публичност, прозрачност и партньорство, заложи в Старегията трябва да бъдат гъвкави и адаптивни, за да се реагира на промените в средата чрез включването на нови послания към заинтересованите страни, чрез спазване на принципът гъвкавост.

Изпълнението на старегията не е работа само на областната администрация, като координатор на процеса на планиране. Необходимо да се спазва принципът на екипност и партньорство за идентифициране и включване на всички възможни партньори, които могат да допринесат за просперитета на област Пазарджик.

Институционално укрепване на звената – участници в изпълнението на Областната стратегия за развитие

На областно ниво институционалната организация за изпълнение на АДИ на ОСР включва организацията и дейността на основните органи – Областен управител, специализираните структури към Областната администрация и Областния съвет за развитие

Областният управител провежда държавната политика в областта; организира разработването, общественото обсъждане, изпълнението и актуализирането на старегията, осигурява публичност и прозрачност на

планирането и програмирането на регионалното развитие, подпомага разработването на общинските планове за развитие, участва във формирането на регионални и местни партньорства при подготовката, финансирането и изпълнението на проекти, реализиращи плановите документи на регионално и местно ниво.

За подпомагане дейността на областния управител в осигуряването на публичност, прозрачност и активно партньорство, наблюдение, оценка и актуализация е създадена Областна група за стратегическо планиране.

За осъществяване на дейности по регионално развитие с надобластно значение и обхват областният управител може да сключва споразумение за асоцииране с други области.

Областният съвет за развитие има следните функции при провеждането на политиката на регионално развитие в областта и за разработването, приемането и изпълнението на областната стратегия за развитие:

- обсъжда и приема ОСР;
- оценява инициативите на общините и юридическите лица, свързани с ОСР и предложенията за включване на мерки в ОПРР;
- прави предложения за сключване на споразумения за сътрудничество с други съседни области за осъществяване на съвместни дейности по регионалното развитие;
- изразява становища по предоставените му за разглеждане проекти на нормативни актове, стратегически, планови и програмни документи, свързани с планирането и програмирането на регионалното развитие;
- осъществява взаимодействие с областните съвети за развитие, с регионалните съвети за развитие, с органите на изпълнителната власт и техните териториални структури;
- наблюдава изпълнението на ОСР въз основа на изпълнението на мерките по програмните документи, разработени в съответствие с ОСР /Общинските и регионалните планове за развитие/

Координация и взаимодействие на органите и звената, ангажирани с изпълнението на АДИ на ОСР на област Пазарджик. Координацията ще се извършва, както по вертикала – между Министъра на регионалното развитие и благоустройството, Регионалния съвет за развитие на Южен Централен район за планиране, Областния съвет за развитие и общините, така и по хоризонтала - между различните звена, ведомства и заинтересовани страни на областно ниво.

Местните власти участват във формирането на АДИ на ОСР чрез приемането на Актуализирани Общински планове за развитие и програми за реализация, като мобилизират местните финансови, човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствен сектор за развитие и прилагане на инициативи с местно и надобщинско значение.

Участие на социално-икономическите партньори, неправителствения и частния сектор в политиката на регионално развитие в рамките на АДИ на ОСР. Очакванията са съвместната работа в партньорство да продължи и при реализацията на стратегията. Голяма част от тези партньори пряко ще участват в изпълнението на проекти и дейности за регионално развитие, финансирани от европейски и национални фондове.

Информационно осигуряване на процеса на изпълнение на Областната стратегия.

За тази цел ще бъде изградена *информационна система за управление*, чието предназначение ще бъде да подпомага и решава въпроси, свързани с организацията, координацията и управлението на процесите и институциите в областта, за които Областният управител, като орган на централната изпълнителна власт пряко отговаря.

В дейността си по информационно осигуряване, Областния управител се подпомага от отдел “Европейска интеграция и регионално развитие”, като тази дейност ще включва:

- осигуряване на актуална информация за програми и фондове, пред които могат да кандидатстват обществени и неправителствени организации за финансиране на проекти и дейности;
- популяризиране на успешно реализирани инициативи и проекти чрез интернет-страницата на Областна администрация /www.pz.government.bg/;
- съдействие при изграждане на институционален капацитет в местните органи /общини и регионални държавни структури/ за подготовка и кандидатстване с проекти за финансиране от различни програми и фондове;
- подкрепа и сътрудничество с организации и структури, разработващи проекти и координация на усилията за изпълнение на дейности в изпълнение на мерките, включени в АДИ на ОСР

Всяка от тези дейности трябва да бъде широко отразявана в публичното пространство чрез различни публикации и чрез организиране на събития с информационен характер. Съдържанието на посланията във всички публикации и събития трябва да бъдат съобразени с целите на Стратегията за развитиена област Пазарджик. Това означава, че винаги трябва да се търсят възможности в съдържанието на публикациите да бъдат включвани факти и информация за дейности по заложените в АДИ на ОСР мерки. Всяка публикация или друг информационен продукт трябва да има ясно определена цел, идентифицирана аудитория, предварителен план за разпространение и конкретно събитие за промоция.

Спазването на този принцип ще подпомогне целенасоченото планиране и осъществяване на конкретните дейности. Този начин на планиране практически задава решенията за вида на информационния носител и продукт, за съдържанието на посланията, за оформянето на изданието или характера на запланираното събитие. Дейностите, които се предвиждат в актуализираната стратегия за развитие на област Пазарджик, са в много случаи от интерес и за други субекти от бизнеса и/или от неправителствения сектор. Поради това още при самото планиране на дейностите е необходимо да се предвижда търсене на съфинансиране от различни източници, включително и мобилизиране на местни ресурси.

Комуникационен план на Областната стратегия за развитие

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Стратегията за развитие се осъществява от председателя на областния съвет за развитие и представителите на общините в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Областната стратегия за развитие, Областния съвет за развитие осигурява участието на органите на централната и местната власт, организации, физически и юридически лица, като се спазва принципът за партньорство, публичност и прозрачност.

С цел адекватно представяне на дейностите за изпълнение на АДИ на Областна стратегия за развитие на Област Пазарджик се предвижда разработването на Комуникационен план, включващ серия от дейности при условие на обезпечено финансиране.

С помощта на Годишна индикативна програма се определят основните дейности, пряко свързани с функциите на Областния съвет за развитие. При условие на осигурено финансиране в нея трябва да се предвиди провеждането на работни срещи, семинари и други форми за взаимодействие с общинските съвети за развитие, с централните органи на изпълнителната власт. За осигуряване на публичност и прозрачност на дейността на Областния съвет за развитие и изпълнение на АДИ на ОСР се предвижда организиране на публични консултации, пресконференции, информационни срещи и други форми с цел осигуряване на информация и публичност, както и изготвяне на презентации, обучителни материали и провеждане на обучителни семинари.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Актуализираният документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на Област Пазарджик представлява отворена и динамична система и е по-скоро краткосрочен стратегически документ, с оглед периода на действие. Актуализацията има за цел да повиши ефективността от всеки инвестиран лев на територията на областта и на България като цяло.

Съгласно средносрочната програма за публичните инвестиции на Правителството на Република България общините в качеството си на местни органи на управление се явяват един от изпълнителите на тази стратегия. Възможните ресурси за изпълнение на проектите в общинските бюджети са ограничени до символични размери, поради което се налага съдействие от страна на консолидирания държавен бюджет, включващ: републиканския бюджет, извън бюджетните фондове и собствени средства на инвеститорите, предоставени им целево от държавата и средства от фондовете на ЕС.

Отчитайки факта, че в сложната по обем и съдържание нормативна уредба, успехът за реализация на инвестиционни проекти е на страната на областите и общините, които разполагат с висококвалифициран състав от експерти, можещи да се справят бързо и в определен технологичен порядък с въпросите на планирането и реализацията на инвестиционните проекти, областната администрация на Пазарджишка област ще предприеме конкретни мерки в посока на институционалното осигуряване и постигането на определен административен капацитет. Ще се работи усилено с посока на повишаване на капацитета на администрацията по отношение на провеждането на тръжните процедури и възлагането на обществени поръчки. Друга съществена задача ще бъде осигуряването на обществена подкрепа от населението на областта.

С представянето на този документ, областната администрация на Пазарджишка област разчита да допринесе за общото планиране на развитието на Република България до следващия планов период.